LENİN

MARKSİZM DEVLET ÜZERİNE

öncü kitabevi

LENİN • MARKSİZM DEVLET ÜZERİNE

ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI : 31
Bilim Dizisi : 13

Birinci baskı : Aralık 1975
Kapak : Sencan Güngör
Kapak baskı : Kelebek Matbaası
Dizgi ve baskı : Murat Matbaacılık
Sahibi ve Sorumlu Yönetmen : **Zeki ÖZTÜRK**

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ!

V. İ. LENİN

MARKSİZM DEVLET ÜZERİNE

DEVLET VE İHTİLÂL İÇİN
HAZIRLIK MATERYALİ

Çeviren
MUZAFFER CENGİL

ÖNCÜ KİTABEVİ
Babıali Cad No. 8 Cağaloğlu — İstanbul

PROGRESS PUBLISHERS'İN NOTU

S.B.K.P. Merkez Komitesi Marksizm-Leninizm Enstitüsü tarafından Moskova da hazırlanmış. V. İ. Lenin Toplu Eserler, 33. cildinden çevrilmiştir.

BU KİTAP :

1917 Nisanında Lenin İsviçre'den Rusya'ya dönerken, elyazması **Marksizm, Devlet Üzerine** adlı mavi kaplı 48 sayfalık not defterini ve diğer materyellerini güvenlik açısından yurt dışında bıraktı. 1917 Temmuzunda Kamenev'e yolladığı bir mektupta : **«Söz aramızda; eğer beni yok ederlerse, not defterim Marksizm, Devlet Üzerine'yi senin yayınlamanı isteyeceğim. (Onu Stockholm'de bırakmıştım), mavi ciltlidir. Marx ve Engels'ten bütün aktarmaları, aynı şekilde Kautsky'nin Pannekoek'e karşı yazdıklarından aktarmaları, bazı düşünceleri, notları ve formülleştirmeleri kapsamaktadır. Bir haftalık bir çalışmadan sonra yayınlanabileceğini umuyorum. Önemli olduğu kanısındayım, çünkü yalnız Plekhanov değil, Kautsky bile herşeyi yüzüne gözüne bulaştırdı.»** (Seçme Eserler, cilt 36, s. 454)

Lenin, **Marksizm, Devlet Üzerine**'yi Zürih'te Ocak-Şubat 1917 arasında yazdı. Bu eserin malzemelerinden

Devlet ve İhtilâl'i[1] hazırlamada faydalandı. İlk defa 1930'da **Lenin'den Derlemeler XIV**'de yayınlandı.

Temmuz 1917 olaylarından sonra Razliv İstasyonunda saklanırken **Devlet Ve İhtilâl**'in hazırlanması için bu not defterine ihtiyaç duymuş, kendisine iletilmesini istemişti. Lenin'in **Marksizm, Devlet Üzerine**'si çok önemli bir eserdir. Bu eser okuyucuya, Lenin'in bilimsel araştırma metodunu, onun uluslararası sosyalist ve işçi hareketinin en karmaşık teorik ve pratik sorunlarının öğrenme ve çözme çabasını gösterir.

Marksizm, Devlet Üzerine'yi okurken : oportünistleri, anarşistleri, küçük-burjuva ideologlarını, idealistleri, revizyonistleri, ultra-emperyalisteri, anti-Marksistleri, pasifistleri, provakatörleri, milliyetçileri, komplocuları, sosyal-şövenistleri, kariyeristleri, sahte-Marksistleri, vb. bir yığın hainleri (devrim simyacılarını) görecek, onları isimleriyle tanıyacaksınız.

Marksizm, Devlet Üzerine'yi elimizdeki olanaklar içinde okurlarımıza sunabiliyoruz, eserin orijinal basımı Lenin'in özel işaretlerini kapsamaktaydı, biz bu işaretleri koyamadık. Eserin tamamını verdiğimiz kanısındayız. Bu eseri okurlarımıza kıvançla sunarız.

ÖNCÜ

(*) 1934'de Haydar Rıfat tarafından ilk defa dilimize çevrilen **Devlet ve İhtilâl**, ikinci kez de **Bilim ve Sosyalizm** yayınları tarafından 1969'da yayınlanmıştır. — Ed.

daha doğrusu :

Proletarya ihtilâlinin devlete ilişkin görevleri.

Devlet sorunu üzerine Marx-Engels ve ihtilâlin politik alandaki (devlet ile ilişkili) görevleri.

İç savaşdaki[3] bir bölüm özel ilgiye hak kazanır. Bu bölüm Komünist Manifestosu'nun son önsözüne dahil edilerek her iki yazarın imzası ile aktarılmıştır. Önsöz Londra, 24. VI. 1872 tarihlidir (Karl Marx ve Fredrich Engels). Orada Komünist Manifestosu programının «bazı ayrıntılarının modası geçmiş hale geldiğinden» bahsedilir. (Komünist Manifestosu, 7. baskı, Berlin, 1906, s. 17[4]. Kautsky'nin-aşağı-

lık cinsinden!- ve yazarların, her ikisininde, 24. VI. 1872 tarihli, Engels'in 28. VI. 1883 ve Rus obshchina(*)sı üzerine, Londra, 21.1.1882, şimdiki durumda «Rusya Avrupadaki ihtilâlci eylemin öncü kolunu meydana getiriyor, s. 20[5] önsözünden bir alıntıyı havi I. V. 1890 tarihli önsözleriyle).

Tamamen!!!

Program hangi noktada «modası geçmiş hale gelmiş»ti? Yazarlar cevap verir: (((aşağıya bakın, s. 27)))

«Özellikle bir husus Komün tarafından isbatlandı; İşçi sınıfı sadece hazır devlet cihazını ele geçirip onu kendi maksatları için kullanmakla yetinmez» (Fransa'da İç Savaş, s. 19). (1876 baskısı, s. 23, III. bölümün başlangıcı)[6]

Bu pasaj, tek başına ele alındığında açık değildir, ihtilâllere gerek olmadığı, bu konuda ihtiyatlı olmak gerektiği ve iktidarın ele geçirilişi fikrine değil, fakat tedrici, süreç içinde gelişme fikrine daha fazla önem verilmesi gerektiği vs., vs. anlamına gelen, «hazır devlet cihazı ele geçirilemez» şeklinde bir yoruma olanak sağlıyarak, *oportünizm için bir çeşit kaçamak* imkanı sağlamaktadır.

NB

[Bu pasajın Engels'in 1895'deki önsözü ile yan yana konduğu ve ihtilâlin reddi şeklinde yorumlandığı Bernstein'in önerilerine Stuttgart, 1899 s. VI ve s. 18, s. 134 bakınız!!![7] Bernstein tek bir kitabında bu pasajı tam üç defa aktarıyor!!!]

(*) Köy komünü — Ed.

Bu yorumlama (onunla bir yerde karşılaştığımı sanıyorum, fakat nerede olduğunu hatırlamıyorum) tamamen yanlıştır. Aslında Marx'ın aklında bunun tam tersi vardır : Proletarya ihtilâli «sadece» «hazır» devlet cihazını ele geçirmekle yetinemez; ihtilâl onu, bu hazır cihazı parçalamalı ve onun yerine bir yenisini koymalıdır da. İşte çok aydınlatıcı ve kesin bir pasaj :

MARX' DAN KUGELMANN'A MEKTUPLAR

12 Nisan 1871'de Marx Kugelmann'a şöyle yazıyordu (Neue Zeit, XX, I. 1901-1902, s. 709'. bu ciltte Komün ile ilgili sadece iki mektup vardır, Kugelmann'a yazılmış mektuplar cilt XX, 2. dedirler. **NB**)[8] :

«Onsekizinci Brumaire'in son bölümüne, Fransız İhtilâli'nin bundan sonraki girişiminin artık, şimdiye kadar olduğu gibi, bürokratik-askeri cihazı bir elden diğerine aktarmak değil, fakat onu **parçalamak** olacağını (Altını çizen Marx)*, ve bunun Kara Avrupası'ndaki her gerçek halk ihtilâlinin ön şartı olduğunu iddia ettiğimi göreceksin. İşte, bizim kahraman Partili yoldaşlarımızın Pariste yapmaya çalıştıkları da budur.»

Komün'ün muhtemel yenilgisinin sebebleri üzerine Marx'ın düşünceleri (12.IV. 1871) büyük önem taşır: «Eğer onlar» (Pa-

Bakunin ile ilginç karşılaştırma (X. 1870, s. 113, Steklov) : «... benim için aşikardır ki, yönetim ve devlet cihazının fiilen tahrip edilmesinden sonra, ancak halkın dolaysız ihtilâlci eylemi Fransa'yı kurtarabilir..»[9]

(*) Lenin tarafından aktarılmış pasajlardaki parantezler içindeki açıklayıcı ifadeler Lenin'e aittir. — Ed.

Komün'ün iki hatası

ris işçileri) «yenilirlerse, kabahat sadece onların 'iyi tabiatları'nda olacaktır. Derhal Versailles üzerine yürümeleri gerekirdi... Şanslarını vicdanları elvermediği için yitirdiler. Sanki... Thiers zaten iç savaşı başlatmamış gibi... bir iç savaşa yol açmak istediler... İkinci hata : Merkez komitesi Komün'ün icraat yapabilmesine imkan verebilmek için iktidarı çok erken teslim etti. Yine çok 'onurlu' bir vicdanlılık yüzünden!» (s. 709)[10]

NB

Her iki hata da hücumda yetersizliği, burjuvazinin bürokratik-askeri devlet cihazını ve hakimiyetini parçalamak için bir bilinç ve kararlılık yetersizliğini içerirler. Fakat Marx'ın Paris Komünü'nde hayran olduğu nedir? **Parisliler'deki esneklik, tarihi inisyatif ve fedakarlık etme yeteneği** (ibid). «Parisliler göğü fethediyorlar.»

Nota bene

Marx'dan Kugelmann'a 3.III.1869 tarihli mektuptan (Neue Zeit, XX, 2, 1901-1902, s. 412): «Fransa'da çok enteresan bir hareket süregelmekte. Paris'liler vukuu yakın yeni ihtilâle kendilerini hazırlıyabilmek için ihtilâlci yakın geçmişlerinin düzenli bir araştırmasını yapıyorlar...» Bütün partilerin düzinelerce kitabı, liberaller, cumhuriyetçi demokratlar, Proudhoncular, Blanguisler... «Bizim ülkemiz ne zaman bu kadar yol almış olacak!» (413)[11]

Yine Marx'dan Kugelmann'a 13.XII. 1870'te : «... Fakat iç savaş ne şekilde so-

nuçlanırsa sonuçlansın, o Fransız proletaryasına silahlı hareket üzerine pratik kazandırmış oldu ve bu da geleceğin en sağlam teminatıdır.» (s. 544, Neue Zeit, XX, 2, 1901-1902)[12] NB

Ve 18.VI.1871'de (Neue Zeit XX, 2, p. 797) Marx Kugemann'a, onun «söylevi» (genel kurul söylevi, yani Fransa da İç Savaş'ı) muhtemelen şimdiye kadar almış olması gerektiğini ve bu «söylev»in, basında kudurmuşcasına bir yaygara ve öfkeye yol açtığını yazıyor.[13]

Marx'ın Nisan mektubunun (12.IV.1871), Mayıs'ın sonunda yazılmış olan (30.V.1871 tarihli) Enternasyonalin genel kurul söylevinin bir kısmını şekillendiren düşüncenin aynısını verdiği açıktır.

İç Savaşta «hazır devet cihazı» diye adlandırılan, 12.IV.1871 tarihli mektupta «bürokratik-askeri makina» olarak adlandırılmış. İç Savaş'ta «sadece ele geçirmek» kelimeleri ile ifade edilen, 2.IV.1871 tarihli mektupta daha kesin, daha açık ve iyi bir şekilde formüle edilmiştir. «Bir elden diğerine aktarma». En aydınlatıcı yanı, İç Savaşta eksik olan tashihtir: Bürokratik-askeri makinayı bir elden diğerine aktarmak değil, fakat onu parçalamak. Komün bunu icra etmeye başladı, fakat ne yazık ki tamamlayamadı.

Bu «Kara Avrupa'sında ki gerçek halk **(NB: Engon bir ifade!)** ihtilâli için ön şarttır.[14]» (neden Kara Avrupasında? Çünkü o sıralarda İngiltere'de ne bürokrasi, nede militarizm vardı).

ONSEKİZİNCİ BRUMAIRE

Marx, 12.IV.1871 tarihli mektubunda Onsekizinci Brumaire'in son bölümüne işaret eder. Onsekizinci Brumaire'deki bu son (VII) bölümünde, s. 98-99'da (4. cü baskı, Hamburg, 1907), şunları okuyoruz:

NB

«Fakat ihtilâl sanuna kadar gidecektir. Henüz arafattan geçmekte. İşini usulüne göre yapıyor. 1851'in 2 aralığına kadar hazırlık çalışmasının yarısını tamamlamıştı; şimdi diğer yarısını tamamlamakta. İlk önce parlementer gücü, onu sonradan devirebilmek için yetkinleştirdi. Şimdide bu hedefe erişmiş olduğu için, **yürütme gücü,** onu en yalın şekline indirgeyerek ve soyutluyarak, onu kendisi için biricik hedef haline getirerek, **bütün tahrip güçlerini onun üzerine teksif edebilmek için** yetkinleştirmekte (s. 98). Ve o, hazırlık çalışmasının bu ikinci yarısını da ifa ettiğinden, Avrupa yerinden sıçrayacak ve coşkunca haykıracaktır: Çok iyi sökülüp çıkarılmış, ihtiyar göstebek!

NB

Nota bene

«Bu yürütme gücü, muazzam bürokratik-askeri örgütü, geniş ve maharetli devlet cihazı, yarım milyonluk ordusunun yanısıra sayıları yine yarım milyonu bulan memur grubu ile Fransız toplumunun gövdesini örümcek ağı gibi saran ve onun

bütün gözeneklerini tıkayan bu asalak kurum, çöküşünü hızlaştırdığı feodal sistemin çöküşü sırasında, mutlak monarşi günlerinde boyverdi.» (s. 98) Dahası: İlk Fransız ihtilâlî merkezileştirmeyi, «fakat aynı zamanda devlet gücünün kapsamını, vasıflarını ve aygıtını da geliştirdi 'entwickelte' (s. 99) Napoleon, bu devlet cihazını daha da mükemmel bir hale getirdi «Meşru monarşi ve Temmuz monarşisi» daha geniş bir iş bölümü dışında yeni bir şey getirmedi...»

«Son olarak, devrime karşı mücadelesinde, parlementer cumhuriyet kendisini, baskı tedbirlerinin yanı sıra, kaynaklarını ve devlet gücünün merkezleşmesini de güçlendirmeye zorlamış hissetti. **Bütün devrimler onu parçalamak yerine bu cihazı yetkinleştirdiler.** Nöbetleşe hükmedebilmek için çekişen partiler, bu muazzam devlet yapısına sahip olmayı galibin başta gelen ganimeti olarak gördüler.» (s. 99)[15] NB

Bunlar gerçekten dikkate değer pasajlar! Fransız tarihi, Engels'in Onsekizinci Brumaire'in üçüncü baskısına önsözde söylediği gibi (Vorrede zur dritten Auflage), şu belirli sebebten dolayı özel önem taşır:

«Fransa, **başka bir yerden daha fazla,** tarihi sınıf mücadelelerinin her seferinde **sonuna kadar götürüldüğü** ve *bunun sonucu olarak, bu mücadelelerin içlerinde* geliştiği ve sonuçlarının özetlendiği değişken politik biçimlerin en keskin hatlarla şekillendikleri ülkedir. (s. 3-4) Orta çağda feodalizmin merkezi, Rönesans'dan beri, büyük toprak sahipliğine dayanan birleştirilmiş monarşinin

tipik ülkesi olan Fransa, Büyük İhtilâl'de feodalizmi yıktı ve diğer hiçbir Avrupa ülkesinde benzeri olmayan **klâsik bir saflıkta** burpjuvazinin katıksız iktidarını kurdu. Ve gelişen proletaryanın iktidarda ki burjuvaziye karşı mücadelesi burada, **başka hiçbir yerde rastlanmayan** keskin bir biçimde ortaya çıktı.» (s. 4) (((Bu önsöz dördüncü baskıda tarihsiz olarak sarece F. E. rumuzu ile çıktı. Tarihi tayin edebilmek için üçüncü baskıyı bulun!!! Aynı zamanda, Engels burada Onsekizinci Brumaire'nin «gerçekten bir dahinin eseri olduğunu söyler.»)))[16]

«Devlet mekanizması» kapitalist ülkelerin çoğunda bir bürokratik-askeri mekanizmadır (şimdi, 1917 de, hepsinde diyebiliriz). Fransa'da evrensel kapitalist süreç «özel» bir «klasik saflık» ile ortaya çıktı bir yandan, o mekanizmanın biçimlenişi (Orta çağ —mutlak monarşi— anayasal meşruti monarşi-parlementer, monarşi veya cumhuriyet), diğer yandan, onun «en yalın ifadesine indirgenmesi» (1917 de heryerde!!) ve böylelikle onun «yıkılması» için verilecek olan mücadelenin yaklaşması. İşte hem oportünistler, hem de Kautskiciler tarafından **sessizlik içinde geçiştirilen** bu «yıkılma», onun «kırılması» ve «parçalanması» sorunudur!!!

Marx 1852'de: «kırmak» (brechen), «yıkılma» (zerstörung) diyor.[17]

Marx 1871'se ise: «parçalamak» (zerbrechen) diyor.[18]

1872'de Engels (Konut Sorunu, 2. baskı, 1887, s. 55'in alt kısmında) «proletarya diktatörlüğü'nden bahseder.[19] Marx'da 1875'de aynı şekilde (Gotha programının Eleştirilmesinde) yazmaktadır.[20]

Komün üyeleri Frankel ve Varlin'e Marx'ın mektubu, Neue Zeit, 19, 1, s. 796 (10.III.1911) ya bakın. Bu mektup 13.V.1871 tarihlidir. Komüne büyük bir sempati beslediğini ifade ederek, Marx Komünün eylemleri üzerine birkaç yüz mektup yazmış olduğundan bahseder. Eyaletlere dikkat çekerek şöyle yazar : «Ne yazık ki onların (eyaletlerin) eylemi sadece mevzii ve 'barışçı' idi»... «Komün bana ehemmiyetsiz konular ve kişisel çatışmalar ile çok fazla zaman kaybediyormuş gibi gözüküyor» (796)[21]

SOSYAL-DEMOKRAT PROGRAM TASARISININ (1891) ELEŞTİRİSİ

1891'de Engels («1891 Sosyal-Demokrat program tasarısının eleştirisi», Neue Zeit, XX.I.1901-1902 s. 5 ve sonrası.[22] Engels'in Kautsky'e, bu eleştirinin tamamlanması üzerine olan mektubu 29.VI.1891 tarihini taşır)[23] Şöyle demektedir :

NB :

«Tasarının siyasi taleplerinin bir büyük hatası var. Ne söylenmesi gerekiyor ise kesinlikle ondan **yoksun** (kelimenin altını çizen Engels)» (s. 9)

Ve Engels Alman Anayasasının, 1850 anayasasının bir «kopyası» ve Reichstag'ın da (Liebknecht'in söylediği gibi) «mutlakiyetçiliğin üstünü örten bir incir yaprağı» olduğunu açıklığa kavuşturur. (s. 10)

«... Bu anayasa ve onunla tesbit edilen küçük devletler sistemi temeli üzerinde, birisinin ne kadar kilometre kare toprağı var ise, diğerlerinin de o kadar santimetre kare toprağa sahip olduğu, Prusya ile Reuss-Greiz-Schleiz-Lobenstein arasında ki birliği esas olarak 'bütün üretim araçlarını ortak mülkiyete dönüştürmeye' niyetlenmek çok aşikar bir saçmalıktır.

«Mamafih, bu konuya değinmek tehlikelidir. Yine de, şu veya bu şekilde, bu meselenin üzerine gidilmelidir. Bunun ne kadar gerekli olduğu şu günlerde Sosyal Demokrat basının büyük bir kısmında yeni mevziler kazanan oportünizm tarafından kesinlikle açığa vurmuştur. Anti-Sosyalist kanunun yenilenmesinden korkarak, veya bu kanunun hüküm sürdüğü dönemde yapılan her çeşit fazla aceleci beyanları hatırlatarak, şimdi onlar partinin, halihazırda ki legal düzeni, parti taleplerinin bütününe barışçı vasıtalar ile geçerlilik kazandırmak için yeterli bulunmasını istiyorlar.»

NB
«Halkın iradesi» değerlendirilmesi.

Engels «barışçı» bir dönüşümden, Fransa ve ABD gibi demokratik cumhuriyetler ile İngiltere gibi, «hanedanın, maddi tazminat karşılığı yakında olması muhtemel tahttan feragatının basında her gün tartışıldığı ve hanedanın halkın iradesine karşı güçsüz olduğu...» Monarşiler için henüz söz konusu olabileceğini («bunun akla yatkın olduğunu» daha zayıf ve daha ihtiyatlı bir deyim : Sadece **akla yatkın**) söyliyerek devam ediyor.

Fakat hükümetin neredeyse her şeye kadir durumunda olduğu ve Reichstag'ın ve bütün diğer temsili kurumların gerçek bir güçleri olmadığı Almanya'da böyle bir şeyi savunarak, üstelik böyle bir şeyi yapmaya hiç gerek yokken bunu yapmak, incir-yaprağını mutlakiyetciliğin üzerinden kaldırmak ve onun çıplaklığını kendisinin perdelemesi anlamına gelir.

((Soyut ön plana, somut ise kulak arkasına!!)) Nota bene!

NB

Ne kadar güzel konmuş! Meselenin özü yakalanmış!

«Uzun vadede, böylesine bir politika ancak kişinin kendi partisinin baştan çıkmasına yol açabilir. Onlar genel ve soyut politik sorunları öne sürüyorlar, böylelikle ilk büyük olaylar anında, ilk politik krizde, derhal kendiliğinden göze batan acil somut sorunları örtbas etmiş oluyorlar. Bu durumda en kritik anda partinin aniden acz göstermesi ve en can alıcı konularda, bu konular **asla tartışılmamış olduğundan,** partide belirsizliğin ve uyumsuzluğun hüküm sürmesinden başka ne gibi bir sonuç beklenebilir?...» (s. 10)

«Günlük çıkarlar için büyük, temel görüşlerin unutulması (s. 11), daha sonra doğabilecek sonuçları düşünmeksizin günlük başarılar için mücadele etme çabaları; hareketin geleceğinin şu an için feda edilmesi, iyi niyetle yapılıyor olabilir, fakat bu oportünizmdir ve öyle kalacaktırda, ve **'iyi niyetli' oportünizm belkide her çeşit oportünizmin en tehlikeli olanıdır!** Bu nazik, fakat çok önemli noktalar hangileridir?»

«iyi niyetli» oportünizm en tehlikeli oportünizmdir.

«Birincisi: eğer kesin olan birşey var ise o da partimizin ve işçi sınıfının iktidara ancak bir demokratik cumhuriyet biçimi altında gelebileceğidir. **Bu hatta, büyük Fransız devrimin de zaten göstermiş olduğu gibi proletarya diktatörlüğünün de özel biçimidir?...»**

NB

«... Legaliteye önem veren bir görüş açısından, proğrama doğrudan doğruya, cumhuriyetin tesisi için bir talebi dahil etmek, bu Fransa'da Louis Philippe yöneti-

mi altında ve hatta şimdi İtalya da bile mümkün olsa dahi tavsiye edilemez gibi görünecektir. Fakat Almanya'da bir cumhuriyetçi parti proğramını bile açıkça yürütmeye izin verilmediği gerçeği, o ülkede bir cumhuriyetin değil, fakat aynı zamanda komünist toplumun da ılımlı, barışçı bir şekilde kurulabileceği aldatmacasının ne kadar büyük oduğunu isbatlar.

«Mamafih, cumhuriyetin kurulması sorunu belki de geçiştirilebilir. Ama, programa dahil edilmesi gereken ve edilebilecek olan, **bütün siyasi iktidarın halkın temsilcilerinin elinde toplanması talebidir.** Eğer daha ileri gitmek imkansız ise şimdilik bu kadarı yeterli olabilir.

«Şimdilik» «eğer»

«İkinci husus, Almanya'nın yeniden kurulması...» Yani: (a) Küçük devletlere bölünmeye son verilmesi, (b) «Prusya'nın varlığı mutlaka son bulmalı ve kendine has Prusyacılığın Almanya üzerinde bir baskı unsuru olmasını engelliyebilmek için özerk eyaletlere bölünmeli.»

NB

«... Onun yerini ne almalı? Benim görüşüme göre, Proletarya sadece tek ve bölünemez Cumhuriyet biçimini kullanabilir. Birleşik devletlerin devasa arazisinde, federal cumhuriyet halâ, Batı eyaletlerinde şimdiden bir engel haline gelmiş olmasına rağmen, genellikle bir ihtiyaçtır. Tek bir parlemantoya rağmen, üç değişik yasama sisteminin şimdiye kadar yan yana var olduğu **iki ada üzerinde dört ulusun birlikte yaşadıkları İngiltere'de bu ileriye doğru**

Ayni husus tekrarlanıyor!!

atılmış bir adım olur. Küçük İsviçre'de bu uzun zamandan beri ancak İsviçre'nin Avrupa devletler sisteminin tamamen pasif bir üyesi olmakla yetinmek zorunda olduğu için kullanılabilir bir **engel olmuştur.** Alman'ya için İsviçre modelinde bir federalleşme geriye doğru atılmış muazzam bir adım olur. İki husus bir birlik devletini tamamen birleştirilmiş bir devletten ayırır : İlk önce, her üye devletin, her kantonun, kendisine ait medeni ve cezai **yasama ve adli** sistemleri vardır, ikinci olarak, bir halk meclisinin yanısıra aynızamanda, her kantonun, büyük yada küçük, kanton olmak sıfatı ile oy kullandığı bir federal meclis vardır» (s. II). Bizim birlik devletimiz = birleştirilmiş bir devlete geçiş. 1870'in «tepeden inme» devrimini (s. II) geriye getirmek yerine («rückgängig machen») onu «aşağıdan yukarıya doğru eylem» ile tamamlamamız gerekir.

NB* İngiltere'de «4 ulus»

NB

«O halde, bir birleştirilmiş cumhuriyet. Fakat 1798'de tesis edilmiş olan imparatorsuz bir imparatorluktan başka bir şey olmayan şimdiki Fransız cumhuriyeti anlamında değil (s. 12). 1792'den 1798'e kadar her Fransız bakanlığı, her mahalli idare (Gemeinde), Amerikan modeli tarzında tam özerkliği tattı, ve bizimde mutlaka sahip olmamız gereken budur. Özerkliğin nasıl örgütlenmesi gerektiği ve bu işi bü-

NB

*NB Bu özellikle NB de : İngiltere'de (1891) 4 tane ulus vardır, ve bu yüzden bir federal cumhuriyet ilerleme anlamına gelir.

rokrasisiz nasıl yapabileceğimiz bize Amerika ve Birinci Fransız Cumhuriyeti tarafından gösterildi, ve bugün bile Avusturalya, Kanada ve diğer İngiliz kolonileri tarafından gösterilmektedir. Bu çeşitten bir bölgesel veya eyaletlere dayalı özerklik, sözgelişi, kantonların federasyon sistemine göre gerçekten oldukça bağımsız, fakat aynı zamanda mıntıkalara (Bezirk) ve mahalli idarelere görede bağımsız olduğu İsviçre federalizminden çok daha özgürdür. Kanton hükümetleri mıntıka yöneticilerini (Bezirksstatthalter) ve yüksek memurları atarlarki, bu durum İngiliz'ce konuşan ülkelerde bilinmez ve bizim gelecekte burada Prusya Landrate ve Regierungsrate'si olarak kesinlikle iptal etmek istediğimizde budur».

«Muhtemelen bu hususlarda bir kaçının programa dahil edilmesi gerekir. Bunları bu cinsten sorunların açıkca tartışılamadığı Almanya'daki sistemi tanımlıyabilmek, ve böylece ayni zamanda böylesine bir sistemi legal yoldan komünist bir topluma dönüştürmek isteyenlerin kendi kendilerini aldatmalarının üzerinde durmuş olmak için, ayrıca parti yetkililerine yasaların doğrudan doğruya halk tarafından yapılması, adli işlerde ki keyfilik gibi onlarsızda pekala yapabileceğimiz sorunların yanı sıra başka önemli politik sorunlarda **olduğunu hatırlatmak** için zikrediyorum. Genellikle istikrarlı bir ortamın olmadığı durumlarda bu sorunlar aniden

acil olarak çözülmeleri gereken bir durum kazanabilirler ve o zaman, eğer onlar bizim tarafımızdan daha önceden tartışılmamışlar ve üzerlerinde bir anlaşmaya varılmamış ise ne olacaktır?»

«Mamafih, programa dahil edilebilecek, ve en azından dolaylı olarak doğrudan doğruya söylenemiyecek hususlara aşağıdaki talep bir ipucu olabilir. «İpucu»

«Eyaletler, mıntıkalar ve mahalli idarelerde genel oy ile seçilmiş görevliler vasıtasiyle tam özerklik, devlet tarafından atanmış bütün mahalli ve bölgesel yetkililerin görevlerinin feshedilmesi.» NB

«Yukarıda ele alınan hususlar ile ilgili olarak başka program taleplerini formüle etmenin mümkün olup olmadığını, burada tartışabilme olanağına sizin orada bu olanağa sahip olduğunuzdan daha az sahibim. Fakat bu sorunları çok geç olmasada **parti içinde tartışabilmek arzulanır bir şey olsa gerekir.»** (p. 12)

+ Aynı yerde Engels şöyle yazıyor: «5. kilisenin devletten tamamen ayrılması, istisnasız bütün dinsel topluluklar devlet tarafından özel kurumlar olarak muamele göreceklerdir. Kamu fonlarından sağladıkları her türlü yardımdan ve resmi okullar üzerindeki bütün etkilerinden yoksun bırakılacaklardır».[24] Hepsi bu kadar!! NB : «dini sadece şahısları ilgilendiren bir konu ilân etmek» yerine?[25] (s. 32'nin alt tarafı aynı yere bakın)

Böylece Engels, 1891'de (29.VI.1891), sosyal-demokrasinin siyasi programını gözden geçirirken;

(1) Partide ki gelişiminden bahsederek ve onu «ana, büyük ve başlıca (karşılıklı ilişkiler) 'görüş noktalarının' unutulması» olarak, tanımlayarak doğrudan doğruya oportünizm'e karşı mücadele eder;

(2) «Proletarya diktatörlüğünün» tanımını tekrarlar;

(3) Cumhuriyet üzerinde («proletarya diktatörlüğünün özgül biçimi olarak») israr eder;

(4) Mahalli özerk idarelerde ki bütün devlet tarafından atanmış memurların görevlerinin iptalinde israr eder;

(5) **Sadece** barışçı, **sadece** legal yol aldatmacasına karşıdır.

Çok sarih bir görünüş!

Teorik olarak özellikle proletarya diktatörlüğünün en mükemmel mahalli özerklik ile bir araya getirilmesine **dikkat ediniz NB**

Burjuvazi feodal + mutlak monarşiden «bürokratik-askeri» devlet mekanizmasını devraldı ve onu geliştirdi. Oportünistler(özellikle 1914-1917 arasında) onunla bütünleştiler (gelişmiş ülkelerde bir çığır olarak emperyalizm, genellikle bu mekanizmayı olağan üstü derecede güçlendirdi). Proletarya ihtilâlinin görevi : bu mekanizmayı **«parçalamak»**, kırmak, ve onu mahalli bölgelerde en kusursuz özerk idareler ile, merkezde ise, silâhlanmış proletaryanın **doğrudan** iktidarı, proletarya diktatörlüğü ile değiştirmektedir.

Mahalli idareler nasıl birleşecek, birbirlerine bağlanacaklardır? Hiçbir şekilde, diyor anarşistler (α). Bürokrat ve asker zümre vasıtasiyle, diyor (ve yapıyor da) burjuvazi (β). Silâhlı işçilerin birliği ve örgütlenmesi ile («İşçi vekileri sovyeteri»!) diyor Marksizm (γ)

(α) = devletin «ortadan kaldırılması».' (β) = devletin idamesi (daha kesinlikle).' (γ) = **devletin yokolup gitmesine** yol açan komünizme, sınıfların yokedilmesine **geçiş** için devletin ihtilâlci maksatlarla kullanımı (proletarya diktatörüğü, eski mekanizmayı parçalamak; burjuvazinin direnişini ezmek; bütünüyle demokratik mahalli idareleri silâhlanmış ve merkezileşmiş proletarya vasıtası ile birleştirmek ve birbirine bağlamak).

Kabaca sonuç 2

(α) — apolitik tavır,' (γ) — devletin ihtilâlci amaçlar için kullanımına hazırlanmak için siyasi mücadelede yer almak.

Bernstein önerilerin de s. 24, de, Engels'in «Young'a» (Sozial Demokrat'daki)[26] 13.IX.1890 tarihli cevabının üzerinde, cevabı aşağıdaki şekilde ileri sürerek, özellikle duruyor : «Engels Young hareketini, onları 'Marksizmi artık tanınamıyacak ölçüde tahrif etmelerinden' dolayı suçlayarak ve onların hizipcilik, iftira ve ithamlarının olsa olsa tamamen saçma olduğunu ilân ederek 'bürokratların ve talebelerin başkaldırması' olarak nitelendirdi. Bırakınız **Sachsische Arbeiter-Zeitung** Alman işçilerinin sağduyusunun ucuz başarılara böylesine düşkün Sosyal-Demokraside ki parlementer eğilimin hakkından geleceğini umud etsin; o, yani Engels parti de böyle bir çoğunluğun olmadığını bildiğinden onun umutlarını paylaşamaz» (Bu, Engels'in cevabını 1887'deki **Konut Sorunu**'nun önsözündeki yine Engels'in mütalaaları ile mukayese eden Bernstei'in üslubudur.[27] NB)

Erfurt Programı tasarının eleştirisinde, Engels'in aynı zamanda eşitlik meclisleri sorunu üzerinde de yazdığına dikkat edin.

Yal («bir tuzak»)

Dikkate değer!

«... Yarı yarıya işçi ve işverenlerden teşekkül etmiş olan iş odalarında fena halde aldatılabileceğimize dikkat etmek gerekir. Önümüzdeki senelerde işverenler, bunun için işçiler arasında sadece bir tane kara koyuna ihtiyaç olacağından, daima çoğunluğa sahip olacaklardır. Eğer uyuşmazlık halinde **her iki yarının da ayrı ayrı kanaat** (altını çizen Engels) izhar etmeleri konusunda anlaşılamaz ise, bir işverenler odasına ve **ilaveten bir de bağımsız işçi odasına** sahip olmak çok daha iyi olacaktır» (s. 13). (altını çizen Engels.)[28]

NB Engels, tröstler üzerine:

Erfurt Program tasarısının ayni eleştirisinde, Engels **«plansızlık»** sözü ile ilgili olarak şöyle yazıyordu : «Anonim şirketlerden endüstrinin bütün branşlarında hakim olan ve monopolleşen tröstlere geçtiğimizde, bu sadece **bireysel üretime** değil, fakat ayni zamanda **plansızlığa** da bir son verir. (s. 8)

Genel sonuç : 1852'de Marks-görev : «bürokratik-askeri mekanizmayı» **parçalamak**[29]

1871 de Marks-Paris Komününün önemi: bürokratik-askeri mekanizmayı **parçalamak**[30] için bir atılım.

1871'deki Engels (+ Marks) devlete[31] **karşı** en kesin tavır.

1872'den 1891'e kadar Marks ve Engels-«proletarya diktatörlüğü»-.

Marks ve Engels'in 1871'den önce, «proletarya diktatörlüğü»[32]nden bahsedip etmediklerine bakın ve araştırın. Ben bahsetmediklerini sanıyorum!

Komünist Manifesto (1847) de sadece «proletarya devrimi», «komünist devrimi», «var olan bütün toplumsal şartların zora dayanan yıkımı...», «proletaryanın hakim sınıf durumunun yükselişi, demokrasi savaşının kazanılması» (II. bölüm sonu) = ilk adım (= ilk formülasyon!!)[33]

1891'de Engels-proletarya diktatörlüğü + mahalli idarelerdeki devlet görevlilerinin işlerine son verilmesi[34] — ~ „ ~ aynı sene içinde, Almanya'da hüküm süren «devlete olan batıl inanç»[35] tehlikesininde özel olarak belirtildiği İç Savaş'ın önsözünde (s. 34-35)

FRANSIZ İŞÇİ PARTİSİ ÜZERİNE FREDERİCH ENGELS'İN MEKTUPLARI

«F. Engels'in Fransız İşçi Partisi üzerine mektupları **«Neue Zeit,** XIX, I, (1901, 2. I, No. 14, s. 423-427)[36] de yayınlandı.

(((Bernstein **Nouvement Socialiste**'de[37] (No. 45) (1900 yılı) Engels'in Guesdistslere karşı, 1881, 1882 ve 1883 yıllarında yazılmış mektuplarını yayınladı. Vorwarts'ın [38] 277 ve 278 nolu ve 28 ve 29. XI. 1900 tarihli nüshalarında orijinal biçimleri ile yeniden basıldılar. İçlerinde Engels'in Clemenceau'yu savunur gibi göründüğü bu mektuplar

oportünistler tarafından kullanıldı. Daha sonra Lafargue **Socialiste**'de[39], (24.XI.1900'ün No. 115'i) **Neue Zeit**'in zikredilen sayısında yayınlanmış olan 1886-1895 yıllarının mektuplarını yayınladı.)))

Bu mektuplar teorik önemi olan fazla bir şey taşımazlar. Sadece:

6.III.1894 :

«... Sabık radikaller : Evet, fakat bizim Fransa da bir cumhuriyetimiz var diyeceklerdir. Sizin ülkenizde durum daha değişiktir. Devleti, sosyalistce tedbirler alınması için kullanabiliriz! — proletarya açısından, cumhuriyet monarşiden sadece proletaryanın gelecekteki rolü açısından **kullanılmaya-hazır** politik biçimi bakımından farklıdır. Ona şimdiden sahip olmak açısından bize göre avantajlı bir durumdasınız; **biz ise onu kurabilmek için günün yirmi dört saatini harcamak zorundayız** (s. 425) (altını çizen Engels). Fakat bu cumhuriyetin de, diğer bütün devlet biçimleri gibi, ne olup ne olmadığı muhtevası tarafından belirlenir. O burjuva demokrasisinin bir biçimi olduğu sürece, bize herhangi bir monarşi kadar düşmandır (bu düşmanlığın biçimlerinin farklı olabileceği bir yana bırakılırsa). Bu yüzden ona esas itibariyle sosyalist bir biçime sahipmiş gibi bakmak tamamen mesnetsiz bir aldatmacadır. Ondan zorla bazı imtiyazlar elde edebiliriz, fakat bir gecede çoğunluğa dönüşebilecek kadar güçlü bir azınlık ile onu kontrol edebilmemiz mümkün olsa dahi asla bizim kendi görevlerimizi ona yüklemeye kalkışmamalıyız.»[40]

Engels'in Fransa'da Sınıf Mücadeleleri'ne önsözü (NB) 6.III.1895.[41]

3.IV.1895 :

«X... kısa bir süre önce bana güzel bir oyun oynadı. Benim, Marks'ın 1848-50

Fransa'sı üzerine makalelerine 'önsözümden', ona bugünlerde, özellikle Berlin de baskı kanunları hazırlanırken, önermekten haz duyduğu, **her ne pahasına olursa olsun barış, zor ve şiddete muhalefet taktiklerini** savunmakta kendisine hizmet edebilecek her şeyi almış. Fakat ben bu taktikleri sadece bugünün Almanya'sı için öneriyorum, ve bu durumda bile **önemli bir şart ile.** Fransa, Belçika, İtalya ve Avusturya'da bu taktikler bütünü ile izlenemezler ve Almanya'da da yarın uygulanamaz hale gelebilirler» (altını çizen Engels)[42] NB

İktidarın Yolu, 2. baskı, 1910, s. 51'de Enges'in Kautsky'e 1.IV.1895 tarihli mektubu ile karşılaştırınız : «Bugünkü Vorwarts'da şaşırarak, bilgim olmaksızın basılmış ve o şekilde bulunmuş ki, benim her şart altında legalitenin barışçı bir hürmetkarı olarak göründüğüm 'Giriş' imden bir alıntıyı görüyorum. Bu utanç verici izlenimin silinebilmesi için şimdi yazının bütününün Neue Zeit'da çıkmasını isterim. Liebknecht'e ve aynı zamanda kim olursa olsunlar, onlara, benim fikirlerimi bana bu konuda tek bir kelime bile söylemeksizin yanlış tanıtma imkanı verenlere bu yüzden iyi bir ders vereceğim...»[43] NB NB

2.VI.1894 :

«Kendisini sizin sosyalist eyleminizde gösteren bu devrimci kabarma, sizin ilk zaferleri kazanacağınız kesin

bir çatışmaya yol açabilir; ülkenizin ve başkentin ihtilâlci gelenekleri, 1870'den beri büyük ölçüde daha geniş bir kitle temeli üzerine yeniden örgütlenmiş ordunuzun niteliği, bütün bunlar olaylar için böyle bir dönüm noktasını mümkün kılıyor. Fakat zaferi sağlama bağlamak ve kapitalist toplumun temellerini parçalıyabilmek için, sizin elinizdekinden daha güçlü, kalabalık, deneyli ve bilinçli olan sosyalist partisinin aktif desteğine ihtiyacınız olacaktır. Bu durumda bizim senelerdir önceden görüp söylediğimiz şey vukuu bulacaktır: Fransızların başlangıç işaretini vererek ateş açmaları ve Almanların savaşın sonucunu tayin etmeleri.»[44]

22.XI.1887 :

«Muhtemelen L... de K. seçim bölgesindeki N'nin konuşmasını okumuşsundur. Haklı olarak, partinin **giderek daha fazla burjuvalaştığından** şikayet ediyor. Bu bütün uç partilerinin, hedeflerine varmalarının 'mümkün' olduğu saat yaklaşır yaklaşmaz karşılaştıkları talihsizliktir. Fakat partimiz, bu anlamda, kendi kendisine ihanet etmeden, belirli bir sınırı aşamaz **ve sanıyorum ki, Fransa'da, da Almanya'da olduğu gibi, bu çizgiye şimdiden vardık. Bereket versinki, durmak için henüz çok geç değil»** (altını çizen Engels) (s. 426).[45]

27.X.1890 — «Young'a karşı, Marks onların hepsinin kariyeristler, sahte-Marksistler («Eğer onlar Marksist ise, ben değilim», Marks böyleleri için bu şekilde konuşurdu) yazıyordu. Heine'nin dediği gibi : «Ejderha dişi ektim, pire biçtim» (s. 427).[46]

İbid., s. 794. **«Marks, Koruyucu Tarifeler Üzerine»** — Marks'ın serbest ticaret üzerine yayınlanmamış bir konuşması **(ikincisi)** Weydemeyer'in **New - Yorker Volkszeitung'dan**[47] tercümesinden. (1848'de yayınlanmış) Himayecilik üzerine. Aynı yerde:

«Bununla birlikte toplumsal reformlar güçlünün zayıflaması ile belirlenmez aksine zayıfın güçlenmesi ile belirlenir ve bu böyle olacaktırda».[48] (Marks, 1848'de mi? 1848'den önce).

ENGELS'DEN BEBEL'E MEKTUP

Devlet sorunu üzerine **Engels**'in **Bebel**'e yazmış olduğu 18/28.II.1875.[49] tarihli bir mektup çok büyük bir önem taşır. (Bebel. Hayatımdan, cilt II, s. 318 et seq. Stutgart, 1911: önsöz, s. IX.1911.)

İşte önemli pasajın tamamı:

«... *Özgür halk devleti özgür devlete* dönüştürülmüş dilbilgisi açısından ele alındığında, özgür devlet devletin vatandaşlarına göre özgür olduğu, dolayısiyle zorba bir yönetime sahip olan devlettir. Özellikle, **kelimenin alışılagelmiş anlamı ile artık bir devlet olmayan Komünden beri, devlet hakkında ki bütün boş laflar bir yana bırakılmalıdır.** (s. 321-322) Marks'ın Proudhon'a karşı olan eseri ve sonra da

NB

Komünist Manifestosu'nun sosyalist toplum düzenin başlaması ile devletin (sich auflöst) kendiliğinden çözüleceğini ve yok olacağını açıkca beyan etmiş olmasına rağmen, **'halk devleti'** anarşistler tarafından usandıracak kadar yüzümüze vuruldu. Buna göre, devlet, sadece, mücadelede, ihtilâl sırasında, sınıf düşmanlarını zorla baskı altında tutmak için kullanılan, geçici bir kurumdur ve özgür halk devletinden bahsetmek tamamen saçmadır : Proletarya devleti henüz **kullandığı** sürece (altını çizen Engels), **onu özgürlük için değil, fakat kendi düşmanlarını sindirmek için kullanır ve özgürlükten bahsetmek mümkün olur olmaz, bu sıfatı ile devletin varlığı son bulur.** Bu yüzden her yerde **devlet** sözcüğünü Fransız sözcüğü 'Komün'ün anlamını yeterince taşıyabilecek güzel ve eski bir Alman sözcüğü olan **Gemeinwesen** ile değiştirmeyi teklif edeceğiz.» (altını çizen Engels)

NB

NB

Bu pasaj, Marks ve Engels'in yazdıkları arasında, belki de en dikkate değer ve muhtemelen «devlete **karşı**» en sert pasajıdır.

(1) «Devlet hakkında bütün laflar bir yana bırakılmalı.»

(2) «Komün, kelimenin alışılagelmiş anlamı ile artık bir devlet **değildi.**» (Peki, ne idi öyleyse? Belli ki, devlet ile devletin olmadığı durum arasında geçici bir biçim!).

(3) Anarşistler «halk devletini» yeterince «yüzümüze fırlatmışlardı». (Marks ve Engels, anlaşılıyor ki Alman arkadaşlarının bu aşikar hatasından utanç duyuyorlardı;

mamafih, onlar bunu, anarşistlerin hatalarından mukayese edilemiyecek kadar, — tabii ki, **o şartlar altında** doğru bir şekilde — daha az önemli bir hata olarak kabul ettiler. Bu hususa dikkat edin!!)

(4) «Sosyalist toplum düzenin başlaması ile», devlet «kendiliğinden çürüyor» («kendi kendine çözülüyor») N o t a B e n e «ve ortadan kalkıyor...» (daha **sonraki** «yok olma» deyimi ile mukayese edin).

(5) Devlet «mücadelede, ihtilâl sırasında» gerekli olan «geçici bir kurum» (**proletarya** için gerekli olan, tabii ki)...

(6) Devlet, **özgürlük için değil** fakat **proletaryanın düşmanlarını sindirmek** («Niederhaltung» sindirmenin karşılığı değil, fakat restoresyondan alakoyma, itaat altına alma) için gerekli.

(7) Özgürlük var olduğunda, o zaman artık devlet var olmayacak.

Genellikle «özgürlük» ve «demokrasi» kavramları özdeş kabul edilir ve biri sık sık diğerinin yerine kullanılır. Çoğu zaman, vulgar Marksistler (Kautsky, Plekhanov ve şürekası) tamamen bu şekilde düşünürler.

Aslında demokrasi özgürlüğü engeller. Gelişmenin diyalektik süreci aşağıda ki şekildedir : Mutlakiyetten burjuva demokrasisine; burjuva demokrasisinden proletarya demokrasisine, proletarya demokrasisinden bu her çeşit demokrasinin ötesinde olan bir düzene.

(8) «Biz» (yani Marks ve Engels) (programda) «heryerde», «devlet» yerine «Community» (Gemeinwesen), **«Komün»** denmesini teklif ediyoruz!!! NB!!!!

Böylece Marks ve Engels'in sadece oportünistlerce değil fakat Kautsky tarafından da nasıl tahrif edildiğini ve bozulduğunu görüyorsunuz.

Muhtevası böylesine zengin olan bu **sekiz** düşünceden bir teki dahi oportünistlerce anlaşılmış **değil!!**

Onlar **sadece** şu anın acil ihtiyacını almakla yetiniyorlar : Siyasi mücadeleyi ve **bugünün** devletini, proletaryaya yol göstermek ve onu eğitmek, «imtiyazlar koparmak» için kullanmak. Bu doğrudur (anarşistlerin aksi yönde ki fikirlerine rağmen), fakat sadece bu kararı ile, eğer matamatiksel olarak ifade etmek yerinde ise, Marksizmin ancak yüzde biridir.

Kautsky, propaganda ve genel siyasi çalışmalarında 1, 2, 5, 6, 7, 8 nolu hususları ve Marks'ın «parçalama»sını iyice gizlemiş (yoksa unutmuş veya anlamamış mı?) (1912 veya 1913'de Pannekoek'e karşı olan polemikte (aşağıda s. 45-47'ye bakın)× daha o zamandan bu sorunla ilgili olarak tamamen oportünizme saplanmıştı).

Bizler anarşistlerden pratik açıdan hayati öneme sahip devletin (α) **şu an** ve (β) proletarya **ihtilâli** sırasında kullanılması («proletarya diktatörlüğü»), noktalarında hemen ayrılınız, (Bucharin'in **unuttukları** işte bunlardır!)

Oportünistlerden ise, (α) devletin «geçici» karekteri, ($\beta\beta$) bu meseleyi şimdi «konuşmanın» **zararı,** ($\gamma\gamma$) proletarya diktatörlüğünün tam olarak devlet sayılamıyacağı, (D) devlet ve özgürlük arasında ki çelişki, (e) devlet yerine daha doğru fikir veren (program terimi : kavram) «Gemeinwesen», (f) bürokratik-askeri mekanizmanın «parçalanması» konularında ki daha köklü, «daha ölümsüz» gerçeklerde ayrılırız. Şu hususunda unutulmaması gerekirki, resmi program ve Kautsky bu işi dolaylı yoldan, günlük ajitasyonda bu konuda susarak ve Kolbs ve şürekasının ihanetine göz yumarak yaparken Al-

manya'nın açık oportünistleri (Bernstein, Kolb vs.) **proletarya diktatörlüğünü** peşin olarak reddederler.

1916 ağustosunda, Bucharin'e şu şekilde yazılmıştı: «Bırak devlet konusunda ki düşünceleri **olgunlaşsın».** Fakat, o fikirlerinin olgunlaşmasını **beklemeden,** «Nota Bene» olarak, ortaya fırladı, ve bunu öyle bir şekilde yaptıki, Kautski'cileri teşhir etmek yerine, onlara hataları ile **yardım** bile etti!![50] Mamafih, özünde Bucharin gerçeğe Kautsky'den daha yakındır.

Neue Zeit, XIX, 1 (1900-1901) (No. 26, 27. III. 1901), s. 804: M. Beer, İngiliz emperyalizmi ve İngiliz emperyalizminin **çürümesi,** diğer ülkelerin emperyalizmleri hakkında ki notları da içeren, İngilterenin gerileyişi üzerine. ———NB. Yine Beer'-e ait : «sosyal emperyalizm», Neue Zeit. XX, I. (1901-1902), s. 209 et. seq. (Fabianlar) «Sendikacılığın bugünkü durumu», ibid., s. 43 **(NB) ((«Emperyalist — Toplumsal Çağ»)).**

NB

XIX, 2, s. 197 : «Rus Emperyalizmi hakkında **Walter**'in makalesi..» ((I. Petro'dan 20. asırda Çin'e kadar)).

GOTHA PROGRAMININ ELEŞTİRİSİ

Engels'ten Bebel'e 28.III.1875'de yazılmış bir mektup. Marks'dan Bracke'ye Gotha Programının Eleştirisini içeren, birincisinden bir aydan daha fazla bir süre sonra yazılmış diğer bir mektup: 5.V.1875 (Neue Zeit, IX, I, 1891) (1890-1891, No. 18)[51]

İlk bakışta Marks, bu mektubunda, Engels'ten çok daha fazla — eğer muarızlarımızın şu bayağı deyimlerini kullanmak caiz ise — bir «devlet savunucusu» gibi görünmektedir.

Engels (1) devlet hakkında herhangi bir şey söylememeyi; (2) bu sözcüğü «Gemeinwesen» ile değiştirmeyi teklif etmekte; (3) ve hatta Komünün (yani, proletarya diktatörlüğünün) — Marks bu konuda tek bir **kelime** bile söylemez, ve hatta **tam tersine, «komünist toplumun gelecekteki devletinden sözederken»**, kelimenin alışıla gelmiş anlamıyle artık devlet olmaktan çıktığını «beyan etmektedir»!! (Neue Zeit, IX, I, s. 573) (Burada 16. sayfaya bak)

İlk bakışta tatsız bir çelişki, karışıklık veya görüş ayrılığı izlenimi uyanabilir! Fakat bu sadece ilk bakıştadır.

İşte, Marks'ın mektubundan (bu konuda ki) belirleyici pasajın tamamı :

«'Bugünün toplumu' bütün uygarlaşmış ülkelerde varlığını sürdüren, çok veya az ölçüde orta çağ kalıntılarından arınmış ve her ülkenin özel tarihi gelişimi tarafından tadile uğramış, çok yada az gelişmiş bir kapitalist toplumdur. Diğer taraftan 'bugünün devleti' bir ülkenin konumuna bağlı olarak değişir. Prusya-Alman İmparatorluğunda, İsviçre'de olduğundan (572) ve İngiltere'de de Birleşik Devletlerde olduğundan (573) daha değişiktir. Bu bakımdan, «bugünün devleti», bir hayaldir.

«Mamafih, birbirinden farklı uygarlaşmış toplumların farklı devlet yapılarının, biçimlerinin karma karışık çeşitliliklerine rağmen, sadece biraz daha fazla veya az kapitalistleşmiş olarak modern burjuva toplum temeli üzerine oturmuş olmaları hepsinin ortak noktalarıdır. Bunun için, bazı ortak temel karekteristiklere de sahiptirler. Bu an-

lamda, «bugünün devleti»nden, bugünkü kökü, burjuva toplumunun, yok olacağı gelecek ile tezat teşkil etmek üzere bahsetmek mümkündür.

«Bu durumda bir soru çıkar ortaya : **Komünist toplumda devlet** hangi dönüşümlerden geçecektir? Başka bir deyişle, **bugünkü devlet fonksiyonlarına benzer hangi sosyal fonksiyonlar varlıklarını sürdüreceklerdir?** Bu soruya ancak bilimsel olarak cevap verilebilir, ve 'halk' sözcüğünün 'devlet' sözcüğü ile bin türlü kombinezonu ile problemin çözümüne bir milim bile yaklaşılmış olunamaz. NB

«Kapitalist ve komünist toplum arasında birinin diğerine ihtilâlci yöntemlerle dönüştürülmesi dönemi yaşar. Buna tekabül eden de, devletin bu süre içinde **proletaryanın ihtilâlci diktatörlüğünden** başka bir şey olamıyacağı bir politik geçiş dönemidir. (altını çizen Marks)

«Şimdi program ne bu konu ile nede **komünist toplumun gelecekteki devleti** ile uğraşmıyor.

Burada bir kınamanın söz konusu olduğu açıktır; bu, takip eden cümleden kolayca anlaşılmaktadır : Program, proletaryanın ihtilâlci diktatörlüğü ve komünist toplumun gelecekteki devleti ile **değil,** eskimiş demokrasi nakaratı ile **uğraşmaktadır...**

«Onun politik istekleri hiç kimsenin yabancısı olmadığı eskimiş demokratik nakaratın ötesinde hiçbir şey taşımamaktadır : Genel oy, doğrudan doğruya yasama, insan hakları, bir halk milisi, vs. Bunlar

ancak burjuva Halk Partisinin,[52] barış ve Özgürlük Cemiyetinin yankıları olmaktan öteye geçemezler»[53] (573)...

Bu istekler, zaten şimdiye kadar «gerçekleştirilmişlerdir», diyor — sadece Alman devletin de değil, fakat diğerlerinde, İsviçre ve Birleşik Devletlerde de. Bu istekler **ancak** bir **demokratik cumhuriyette** geçerlidirler («am Platze»). Program, Louis Philippe ve Louis Napoleon yönetimleri sırasında Fransız işçilerinin programlarında olanın aksine, cumhuriyet için çağrıda bulunmuyor — bu Almanya'da yapılamaz, öyleyse askeri despotluktan, ancak bir demokratik cumhuriyette yerinde olan şeyleri istemenin bir anlamı yoktur... Alelade demokrasi bile **«polisin izin verdiği fakat mantığın izin vermediği sınırlar içinde kalan bu çeşit bir demokrasi anlayışının çok daha ilerisindedir»**[54]

Çok iyi (ve çok önemli)

Bu sözlerinde Marks, Kautsky'ciliğin bütün bayağılığını sanki görmüş gibi : bütün bu güzel şeyler hakkındaki, demokratik dünya ile emperyalizmin, demokrasi ile monarşinin uzlaştırılmaz oluşlarını önemsemeyip gizlemeye çalıştıkları için gerçeğin allanıp-pullanmasına dönüşen tatlı nutuklar.

Böylece, proletarya diktatörlüğü bir «politik geçiş dönemi» oluyor; açıktır ki **bu dönemin devleti** de ayni şekilde, devletten devletin yok olmasına bir geçiştir, yani, «artık kelimenin alışıla gelen anlamı ile bir devlet değildir». Sonuç olarak, Marks ve Engels bu noktada birbirleriyle çelişkiye düşmüş olmuyorlar.

Ayrıca Marks «komünist toplumun gelecekteki devleti»nden söz ediyor!! Buna göre, «komünist toplumda» bile devlet olacak!! Burada bir çelişki yok mu?

Devlete burjuvazinin ihtiyacı vardır.	Hayır :
Devlete proletaryanın ihtiyacı vardır.	I — Kapitalist toplumda, kelimenin alışılagelmiş anlamında ki devlete.
Devlet gerekli değil, yok olup gidiyor.	II — Geçiş (proletarya diktatörlüğü): İntikal döneminin devleti (kelimenin alışılagelmiş anlamında devlet değil)
	III — Komünist toplum: devletin yok olup gitmesi.

Tam bir tutarlılık ve berraklık!!
Başka bir değişle :

I — Sadece zenginler ve proletaryanın en üst tabakası için demokrasi (yoksullar onu düşünecek durumda bile değiller!)	I — İstisnai bir durum olarak demokrasi, asla tam değil...

II — Nüfusun 9/10'u, yoksullar için demokrasi, zenginlerin direncinin zora başvurularak bastırılması.	II — Sadece burjuvazinin direncinin **bastırılması** ile sınırlanmış, hemen hemen tam demokrasi.
III — *Bir alışkanlık haline* gelen ve böylece tedricen yok olup giden, «herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre» prensibine yol açan tam demokrasi (s. 19. kenara bakın)	III — Alışkanlık haline gelen ve **bu yüzden** tedricen yok olup giden gerçekten tam demokrasi... Tam demokrasi demokrasinin olmamasına eşittir. Bu bir paradox değil fakat gerçektir!

Aynı şekilde, devlet sorunu ile ilgili olarak **«Gotha Programanın Eleştirisi»**nde geleceğin toplumunun **ekonomik** analizini konu edinen çok önemli bir pasaj vardır. Burada (s. 565-567) Marks Lassalle ait olan «emeğin tüm ürünü» fikrini eleştirir ve üretim araçlarının aşınan kısmını, bir ihtiyat fonunu, yönetim, okullar, halk sağlığı vs. için bir fonun «emeğin toplam ürününden» çıkarılmasının gerektiğini gösterir **ve devam eder:**

NB

NB

«Burada uğraşmamız gereken, kendi temelleri üzerinde **gelişmiş** şekliyle değil, fakat tam aksine, kapitalist toplumdan nasıl **çıkmış** ise, o şekliyle. Böylece her bakımdan, ekonomik, ahlaki ve entellektüel bakımdan, halâ içinden çıkmış olduğu eski toplumun izlerini taşıyan bir komünist toplumdur. Buna göre, her üretici topluma ne vermiş ise, çıkartmalar yapıldıktan sonra-tam olarak o kadarını geri alır. Ona vermiş olduğu kendisinin bireysel emek miktarıdır. Örneğin, toplumsal çalışma günü herkesin ayrı ayrı çalışma saatlerinin

toplamından meydana gelir; herbir üreticinin kendisine ait çalışma süresi, üreticinin, toplumsal çalışma gününe olan katkısı, onun içindeki kendi payıdır. Toplumdan sağladığı emeğin (ortak fonlar için ona düşen pay çıkarıldıktan sonra) miktarını gösteren bir belge alır ve bu belge ile kamusal tüketim eşyaları mağazalarından kendi ürettiği ürüne eşit miktarda eşya alır. Tapluma bir biçimde vermiş olduğu emeği, diğer bir biçimde geri alır» (567)

«Bireylerin mülkiyetine kişisel tüketim eşyalarından başka hiçbir şey geçemez» (567). «Fakat, bunların tek tek üreticiler arasında bölüştürülmesi söz konusu olduğunda, eş-değerli malların değişiminde yürürlükte olan ilkenin aynısı, bu konuda da geçerli olur : Belirlj bir biçimdeki belirli bir miktarda emek, diğer bir biçimdeki aynı miktarda emek ile değiştirilir» (567). Bu hak eşitliği, gerçekte **eşitsizliği** biri güçlü, diğeri zayıf vs. olduğundan insanlar arasında **eşitsizliği** zorunlu kılar (bireyler «birbirlerinin tam eşiti olmuş olsalar, farklı bireyler olmazlardı») (567), — biri diğerinden daha fazla alır.

«Fakat bu eksiklikler uzun süren doğum sancılarından sonra kapitalist toplumdan daha yeni çıkmış olduğu, komünist toplumun **ilk evresi** için kaçınılmazdır. Haklar, toplumun ekonomik yapısı ve böylelikle tayin edilmiş kültürel gelişmeye tekabül edenden asla daha fazla olamazlar.»

Buna göre :

I — «Uzun süren doğum sancıları

II — «Komünist toplumun ilk evresi»

III — «Komünist toplumun daha yüksek bir evresi»

«Komünist toplumun daha yüksek bir evresinde, bireyin işbölümüne köleleştirici bağımlılığı ve bununla birlikte kol ve kafa emeği arasındaki çelişme de ortadan kalktığında; çalışmanın sadece bir geçim aracı olmaktan çıkıp hayatın onsuz olmaz bir parçası haline geldiğinde, üretici güçlerin de bireyin her bakımdan yetkinleşmesinin yanı sıra gelişmesi ve ortak zenginliğin bütün kaynaklarının bol bol fışkırmasından sonra ancak o zaman **burjuva hukukunun dar sınırları** tamamen açılabilecek ve toplum, bayrakları üzerine : Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre diye yazılabilecektir! (567)[55]

NB

NB

Böylece komünist toplumun iki evresi, sarih kesin ve kusursuz bir şekilde ayırt edilmiş oluyor:

Aynı zamanda bir zorlama biçimi : «çalışmayana ekmek yok»

Alt («birinci») evre-tüketim eşyalarının bireyleri, onların topluma sağladıkları emek miktarına orantılı olarak dağıtılması (567). Dağıtımdaki eşitsizlik halâ hissedilir bir düzeydedir. «Burjuva hukukunun dar sınırları» henüz tamamen aşılmamıştır. **Bu çok önemli!!** Besbelli ki, (kısmen burjuva) hukuku varlığını sürdürdükçe, (kısmen-burjuva) devleti de tamamen ortadan kaybolmayacaktır. Burası çok önemli!!

NB

Emek bir doğal zorunluluk haline gelmiş, zorlama söz konusu değil.

«**Üst**» evre-«Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre» Bu ne zaman mümkün olacaktır? (1) Kol ile kafa emeği arasındaki çelişkinin ortadan kalktığı, (2) emeğin hayatın başlıca bir doğal zorunluğu haline geldiği (NB: çalışma alışkanlığı, zorlama olmaksızın bir norm haline geliyor!!), (3) üretici güçlerin ileri **derecede geliştiği bir aşamada. Besbelli** ki **devletin tamamen** yok olup gitmesi ancak bu en yüksek aşamada mümkündür. Bu konu **önemlidir.**

ENGELS'İN MEKTUBU, 1875

Engels'den Bebel'e 18/28.III.1875 tarihli mektubunda, Marksizmin bazı yönlerine herzamankinden daha açık bir şekilde ışık tutan oldukça yolgösterici, daha başka bazı pasajlar da vardır.

(I) «... İlk olarak, Lasalle'in kulağa hoş gelen, fakat tarihi olarak yanlış olan önermesi kabul edildi (Gotha Programında): İşçi sınıfı karşısında diğer bütün sınıflar **tek bir gerici kitledir.** Bu önerme sadece birkaç kural dışı durumda doğrudur: Örnek olarak, Komün gibi bir proletarya ihtilâli sırasında, **veya sadece** burjuvazinin devlet ve toplumu **kendi ölçülerine göre şekillendirdiği değil, fakat onun dümen suyunda, demokrat küçük burjuvazinin de**

NB

(İsviçre'de olduğu gibi)

bu biçimlendirmeyi nihai sonuçlarına kadar sürdürmüş olduğu bir ülkede. Gelgelelim, Almanya'da senelerdir Halk Partisi ile birlikte hareket ettiniz, ve aralarında «**burjuva**-demokratik karakter taşımayan, bir tane talep bile yok» yedi politik talebiniz var.» (altını çizen Engels). (s. 319). NB

(2) «... Beşinci olarak (Engels'in beşinci itirazı), işçi sınıfının, bir sınıf olarak **sendikalar** vasıtası ile örgütlenmesine dair bir kelime bile yok. Bu husus, sermayeye karşı günlük mücadelesini yürüttüğü, kendi kendisini eğittiği, ve bugünlerde en koyu baskının altında bile artık ezmenin mümkün olmadığı (halen Paris'te olduğu gibi) (321) **proletaryanın gerçek sınıf örgütlenmesi olduğu için,** çok önemlidir. Bu örgütlenmenin Almanya'da kazandığı önemi de hesaba katarsak, kanımıza göre bu konuyu programda belirtmek ve eğer mümkün ise parti örgütlenmesinde konuya yer ayırmak mutlaka gereklidir.» Kesinlikle! NB

(3) «... Aynı ölçüde eksik olan (programda) bütün özgürlüklerin ilk şartıdır: *Bütün görevliler genel mahkemeler önünde* ve genel kanun hükümlerine göre her vatandaşa karşı yaptıkları işlemlerden dolayı *sorumlu olmalıdırlar*» (321). NB

(4) «... 'Bütün sınıf ayrıcalıklarının kaldırılması' yerine, 'bütün toplumsal ve siyasi eşitsizliklerin yok edilmesi' sözüde çok şüphe götürür bir sözdür. Bir ülke ile diğeri, bir eyalet ve diğeri, hatta iki mahal

arasında bile, asgari bir düzeye indirilmesi mümkün fakat asla tamamen ortadan kaldırılamıyacak **belirli** bir eşitsizlik daima var olacaktır. Alplerde yaşayanlar daima ovalarda yerleşmiş bulunanlardan daha değişik, yaşama şartlarına sahip olacaklardır. «Eşitlik» diyarı olarak sosyalist toplum düşüncesi, eski 'özgürlük, eşitlik, kardeşlik' fikrine dayanan tek-yanlı bir Fransız düşüncesi, ilkel sosyalist öğretilerin bütün tek-yanlı düşünceleri gibi kendi zaman ve yer şartları içinde gelişmede bir aşama olarak haklı görülebilecek, şimdi ise insanların kafalarında karışıklık yarattığı ve meselenin daha kesin olarak ortaya konuş tarzları bulunmuş olduğu için, artık alt edilmesi gereken bir düşüncedir. (322).

NB

Liebknecht'in «düşüncesizce sözü»

(5) Bakunin **Devlet ve Anarşi** adlı eserinde, Liebknecht'in her «düşüncesizce sözü» için bizi sorumlu tutuyor.. (322-323)[56]

(6) «Genel olarak, **bir partinin resmi programı, o partinin gerçekten yaptığı işten daha az önem taşır.** Fakat, bir **yeni** program nede olsa açıkca yükseltilmiş bir bayraktır ve toplum partiyi onunla değerlendirir...» (323).

NB

Bebel Engels'e 21.IX.1875'te başka hususların yanı sıra, — «Bracke'ye olan mektuplarımın (334-335) de isbat ettiği gibi, program tasarısı üzerine söylediğin **cümleye tamamen katılıyorum.** Baş eğmesinden dolayı Liebknecht'i en sert biçim-

de kınadımda... «fakat şimdi olan oldu ve» herşey bir eğitim sorunu haline indirgendi.»

Bebel'in **kendisinde** daha önceleri «halk devleti» hakkında bütün bu muğlak görüşleri paylaştığını **Gayelerimiz** adlı broşürü isbatlar (9 uncu baskı, 1886, 1872'nin 3 üncü baskısından herhangi bir değişiklik yapılmaksızın «Sosyal-Demokrat Kütüphanesi»nde yayınlanmış), s. 14 : «Buna göre devlet **sınıf hakimiyeti** üzerine kurulu şeklinden bir **halk devletine** dönüştürülmelidir... ve bu devlet de... ortaklaşa üretim özel teşebbüsleri yerini almalıdır...» Burada, s. 44 de, Marks ve Lasselle'in **her ikisini** de sağlık vermektedir!!! Yan yana!! Bebel o sıralar onların devlet üzerine olan ayrılıklarını görmemişti.

FELSEFENİN SEFALETİ

«Felsefenin Sefaleti»nde ki Engels'in 18/28.III.1875 tarihli mektubunda işaret ettiği pasaj (s. 182) belli ki aşağıdakidir (s. 13):

«İşçi sınıfı, gelişme süreci içinde, eski burjuva* toplumu'nun yerine, sınıflara ve sınıf karşıtlıklarına yer vermiyen bir toplum düzenini getirecek ve artık alışılagelmiş anlamı ile siyasi iktidar, bu sınıf karşıtlığının burjuva toplumundaki resmi ifadesi olduğundan, olmayacaktır». (s. 182, **Felsefenin Sefaleti,** Stuttgart, 1885)[57] (15. VI. 1847 tarihli önsöz) NB

(*) Fransızca aslında : **societe civile** olarak geçiyor. — Ç.

«Komünist Manifestosu» : «devlet yani, hakim sınıf olarak örgütlenmiş proletarya»[58]

Komünist Manifesto'da bu düşünce aşağıda ki şekilde ifade edilir :

NB
Devlet sorunu üzerine «Komünist Manifestosu»

«... Proletaryanın gelişiminin en genel evrelerini anlatırken, var olan toplumun içinde, mücadelenin açık ihtilâle ve burjuvazinin şiddete dayanarak devrilmesinin, proletarya yönetiminin temellerini oluşturduğu noktaya varacak kadar şiddetle hüküm sürdüğü gizli yada açık iç savaşı izledik (s. 31, 7 nci baskı, 1906) ((I. Bölümün sonu)).

II. Bölümün sonunda s. 37'de, şunları okuyoruz : «... yukarıda gördükki, işçi sınıfı tarafından ihtilâlde ilk atılacak adım, **proletaryayı hakim sınıf durumuna yükseltmek, demokrasi için mücadeleyi kazanmaktır.**

«Proletarya politik üstünlüğünü sermayenin birikimini burjuvaziden söke söke almak, bütün üretim araçlarını **devletin, yani hakim sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın elinde toplamak** ve üretim güçlerinin toplamını mümkün olduğu kadar hızla geliştirmek için kullanacaktır».

«Devlet» yani, hakim sınıf olarak örgütlenmiş proletarya.

«Tabiiki, başlangıçta, bu husus mülkiyet hakkı ve burjuva üretim koşulları üzerinde despotca saldırılar olmaksızın ekonomik yönden yetersiz ve savunulamaz gibi görünen, fakat hareketin gelişim süreci içinde kendilerini aşacak ve üretim biçiminin tamamen değiştirilmesinde bir vasıta olarak kaçınılmaz tedbirler alınmaksızın başarılamaz...» (s. 37). «tedbirleri» birer birer saydıktan sonra (SS I-10)* yazarlar devam ederler :

NB : «Despotca saldırılar»

«Gelişim süreci sırasında, sınıf ayrıcalıkları ortadan kalkıp, bütün üretim toplumun elinde yoğunlaştığında, **devlet gücü siyasi karekterini kaybeder.** Genellikle, siyasi iktidar diye adlandırılan şey, bir sınıfın diğerini ezmek için kullandığı örgütlü gücünden başka birşey değildir. Eğer proletarya, burjuvazi ile mücadelesi sırasında, şartların etkisi ile kendisi bir sınıf olarak örgütlenmeye zorlanır ve eğer, bir ihtilâl vasıtasiyle kendisi hakim sınıf durumuna gelir ve böylelikle eski üretim şartlarını yok ederse, bu durumda bu koşullar ile birlikte sınıf karşılıkları ve genel olarak sınıflarında varlık şartlarınıda ortadan kaldırmış ve böylece bir sınıf olarak kendi üstünlüğünü de yok etmiş olacaktır...» (s. 38).

«Devlet gücü siyasi karekterini kaybeder»

(*) Bu tedbirler (SS 1, 5, 6) hep sadece «devlet»ten bahsederler, örnek olarak S. 6 : «muhabere ve ulaşım vasıtalarının devletin elinde toplanması».

Modern devlet üzerine Komünist Manifestosu : «Modern devletin yönetici kadrosu, burjuvazinin bütününün ortak işlerini yürüten bir komiteden başka bir şey değildir.»[59]

Komünist Manifesto «işçi sınıfının ihtilâli» «komünist ihtilâli» ve «proletarya ihtilâli»nden bahseder. Sanırımki «proletarya diktatörlüğü» terimi henüz kullanılmamış, Mamafih, besbelli ki, proletaryanın «hakim sınıf haline gelmesi, onun «hakim sınıf olarak örgütlenmesi», «mülkiyet hakkı üzerinde despotca saldırılar», vs. — bu «proletarya diktatörlüğüdür...»

«Devlet yani, hakim sınıf olarak örgütlenmiş proletarya» işte, bu proletarya diktatörlüğüdür. NB

Engels'in **S. Borkheim'in 1806-1807' nin Alman Jingoists'lerinin hatırasına** («Sosyal-Devlet Kütüphanesi», cilt II, No. XXIV) adlı broşürüne 15. XII. 1887 tarihinde yazılmış, Almanya'daki devletten : «Devlet geniş kitlelerin çıkarlarına giderek daha fazla yabancılaşır ve tefecilerin, borsa simsarlarının ve büyük sanayicilerin halkın sömürülmesi için kurulmuş bir konsorsiyonuna dönüşür» (s. 7) şeklinde bahsedildiği bir «önsöz»ü de vardır. Yine orada, «evrensel çöküş ve işçi sınıfının nihayi zaferinin şartlarının yaratılmasına...» yol açacak yaklaşan dünya savaşından da

Engels'e göre Devlet ve Savaş

bahsediliyor (7), bu savaşın «sonunda» «proletaryanın zaferi ya sağlanmış yada böyle değilse bile kaçınılmaz hale gelmiş olacaktır» (8)[60]

KONUT SORUNU

Konut Sorunu'nda (1872), proletarya diktatörlüğü ve devlet (bu konu ile ilgili) sorunu üzerinde duran belirtilmesi gereken birkaç pasaj vardır:

«Öyleyse, konut sorunu nasıl çözümlenecektir? Bugünkü toplumda aynen herhangi diğer bir toplumsal sorunun çözüldüğü şekilde : Arz ve talebin tedricen bir ekonomik dengeye gelmesi ile, sorunu tekrar ve tekrar yeniden üreten, dolayısıyle çözüm olmayan bir çözüm ile. Bir **sosyal devrimin bu sorunu** nasıl çözeceği sadece her özel durumda ki şartlara bağlı olmayıp, fakat ayni zamanda, çok daha geniş kapsamlı, ki (en belli başlılarından) biri şehir ile kırsal alan arasındaki karşıtlığın ortadan kaldırılmasıdır.' sorunlarla ilgilidir. Gelecekteki toplumun örgütlenmesi konusunda ütopik sistemler yaratmak, bizim görevimiz olamayacağına göre, soruna burada girmek boşa vakit harcamanında ötesinde bir tutum olacaktır. Fakat birşey kesindir : Halen büyük şehirlerde, rasyonel bir biçimde kullanılmaları şartı ile derhal bütün gerçek 'konut **yetersizliğine**' (altını çizen Engels) deva bulacak, yeterli miktarda konut vardır. Tabii, bu ancak bugünkü sahiplerinin mülksüzleştirilmeleri ve onların evlerinde evsiz barksız işçilerin yada halihazırda ki evlerinde çok

kalabalık bir şekilde yaşayan işçilerin yerleştirilmeleri ile mümkün olabilir. Proletarya siyasi iktidarı ele alır almaz, kamu yararına alınacak böyle bir tedbir, bugünkü devletin diğer istimlak ve savaş nedeni ile elkoymaları kadar yürütmesi kolay olacaktır» (s. 22, 1887 baskısı).

Burada, açıkca ortaya konan, proletarya diktatörlüğünün fonksiyonlarından biri, devletin (proleterlerin bir birliği olarak) kapitalizmden tam komünizme **geçiş dönemindeki** görövlerinden biridir. Böyle bir şey **devlet gücünün ihtilâlci kullanımı** olmaksızın **derhal** başlayamaz.

S. 26 : Kredilerin, devlet borçlarının, vergilerin vs. gibi sorunların hepsinin burjuvaziyi ve **özelliklede küçük burjuvaziyi** fazlası ile ilgilendiren, fakat işçileri ise hemen hiç ilgilendirmeyen şeyler olduğuna dair bir düşünceye dikkat edin. Vergiler, eninde sonunda iş gücünün üretim maliyetinin içine girerler : «'Devlet borçları!' işçi sınıfı bu borçları kendisinin yapmadığını bilir ve iktidara gelince onların ödenmesini ilgili anlaşmaları yapanlara bırakacaktır» (26).[61]

S. 9 — «... **buna göre, belkide, gelecektede, insiyatif Fransızlar da kalmaya devam edecek, fakat nihayi sonuca ancak Almanya'da varılacaktır...**» (ve aynı anlamda — 10.I.1887 tarihli önsözden, s. 10 — yaklaşan **devrim,** «ayaklanma», köylülüğün ihtilâlci rolü, «muzaffer ordu», vb. üzerine)[62].

Aynı eser, s. 36-37 : «... mamafih, başlangıçta (şehir ile kırsal alan arasında ki karşıtlığı ortadan kaldırmanın gerekliliği üzerine tartışmalardan sonra), her sosyal devrim sorunları, onları karşılaştığı şekilleriyle ele almalı ve **emrindeki vasıtalar ile bunların en olumsuz yanlarını yok edebilmek için elinden gelen her şeyi yapmalıdır.** Zaten gördük ki, konut yetersizliği sorunu mülk sahibi sınıflara ait olan lüks yapıların bir kısmının kamulaştırılması ve geri kalan kısmınında zorunlu olarak iskan yolu ile derhal çözümlenebilir» (36-37).

(S. 55), Paris Komünü... Proudhoncular onun içinde güçlü bir şekilde temsil edildiler... Fakat, onun ekonomik tedbirleri «basit pratik ihtiyaçların...» sonucu olarak ortaya çıktı.

«Bu yüzden bu tedbirler-fırınlarda ki gece çalışmasının kaldırılması, fabrikalarda para cezalarının menedilmesi, kapanmış fabrika ve çalışma yerlerinin kamulaştırılması ve onların işçi birliklerine devredilmesi — hiç de Proudhonculuğun ruhuna uygun değil, fakat kesinlikle Alman bilimsel sosyalizminin özüne uygundular. Proudhoncuların yürürlüğe koydukları tek sosyal (kendi düşünceleri ile tutarlı) tedbir Fransa bankasını kamulaştırmamaktı ve bu durumda kısmen komünün çöküşünden sorumludur...» (55).[63]

Blanqui'ciler... (komün mültecilerinin bildirisinde)[64] «... işçi sınıfının siyasi ha-

reketinin ve sınıfların, bununla birlikte devletin ortadan kaldırılmasına geçişte onun diktatörlüğünün gerekliliğine dair Alman bilimsel sosyalizminin görüşlerini — zaten Komünist Manifesto'da ve o zamandan beri de çeşitli vesilelerle defalarca ifade edilmiş bu gibi görüşleri — hemen hemen kelimesi kelimesine» ilan ettiler (55-56).

«Devletin ortadan kaldırılması...»

Engels, devletin «ortadan kaldırılmasından» bahsedecek kadar «ileri gitti»! Mamafih buna sarılmak saçma bir hata-arama olur: Meselenin özü kelimelerdedir: (devletin) **onlarla** yeni sınıflarla birlikte ortadan kaldırılması!!

S. 56'nın ortalarında, başka hususlar ile bir arada : **«bütün eylemlerin en serti olan,** ihtilâlde 'sebat etmek'?...» («sebat etmek» kelimesinde ki istihza. Buna ilaveten, ihtilâlin tarifi oldukça iyi.)

S. 57 : «... her siyasi parti devlet üzerinde kendi iktidarını kurmak için yola çıktığından, ayni şekilde Alman Sosyal-Demokrat İşçi Partisi de zorunlu olarak **kendi** iktidarı, işçi sınıfının iktidarını, dolayisiyle 'sınıf iktidarı' kurmak için uğraşıyor. Bundan başka, **her** (altını çizen Engels) gerçek proleter partisi, İngiliz Chartistlerinden bu yana, mücadelesinin ilk koşulu olarak, bir sınıf politikasını, proletaryanın bağımsız bir siyasi parti olarak örgütlenmesini ve proletarya diktatörlüğünü

NB

de mücadelenin acil hedefi olarak ileri sürmüştür» (57).

«... Üstelik, bütün üretim araçlarının fiili müsaderesi endüstrinin bütününe çalışanlar tarafından el konulması, proudhon'cu 'kurtarma'nın tam tersidir. İkinci durumda, **işçinin kendisi** meskenin, köylü çiftliğinin, üretim araçlarının sahibi durumuna gelir.' birinci durumda ise, 'çalışanlar' evlerin, fabrikaların ve üretim araçlarının kolektif sahipleri olarak kalırlar ve hiç olmazsa bir geçiş dönemi boyunca, onların bireyler veya topluluklar tarafından bedelsiz olarak kullanılmalarına nadiren izin verirler. Benzer şekilde toprak üzerinde mülkiyetin kaldırılması toprak rantının kaldırılması değil, fakat değişik bir biçimde de olsa, topluma aktarılmasıdır. Çalışanlar tarafından bütün iş araçlarının fiili müsaderesi, bu açıdan, hiç de rant ilişkisinin alıkonulmasına engel değildir» (68)

(Proletarya «devleti»nin, proletarya diktatörlüğünün fonksiyonlarından biri)

«Genel olarak (69), sorun proletaryanın iktidara geldiğinde zorla üretim araçlarına, ham maddelere ve geçim vasıtalarına el koyup koymayacağı, onlar için hemen tazminat ödeyip ödemeyeceği, ya da mülklerin ufak taksitler ile bedelini ödeyerek alıp almayacağı değildir. Peşinen ve her türlü durum için böyle bir soruya cevap vermeye kalkışmak ütopya kurmak olur ve ben bunu başkalarına bırakıyorum» (69).[65]

Engels'in «Fransa'da sınıf mücadeleleri»nin girişine işaret ederek, **Kautsky, Neue Zeit** (1909), XXVII, 2, s. 416 («Der charakterlose Engels») de şöyle yazıyordu — «... onun (Engels'in) elyazmasında (Kautksy bundan önce yazmıştı) ihtilâlci görüş açısı güçlü bir şekilde vurgulanmıştı, fakat ihtilâlci pasajlar, eğer duyduğum doğru ise Yoldaş Richart Fischer tarafından silinmiş...»

NB

Neue Zeit, XVII, 2, (1898-1899, No. 28) deki, Bernstein ile olan polemikte :

«... Alman arkadaşlar, **gerektiğinden fazla ihtilâlci** olması nedeniyle, onun (Engels'in) sonuç bölümünü çıkarmasında ısrar ettiler» (altını çizen Kautsky) (s. 47).

NB

\+ **Neue Zeit,** XXVII, I, (2,X, 1908) s. 6-7, Engels'ten Kautsky'e, Engels'in **«Sınıf Mücadeleleri»**[66] ne önsözü üzerine mektupları.

Aynı şekilde (daha ayrıntılı olarak; Engels'in Kautsky'e mektuplarından alıntıları ihtiva eden) **İktidarın Yolu** ile kıyaslayın.

FRANSA'DA İÇ SAVAŞ

Fransa'da İç Savaş'ın (Leipzig, 1876), 30.V.1871 tarihli (burada s. 2'nin orta kısmı ile karşılaştırın), — III.

bölümün bütünü yada hemen hemen bütünü, devlet sorunu ve neden «sadece» «hazır devlet cihazı»nı[67] ele geçirmekle yetinilmiyeceğinin izahı ile uğraşır (s. 17).

«Devlet gücü»nün kurumları

((Orta çağda oluşmuş ve 19. asırda daha da gelişmiş...)) «Daimi ordu, polis, bürokrasi, ruhban sınıfı ve hakimler gibi» heryerde hazır ve nazır kurumları ile merkezileşmiş devlet gücü... Sermaye ile emeğin arasındaki karşıtlığın gelişmesi ile birlikte «devlet gücü gitgide daha fazla ölçüde, emeğin ezilmesi için bir baskı gücü, sınıf hakimiyetinin aracı niteliğini kazanır. Sınıf mücadelesinde bir aşamaya işaret eden her devrimden sonra, devlet gücünün tamamen baskı yapıcı karekteri daha keskin hatları ile ortaya çıkar..»

NB

((Daha sonra bu konu ayrıntılı olarak incelenir : 1830, 1848 ihtilâlleri vs., ikinci imparatorluk)) ((Aynı yerde (1848/49'dan sonrası) : «... Devlet gücü» = «sermayenin emeğe karşı ulusal savaş aracı...»))

«... İmparatorluğun dolaysız anti-tezi, Komün'dü.» «Komün Cumhuriyetin kendine özgü bir biçimi idi» (s. 45,3. basım) (tam olarak «sadece sınıf hakimiyetinin monarşik biçimi değil, fakat sınıf hakimiyetinin kendisini de ortadan kaldırmak için bir cumhuriyet»).

İç Savaş'ın 1876 baskısı, özellikle önemli:

s. 28, aşağıdan 2. satır — («parçalar»)

s. 28, üstten 18. satır — («kesip atmak»)

s. 28, üstten 13. satır — («yok etme»)

s. 29, devlet = «bir parazit fazlalık»*

Böylece Komün = Proletaryanın sosyalist Cumhuriyetinin **«özel bir biçimi»**dir. Kesinlikle ve tam olarak bu **«kendine özgü biçim»** ne idi?

((1)) «Buna göre, Komün'ün ilk kararnamesi **daimi ordunun kaldırılması** ve onun yerini silahlanmış halkın alması idi...» (s. 46,3. basım)

daimi ordunun ortadan kaldırılması.

((2)) «... Komün, Paris'in çeşitli bölgelerinden genel oyla seçilmiş, işlerinde sorumlu **olan ve her an görevleri feshedilebilir** belediye encümen üyelerinden oluşmuştu. Üyelerinin çoğunluğu doğal olarak çalışan insanlar veya işçi sınıfının onaylanmış-itibarlı temsilcileri idi.»

«1876'da Commune, 1891' de ise Kommüne diye yazıyordu»

demokratik olarak seçilen kurumlar sorumluluk ve her an feshedilebilirlik

((3)) «... Komün'ün aynı zamanda yürütme ve yasama organı, **parlementer değil, bir çalışan kurum** olması gerekiyordu...»

Parlementer değil fakat çalışan bir kurum, yasama ve yürütme gücü bir arada.

(*) Aşağıda «12» ve «14» nolu kısımlar.

Polisin siyasi vasıflarından arındırılması ve feshedilebilir icraatçılar haline getirilmesi.

((4)) «... O zamana kadar hükümetin aleti olmuş olan polis, bütün siyasi niteliklerinden arındırıldı ve Komünün sorumlu ve her an feshedilebilir temsilcisi durumuna getirildi.»

Bütün görevliler aynı durumda.

((5)) «... İdari mekanizmanın diğer bütün görevlileri için de aynı şey söz konusu idi...»

«Sıradan işçi ücretleri»

((6)) «... Komün üyelerinden başlayarak, bütün amme hizmetleri işçilerle aynı **ücretleri** alacaktı.»

Devlet görevlilerinin ayrıcalıklarının kaldırılması.

((7)) «... Yüksek makamlardaki devlet görevlilerinin ayrıcalıkları ve temsil yetkileri, bunların kendileri ile birlikte ortadan kayboldu...» (26-27). s. 46,3. basım

Rakiplerinin gücünün «kırılması»

((8)) «... Eski yönetimin maddi baskı vasıtaları olan daimi ordu ve polisten kurtulduktan sonra, Komün derhal manevi baskı vasıtası, rakiplerin gücünü kırma işine girişti...» (kiliselerin devletle olan ilişkilerinin kesilmesi ve irattan yoksun bırakılması).

((9)) «... Adli görevliler görünüşteki bağımsızlıklarını kaybettiler...» «bundan böyle seçilebilir, sorumlu ve dağıtılabilir olacaktılar...» (27).

((10)) «... Komün'ün geliştirmeye zaman bulamadığı bir kaç cümlelik bir tas-

lakla, Komün idaresinin en küçük köyün bile politik biçimi olacağı önerilir...» Komün'ler aynı zamanda Paris'teki «Ulusal Delegasyon»u da seçeceklerdi» (28)... (s. 47, 3. basım).

Komün sistemine göre «ulusal örgütlenme»

((11)) «... Bir merkezi yürütme organını ilgilendiren önemli görev, maksatlı olarak yanlış ifade edildiği şekilde, ortadan kaldırılmıyacak, fakat Komüne karşı tam manasiyle sorumlu temsilciler vasıtasiyle görevini yerine getirecekti...»

«Komünal» yani, tam, manasiyle sorumlu görevlilerden oluşan bir «merkezi hükümet»

((12) «... Ulusun birliği parçalanmıyacak fakat, tam tersine Komün anayasasına uygun bir şekilde sağlanacak ve ulustan bağımsız ve üstünde, bu birliğin somutlaşması olduğu iddia edilen, fakat aslında sadece **parazit nitelikte bir fazlalık olan devlet gücünün yok edilmesi** ile gerçeklik kazanacaktı. Eski yürütme gücünün sadece baskı organı niteliğindeki kurumları kesilip atılırken, yasama görevleri toplumun üzerinde zorla üstünlük kuran bir otoriteden sökülüp alınacak, ve toplumun sorumlu temsilcilerine iade edilecekti...» (28).

«Komün anayasası = parazit bir fazlalık olan» devletin yok edilmesi.

Bu kitapta s. 31'e, Bernstein'in bu hususu Proudhon'a nasıl «yakın bulduğuna»* bakın!

((13)) «... Her üç veya altı senede bir, hakim sınıfın hangi üyesinin halkı parlementoda temsil etmesine ve baskı altında tutmasına (ver-und zertreten) karar vermek yerine, genel oy, Komünler meydana getirmiş halka her iş verene tek başına

Eski parlementerizm yerine «komünler meydana getiren halk»

seçme hakkının, işi için işçi, ustabaşı ve sayman ararken işe yaradığı şekilde, görev yapacaktı» (s. 47, 3. basım).

«Yeni tarihi oluşum

((14)) «... Belirli bir benzerlik taşıyabilecekleri toplumsal hayatın daha eski, hatta tasfiye edilmiş biçimlerinin karşılığı olmakla karıştırılmak, genellikle **yeni tarihi** oluşumların kaderidir. Aynı şekilde, **modern devlet gücünü kıran** (bricht-parçalayan) **bu yeni komünde,** ortaçağ Komünlerinin bir kopyası... Küçük devletlerin federasyonu (Montesquieu, Jirondenler)... aşırı merkezileşmeye karşı tarihi mücadelenin abartılmış bir biçimi olmakla kararlaştırıldı...» (s. 48, 3. basım).

«Modern devlet gücünü kıran bu yeni» Komün..

Marx, «parazit fazlalık» «devlet» üzerine tamamen!

((15)) «... Komünal Anayasa toplumsal bünyeye, o ana kadar, toplumun kanını emerek beslenen ve onun özgürce gelişmesini engelleyen **şu parazit fazlalık, 'devlet'** tarafından emilen bütün güçlerini iade etmiş olacaktı. Bir tek bu eylem vasıtası ile, Fransa'nın yeniden doğuşunu başlatmış olacaktı...» (s. 48, 3. basım).

«Artık yerine yenisi konularak iptal edilmiş devlet gücü»

((16)) «... Gerçekte, Komünal Anayasa kırsal alanın üreticilerini kendi mıntıkalarının merkezi şehirlerinin bilgiye dayanan yönetimleri altına sokacak ve orada, şehrin çalışan insanlarının şahıslarında, onların çıkarlarının doğal güvenceleri sağlanmış olacaktı. — Komünün ta kendisi, doğal olarak artık **yeri, yeni bir biçimde**

doldurularak iptal edilmiş devlet gücünü dengeleyecek bir kurum niteliğinde olmayan, mahalli özerkliği içermekteydi» (48). (s. 48, 3. basım).

((17)) «Komün devlet masraflarının en büyük iki kaynağını — ordu ve devlet kırtasiyeciliğini yok ederek, burjuva devrimlerini şu 'ucuz hükümet' sloganını hakikat haline getirdi» (30). (s. 49)

NB : Ordu ve devlet kırtasiyeciliğini yok etti.

((18)) «Komünün etkisi altında kaldığı **yorumların** ve onun içinde ifadelerini bulan çıkarların **çeşitliliği,** daha önceki bütün **yönetim biçimlerinin** özleri itibariyle baskıcı niteliklerine karşılık, onun **bütünü ile esnek bir siyasi yapısı** olduğunu gösterir. Onun gerçek sırrı şudur : O özünde, üretici sınıfın mülk sahibi sınıfa karşı mücadelesinin ürünü, idaresi altında emeğin ekonomik özgürlüğünün elde edilebileceği en sonunda keşfedilebilmiş siyasi biçimdir» (30) (s. 49, 3. basım).

Komün = bir işçi sınıfı yönetimi.

NB : Komün = en sonunda keşfedilen politik biçim.

((19)) «... Bu son şart olmasa, Komün Anayasası imkansız olur ve bir hayal olurdu...»

«... Komün mülksüzleştiricilerin mülksüzleştirilmelerini hedef almıştı...» (31).[68]

Komün Paris'in orta sınıfını kurtarmıştı. Köylülere onların tek kurtuluşlarının, Komün zaferiyle mümkün olacağını söylemekte haklı idi... «Komün Parisi»nin taşra ile üç aylık özgürce haberleşmesi köylülerin bir «genel ayaklanmasına» yol

NB

açacaktı (35). (s. 53, 3. basım) Komün, «Fransız toplumunun bütün sıhhatlı unsurlarının...» gerçek temsilcisi idi. (35). (s. 53, 3. basım)

Bernstein herşeyi «belediyeleşme» ve mahalli özerkliğe indirgemişti. **Budala!!**

«... Onun (Komünün) özel tedbirleri, «ancak halkın halk tarafından yönetilmesinin işaretleri olarak görülebilir» (36). (s. 53, 1891, 3. *basım*) — *Fırıncı ustalarının* gece mesailerinin kaldırılması, para cezalarının yasaklanması, bütün kapanmış işyerlerinin işçi birliklerine teslimi...»[69]

(NB) **Bernstein'in** değerlendirmesi :

Bernstein, önerilerinde s. 134'de İç Savaş'tan bu pasajları aktarıyor (benim notlarımda 12, 13 ve 15 numaralı olanlar) ve : «siyasi içeriği söz konusu olduğu sürece», bu «program», «belli başlı bütün hatları ile Proudhon'un federalizmine büyük bir benzerlik gösterir» (çok komik!)

«... Marx ve (!!) 'küçük burjuva Proudhon arasında diğer bütün noktalardaki görüş ayrılıklarına rağmen, bu noktalarda akıl yürütme tarzları birbirine alabildiğine yakındır» (136). Buna ilaveten.' «Belediyelerin» *önemi artmaktadır*, **fakat** «demokrasinin birinci gö-

revinin, sonuç olarak daha önceki ulusal temsil biçiminin bütünü ile ortadan kalkmasını gerektirecek şekilde, modern devletlerin böylesine bir son bulması (Auflösung, kelimesi kelimesine «dağılma, sona erme») ve Marx ile Proudhon tarafından imgelendiği biçimde (Komün delegelerinin meydana getireceği bölge veya mıntıka meclislerinin delegelerinden oluşacak bir Ulusal Meclisin kurulması) onların örgütlenmelerinin tam bir şekil değişimine (Umwandlung, alt üst olma) uğraması olacağı bana şüpheli gözükmektedir.» (136). Nede olsa, merkezi organların kontrolü olmaksızın işler yürümez!!!

Marks'ın Komün hakkındaki en önemli fikirlerinin karşılaştırılmasından açıkca görülecektir ki Marks bütün gücüyle devlet gücünün «ortadan kaldırılmasının» (ordu ve diğer görevliler) ve «imhasının» modern devlet gücünün parçalanmasının zorunluluğunun önemini göstermeye çalışmıştır; imha etmek, parçalamak ve bertaraf etme (beseitigen), neyi? Devleti **değil,** fakat «modern devlet gücünü» «hazır devlet cihazını» ve ilk başta memurları ve orduyu. «Devleti» parazit bir fazlalık olarak adlandırırken, Marks **«hemen hemen»** devletin yıkılmasından bahsetmiş olmaktadır. Mamafih, burada önemli olan, terim değil fakat **özdür.**

Marks'ın temel fikri : **Siyasi iktidarın** proletarya tarafından ele geçirilmesi «hazır» bir devlet cihazının devralınması **değil, fakat** (I) onun «parçalanması ve yıkılması ve **yeni** bir cihazla değiştirilmesi anlamına gelir. Ne çeşit bir yeni cihaz?

Yaklaşık olarak şu şekilde : (I)

Marks Komün **deneyini** inceler; o, bu «yeni» yönetim biçimini icad etmez, fakat ihtilâllerin kendilerinin bunu **nasıl «keşfettiklerini» («en sonunda keşfettiklerini»)** (s. 49, 3. basım), işçi sınıfı hareketinin kendisinin bu göreve nasıl **yaklaştığını,** ve **pratiğin** bu işi nasıl başarmaya koyulduğunu araştırır.

(II) Ordunun yerini silahlanmış halkın alması.

... (III) Hakimler dahil, **bürokrasiyi kaldırarak:** (a) «hohe Staatswürdentrager», «yüksek devlet görevlilerini» bertaraf ederek; (b) geriye kalanı tamamen yürütme görevlerini yerine getirecek bir duruma koyarak; (c) dağıtabilerek; (d) alelade işçi ücretleri.

(III)

... Halkın **parlamenter yoldan** temsil edilmesi yerine («parlamenter olmayan,» s. 46,3. basım), «komünal» temsili («bir Komünal Anayasa»), yani aynı zamanda hem yasama hem de yürütme görevlerini yerine getiren bir biçimde.

(IV)

... Devletin yukarıdan teftiş ve denetlemesi olmaksızın **mahalli özerklik**...

(V)

... Genel olarak **tam demokrasi.**

(VI)

Bütün bunların şartı : Çalışan kitlelerin (ihtilâlci bir heyecan, ihtilâlci eylem ile) uyanması, devlet işlerine memurların **yerine onların** aktif olarak katılmaları-pro-

letaryanın yönlendirilmesi, onların mutlaka örgütlenmiş ve merkezileşmiş işçiler tarafından yönlendirilmelidir.

(I)

(II) Bütün bunların şartı : İşgününü 8-6-4 saate indirmek; — **herkesin** üretici emeğini, «devlet» yönetimine **herkesin** katılması ile birleştirmek.

Rus Devrimi bu cihaza, bir yandan Paris Komün'ünden daha zayıf (daha ılımlı) bir şekilde; diğer yandan, «İşçi Vekilleri», «Demiryolcular Vekilleri», «Asker ve Donanma Erleri Vekilleri», «Köylü Vekilleri Sovyetleri» ile ondan daha geniş ölçüde yaklaştı. **Bu husus önemlidir.**

Kautski'nin Pannekoek'e karşı **Neue Zeit** XXX, 2, s. 732 deki aşikar tahrifatı ile karşılaştırın (NB)

Neue Zeit, XXX, 2 (1912), s. 723-725 ve 732 deki **Kautsky'nin** Pannekoek ile olan polemiğini, karşılaştırın. Çok önemli... Burada Kautksy : reformcu (ve düzmece) **Pannekoek** ise açık olmamakla birlikte ihtilâlci taktikler peşinde.

NB : Özellikle s. 723 : S, IV, I, : «Devletin Yıkılması...»

Ya 1871'den sonraki değişmeler? Onların hepsi, yada genel yapıları veya sonuçları o şekildedir ki, bürokrasi **her yerde güçlenmiştir** (parlamentoculukta, mahalli idarelerde, anonim şirketlerde, tröstlerde vs.). Bu birincisi. İkinci olarak : işçilerin «sosyalist» partilerinin dörtte üçünde de **benzer** bir bürokrasi meydana gelmiştir. Sosyalyurtseverler ile enternasyonelciler, reformcular ile devrimciler arasında ki bölünme de, bu durumun sonunda,

daha da derin bir anlam kazanmıştır : Reformcular ve sosyal-yurtseverler, *ihtilâlcilerin onu «parçalaması»* ve *onun yerine «Komünü»*, bir yeni **«kısmen yarı-devleti»** koymaları gerekirken, bu bürokratik-devlet mekanizmasını **mükemmelleştirdiler.** **(Burada** s. 3'ün aşağı kısmında, Marks ile mukayese edin).

Belki de, mesele kısa ve kesin olarak şu şekilde ifade edilebilir : Eski («hazır») devlet mekanizmasının ve **parlamentoların yerini İşçi Vekilleri Sovyetleri** ve onların görevlilerinin alması. İşte meselenin özü buradadır... Peki, ya çalışmayan nüfus? Çalışmayan (devleti yönetmek bir yana) aç kalacaktı!! (Aynen Bernstein'in 1899'da yaptığı gibi, bunun *«ilkel bir demokrasi» olduğunu* ileri sürerek, oportünistler itiraz edeceklerdir. Sosyalizm temeli üzerinde, «ilkel demokrasi», «ilkel-olmayan» bir demokrasi haline gelecektir.

Çok önemli

Modern devlet gücünün ve *parlamentoların «kullanılmasına»* devam edilecekmidir? Anarşistler bu soruya, hayır diye cevap verirler. — Dolaysız ve dolaylı (Kautsky'ci) oportünistler ise, evet ve eski tarzda tamamen 1914 afetine yol açan tarzda diye cevap verirler.

Biz, evet, **fakat eski tarzda değil, ancak** Karl Liebknecht tarzında diyoruz, yani (a) hareketin kuyruğuna takılmayan, **başında** olan ihtilâlci eylem için; — (b) kitlelerin ihtilâlci eylemine hizmet etmek için; — (c) onun kontrolü altında; — (d) legal ve illegal çalışmalar arasındaki sü-

rekli ilişkinin içinde; — (e) oportünistler ve işçi sınıfı hareketinin bürokratlarından ayrılabilmek için, sonuna kadar, sürekli bir mücadele içinde.

Anarşistler: Yazarlar, gazeteciler, Jouhaux ve şurekası için de aynısı geçerli!

NB Burjuva devleti, işçilerin ve sosyal-demokratların kendi kurumlarına, kendi demokrasisine girmesine, o şekilde ve ancak o şekilde izin verirki, sonunda (a) onları, ihtilâlcileri eleyerek süzgeçten geçirmiş olur, (b) onları memurlaştırarak yıpratır; muhaliflerimizi ve düşmanlarımızı «yıpratmak için hazırlanmış» bir strateji, **hasmı arka tarafından yıpratabilmek için hazırlanmış bir strateji!!** (c) rüşvet aracılığı ile onları elde eder : **«Siz onları eğiteceksiniz ve biz de onları satın alacağız...»** (d) kaba rüşvetin yanısıra, kendi fikirlerini kabul ettirebilmek için pohpohlamak dahil, daha ince usullar uygular vs. (e) onları devamlı meşgul eder, «çalışma» ve kağıt yığınlarını, büyük ve küçük «reformların» altında ezer; (f) kültürel yönden katlanılabilir kaba bir hayatın kaba konforu ile onları ayartır...

Bütün cephe boyunca buna karşı mücadele. Nasıl mücadele etmeli? (Burjuva yaşamına) katılmayı reddederek değil-bu ancak istisnayi anlarda mümkündür- fakat parti içinde böyle bir mücadele için bir eğilim yaratarak... Karl Liebknecht yal-

nız değildi; o Alman sosyal-Demokrasisinin sol-kanat eğilimi içinde **yetişti.** Bolşeviklerde «durup-dururken ortaya çıkmamışlar», fakat 1894-1914 yılları arasındaki oportünizme karşı mücadeleden oluşmuşlardır!!

ENGELS'İN İÇ SAVAŞ'A ÖNSÖZÜ

Engels'in **İç Savaş'ın** 18.III.1891 tarihli 3. baskısına önsüzü (Neue Zeit, IX, 2, (1890-1891), s. 33'de de yayınlandı) **tam** da bu sorun üzerine bol bol mükemmel malzeme sağlamaktadır.[70] Özellikle aşağıdakilere dikkat edin:

S. 4 Fransa'da, her ihtilâlden sonra, işçiler silâhlanmış durumdaydı «idareyi ele almış bulunan burjuvazinin, her seferinde verdiği **ilk emir işçilerin silahsızlandırılmalarıydı.** Bunun için işçiler tarafından kazanılmış her ihtilâlden sonra, işçilerin yenilgisi ile sonuçlanan yeni bir mücadele...»

S. 7-8 : Komünün aldığı tedbirlerin (*tarihleriyle birlikte*) *mükemmel* özeti.

«Hemen hemen sadece işçiler, veya işçilerin *önde gelen temsilcileri* Komüne girmiş oldukları için, onun kararları kesinlikle bir işçi-sınıfı karekteri taşıdı. Ya cumhuriyetci burjuvazinin yalnızca alçaklığından dolayı kabul etmediği, fakat işçi sınıfının özgür eylemi için gerekli temeli temin

eden — örneğin, dinin **devlete olan ilişkisi açısından** (altını çizen Engels) tamamen özel bir mesele olduğu ilkesinin gerçekleştirilmesi gibi reformlara karar verdiler — yada Komün işçi sınıfının dolaysız çıkarlarından olan ve toplumun eski düzenini derin bir şekilde yaralayan kararları yürürlüğe koydu. Mamafih, kuşatılmış bir şehirde, bütün bunların gerçekleştirilmesi yolunda ancak bir başlangıç yapmak mümkündü» (s. 8). NB

Komün üyeleri bir Blanquist'ci çoğunlukla bir Prouthoncu azınlığa bölündüler (s. 10). Bütün «doktirinler» gibi (II), (iktidara geldiklerinde) onlara kapalı odalarda öğretilenin tersini yapmaya zorlandılar. (s. II).

> Proudhon birlik fikrinden nefret ederdi. Komün önde gelen tedbiri, «büyük —ölçekli sanayinin ve hatta manifaktürlerin sadece her fabrikada ki işçilerin birliğini esas almakla kalmayan, fakat aynı zamanda bütün bu birlikleri bir tek büyük birlikte birleştirecek bir örgütlenme; kısaca, Marks'ın **İç Savaş**'ta çok doğru bir şekilde söylediği gibi sonunda zorunlu olarak mutlaka komünizme varacak bir örgütlenme, yani Prouthon doktirininin tam karşıtı oldu» (s. II).
>
> Açıktır ki, Engels şunu demek istiyordu (s. 8): «16 Nisanda Komün sahipleri tarafından kapatılan fabrikaların istatistiki bir çizelgesinin hazırlanmasına, kooperatif topluluklar halinde örgütlenecek, daha önceden buralarda çalışmış işçiler tarafından bu fabrikaların çalıştırılması ve

NB

aynı zamanda bu kooperatiflerin bir büyük birlik halinde örgütlenmesi için pilanlar hazırlanmasını emretti».

Ya Blanquist'ciler? Onların öğretisi : komploculuk, katı disiplin, «bir avuç dolusu» insanın ihtilâlci enerjisi... «Bu, her şeyden önce, bütün iktidarın yeni ihtilâlci yönetimin elinde en acımasız, diktatörce bir şekilde merkezileşmesini gerektirmekteydi. Peki, bu aynı Blanquist'ci çoğunluğu ile, Komün gerçekte ne yapmıştı acaba? (s. II-12). Taşrada ki Fransızlar için yayınladığı bütün bildirilerinde, bütün Fransız Komünlerine Paris ile **özgür bir federasyon,** ilk defa gerçekten milletin kendisinin yarattığı bir ulusal örgütlenme **kurmaları** için çağrıda bulundu. Napolyon'un 1798'de meydana getirdiği ve o zamandan beri her yeni hükümetin bir 'hoşgeldin' hediyesi olarak devraldığı ve muhaliflerine karşı kullandığı, daha önceki **merkezi hükümetin, ordunun, siyasi polisin, bürokrasinin** oluşturduğu baskı gücü-içte, yıkılması gereken, Paris'te nasıl yıkılmışsa, her yerde de yıkılması gereken, bu iktidardı.»

Bu «federalizm» değil mi? Hayır, bu sadece uslupta hata bulmak olur.

NB

a-b*: «Eski» devlet mekanizması ile **imkansız.**

(a-) «Ta ilk başından beri, Komün, bir defa iktidara geldikten sonra, **eski devlet mekanizması** ile iktidarını yürüt-

---

a — b* : Bu pasaj Karl Kautsky tarafından Bernstein'e cevabında aktarılmıştır, s. 22, "Bernstein ve Sosyal-Demokratik Program" (burada s. 47 ye bakın).

mesinin imkanı olmadığını; daha henüz kazanılmış üstünlüğünü tekrar kaybetmemesi için, işçi sınıfının, bir yandan, daha önceleri kendisine karşı kullanılmış bütün o eski **baskı mekanizmasını atması, diğer yandan, kendisini, kendi vekil ve görevlilerine** karşı, onların hepsini, istisnasız görevlerinden her an el çektirilebilir ilan ederek koruması gerektiğini kabul etmek zorundaydı. (b-) Daha önceki devletin en tipik katkısı ne olmuştu?» (s. 12) «toplumun hizmetkarlarının», «Diener der Gesellschaft», «toplumun efendilerine», «Herren über dieselbe», dönüştürülmesi. «Bu olgu, örneğin sadece geleneksel monarşide değil, **fakat aynı ölçüde demokratik cumhuriyette de izlenebilir.**» Örneğin, Kuzey Amerika'daki iki siyasi spekülatörler çetesi (orada ne hanedan, ne soyluluk, ne daimi ordu, ne de daimi personeli ve emeklilik ücretleri ile bürokrasi, bunların hiçbiri yoktur) (s. 12). Bu iki «politikacı karteline» karşı halkın elinden hiçbirşey gelmez (s. 13)...

NB baskı mekanizmasını.

(I) ((askerler; polis; bürokrasi)) «atması»

(II) «kendisini kendi vekil ve görevlilerine karşı korunması»

«Devletin ve onun kurumlarının toplumа hizmetkarlıktan, toplumun efendisi durumuna dönüşmesine karşı —**daha önceki bütün devlet biçimlerindeki** kaçınılmaz bir dönüşüm— Komün **iki şaşmaz araç** kullandı. İlk olarak, bütün kadroları —idari, adli, eğitimsel— her an işten el çektirme hakkı saklı olmak üzere, her ilgilinin genel oy esasına göre katıldığı seçimle doldurdu. İkinci olarak da, üst veya

iki «şaşmaz araç»:

(I) her an el çektirme hakkı.

(II) sıradan işçilerin ücretleri.

alt, bütün görevlilere, ancak diğer işçilerin aldıkları kadar ücret ödedi. Komün tarafından herhangibir kimseye ödenen en yüksek aylık 6000 franktı. Bu şekilde koltuk-avcılığı ve kariyerizme karşı, bunların yanısıra temsili kurumların delegeleri için ilave edilmiş bağlayıcı emirnamelerden ayrı olarak etkili bir engel kurulmuş oluyordu.»

NB: «daha önceki devlet iktidarının parçalanması ve yenisi ile değiştirilmesi...»

«Daha önceki devlet iktidarının böylece parçalanması ve onun, yeni ve gerçekten demokratik bir iktidar ile değiştirilmesi ayrıntıları ile İç Savaş'ın üçüncü bölümünde anlatılmıştı. Fakat, Almanya'da özellikle devlete olan batıl inanç felsefe alanından burjuvazinin ve hatta birçok işçinin ortak bilincine geçmiş olduğundan, burada konunun bazı yanları üzerinde yeniden kısaca durmak gerekli oldu. Felsefi kavrama göre, devlet düşüncenin gerçekleştirilmesi, veya tanrının yeryüzünde ki kırallığı, felsefi terimlere aktarıldığında, ebedi ve ezeli hakikatin ve adaletin gerçekleştiği, yada gerçekleşmesi gerektiği alan idi. Bunun sonucu olarakta, insanlar çocukluklarından beri toplumun bütününe ortak olan mesele ve çıkarları geçmişte gözetilmiş oldukları biçimden, yani devlet ve onun kazançlı mevkilere oturmuş görevliler aracılığı ile, daha değişik bir biçimde gözetilemiyeceğini tasarlamaya alışmış olduklarından, daha kolaylıkla kök salabilen, **devlet ve onunla ilgili herşey için batıl bir yüceltme tutkusu** ortaya çı-

NB: «devlete dair batıl inanç»

NB: «devlet için batıl inanç saygınlığı»

kar. İnsanlar geleneksel monarşiye olan inançlarından kurtulup demokratik cumhuriyetin yanında saf tuttuklarından, ileriye doğru olağan üstü derecede cesurane bir adım atmış olduklarını zannederler. Gerçekte ise, devlet, bir sınıfın bir diğeri tarafndan ezilmesi için bir cihazdan başka birşey değildir, gerçektende bu husus demokratik cumhuriyette, monarşide olduğundan daha az geçerli değildir; olsa olsa sınıf üstünlüğü için verdiği başarılı mücadeleden sonra miras olarak aldığı yeni, özgür toplumsal koşullarda yetiştirilmiş bir neslin, bütün devlet süprüntüsünü hurdalığa atabileceği zamana kadar, aynen Komün gibi, muzaffer proletaryanın, en kötü yanlarını derhal mümkün olduğu ölçüde budamak zorunda olduğu bir ifrittir» (13).

NB

NB

kahrolsun bütün «devlet süprüntüsü» (hurdası) (fazlalığı)

«Son zamanlarda, Alman[71] burjuva kamu oyu bir defa daha proletaryanın diktatörlüğü kelimeleri ile dehşete kapılmıştır. İyi, güzel ama baylar, bu diktatörlüğün neye benzediğini bilmek istermisiniz? Paris Komününe bakınız. Proletarya diktatörlüğü işte o idi» (s. 14).

((Önsözün sonu. Tarih : Paris Komün'ün 20. yıl dönümü, 18.III.1891))[72]

Şu husus kabul edilmeli ki, Engels, hem burada hemde 18/28.II.1875[73] tarihli mektubunda, Marks'tan çok daha herkesce anlaşılabilir bir şekilde proletarya diktatörlüğü ve proletaryanın **sahip olacağı** devlet iktidarının **biçimi** (veya, daha

NB:
«devletin bütün süprüntüsünü hurdalığa atmak»

kesinlikle, yeni bir biçimin gereği) üzerine en önemli düşünceleri ileri sürer. Devlet iktidarını elde etmek ve elde tutmak için, proletarya eski ve hazır devlet cihazını devralmalı, onu eski ellerden yenilerine geçirmemeli, fakat eskisini **parçalamalı** ve yenisini **yaratmalıdır.** («neue geschichtliche Schöpfung») («yeni tarihi creation»: s. 29 a bakın).

«İç Savaş», 3. basım, s. 67:

«ulusal savaş» — «hükümet hilesi»

«Eski Toplumun hala elinden gelen en yüce kahramanca çaba ulusal savaştır; ve şimdide bunun sadece, sınıfların mücadelesini ertlemek ve sınıf mücadelesi iç savaş halini alır almaz bir yana atılmak üzere düzenlenmiş bir hükümet hilesi olduğu ispatlanmıştır.»[74]

burjuva ve proletarya devrimleri

Onsekizinci Brumaire, 4. basım, S. 10-11, (18. yüzyılın) burjuva devrimleri başarıdan başarıya koşarlar, onlar «kısa ömürlüdürler» «proletarya devrimleri 19. yüzyılın devrimleri, sürekli olarak kendi kendilerini eleştirir, ilk teşebbüslerinin yetersizliklerini acımasız bir kusursuzlukla alaya alırlar... Kendi hedeflerinin sınırsız büyüklüğünden irkilirler...» (II).[75]

F. ENGELS. AİLENİN, ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ

Altıncı baskı, Stuttgart, 1894.
(4. baskıya Önsöz, 16.VI.1891)

«... Buna göre, **devlet,** Hegel'in iddia ettiğinin aksine, nasıl bir 'ahlakı düşüncenin gerçekleşmesi', 'aklın yansıması ve gerçekliği' değil ise, asla topluma dışarıdan baskı yapan bir güç de değildir. Aksine, o belirli bir gelişme düzeyine erişmiş toplumun ürünü; toplumun kendi içinde çözümsüz bir çelişki ile kördüğüm haline geldiğinin (s. 177-178), gidermeye gücünün yetmediği uzlaşmaz karşıtlıklara bölündüğünün teslim edilmesidir. Fakat bu karşıtlıkların, zıtlaşan ekonomik çıkarlara sahip bu sınıfların kısır bir mücadele içinde kendilerini ve toplumu tüketmeleri için, **görünüşte toplumun üzerinde duran,** zıtlaşmayı hafifletecek ve onu 'düzenin' sınırları içinde tutacak bir güce sahip olmak gerekli olmuştur; ve bu, toplumun içinden çıkan fakat kendisini onun üzerinde gören, ona her an daha fazla yabancılaşan güç, devlettir» (178).

«Eski kabile (aşiret veya klan) düzeninden farklı olarak, **devlet,** önce, tebaasını toprağa göre sınıflandırır...» (bu sınıflandırma bize «doğal» görünebilir, fakat bu ancak genlere, aşiretlere göre düzenlenmiş eski örgütlenmeye karşı uzun süreli bir mücadeleden sonra mümkün olmuştur...)

«İkinci ayırt edici özellik artık halkın kendi kendisini silahlı bir güç olarak örgütlemesi ile aynı anlama gelmeyen bir **devlet gücünün** kurulması idi. Bu özel,

silahlanmış halk
NB:

devlet gücü gerekliydi, çünkü toplumun sınıflara bölünmesinden beri **halkın gönüllü olarak silahlı örgütlenmesi imkansızlaşmıştı.** (178)... Bu (179) güç her devlette vardır; o silahlı insanların yanısıra, gerekli yardımcılar, cezaevleri ve her çeşit baskı kurumlarını ihtiva eder ki, gen (klan) topluluğunun bunların hiçbirinden haberi yoktur... Bazen bu devlet gücü zayıftır (Kuzey Amerika'nın bazı bölgelerinde)... Mamafih, eyaletin içinde sınıf karşıtlıkları giderek keskinleştikce ve bitişik devletler büyüyüp daha kalabalıklaştıkca o da giderek güçlenir. Bizim yalnızca **sınıf mücadelesi** ve **fetih rekabetinin** devlet gücünü, onun artık toplumun bütününü ve hatta devleti bile yutmakla tehdit ettiği bir doruk noktasına çıkarttığı **bugünün Avrupasına** bakmamız bu konuda yeterince bir fikir verecektir» (179).[76]

«gönüllü silahlı örgütlenme»

«silahlı insanlar + cezaevleri + baskı kurumları»

NB: bugünün Avrupa'sındaki «fetih rekabeti»

((Fetih rekabeti ile emperyalizm arasındaki farklılık nedir? —İlhak dış politikaları açısından— hiçbir fark yoktur. Sonuç olarak, 1891'de Engels Almanya'da hem fetih rekabeti, hemde «anavatanın savunması» olgularını birlikte göstermekte idi!! (Neue Zeit'den «Almanya'da Sosyalizm», 1891-1892, 10, yayım yılı) —Evet, fakat 1891'de savaş Almanya açısından savunma savaşı olacaktı. Önemli olan budur)) Bütün devletler arasında daima fetih rekabeti olagelmiştir, bütün devletler sınıf hakimiyetinin cihazlarıdırlar. Fakat devletler arasında ki bütün savaşlar fetih rekabeti yüzünden çıkmamışlardır!! Bu meselenin bir yönüdür. Bir de, bütün durumlarda tarafların her ikisi için de rekabeti yüzünden çıkmamışlardı!! Bu meselenin bir yönüdür.

... Devlet gücünün **vergiler** ve **devlet borçları** ile desteklenmesi gerekir...

«... Devlet gücüne ve zorla vergi toplama hakkına sahip olan görevliler, toplumun azaları olarak, şimdi toplumun **üzerine** çıkmış oluyorlardı. Gen (kan) toplumun azalarına doğal olarak gösterilen özgür, gönüllü saygı, onu kazanabilseler bile, onları tatmin etmiyordu...» (179) kutsallık ve dokunulmazlıklarını ilan eden özel kanunlar,... en sıradan polis görevlisi bile klan yöneticilerinden daha fazla «otoriteye» sahipti, fakat askeri gücün başı veya benzerleri dahi, topluluğun zora dayanmıyan saygısını kazanmış bir klan önde gelenini fazlası ile kıskanıyor olabilirdi.

NB

«Devlet sınıf karşıtlıklarını kontrol altında tutmak ihtiyacından doğduğundan, fakat aynı zamanda, bu sınıfların zıtlaşmasının içinde ortaya çıkmış olduğundan, o, kaide olarak, en güçlü ekonomik bakımdan hakim olan ve devlet aracılığı ile siyasi bakımdan da hakim sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı sindirmek ve sömürmek için yeni vasıtalar ele geçiren sınıfın devletidir...» Eski feodal devlet... ve benzer şekilde... «modern temsili devlet ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesinin bir aletidir. Mamafih, istisna olarak, mücadele eden sınıfların birbirlerini öylesine yakın bir şekilde dengeledikleri dönemler olur ki, devlet gücü, görünüşte bir uzlaştırıcı olarak bir süre için, belirli bir derecede her ikisine karşıda ba-

ğımsızlık kazanır...» (180). (17. ve 18. yüz yılların mutlak monarşisi; Birinci ve ikinci imparatorlukların Bonapartizmi, Bismark.)

Demokratik bir cumhuriyette «zenginler» güçlerini dolaylı olarak, fakat en sağlam bir şekilde tatbik ederler... :(l) **görevlilerin açıkça** rüşvet almaları» (Amerika); (2) **«hükümet** ve **borsa arasında ittifak»** (Fransa ve Amerika).

Genel oy da burjuvazinin hakimiyetinin bir aracıdır. **Genel oy: «işçi sınıfının olgunlaşmasının ölçüsü.** O, (genel oy) bugünün devletinde bundan daha fazla bir şey olamaz ve olmayacaktır da» (182).

Genel oy = yalnız olgunlaşma ölçüsü

«...Devlet, böylece, ta ezelden beri var değildi. Onsuz da yapabilen, devlet ve devlet gücü hakkında hiç bir fikirleri olmayan topluluklarda vardı. Toplumun sınıflara bölünmesine kaçınılmaz olarak bağlı olan, ekonomik gelişmenin belirli bir aşamasında, bu bölünmenin bir sonucu olarak devlet zorunlu hale geldi. Şimdi üretimin gelişmesinde, bu sınıfların varlığının yalnızca gerekli olmaktan çıkmakla kalmayıp, fakat aynı zamanda üretim için kesin bir engel halini aldığı bir aşamaya hızla yaklaşıyoruz. Daha önceki bir aşamada ortaya çıkışları kadar kaçınılmaz bir şekilde ortadan kaybolacaklardır. Onlarla birlikte, devlet de kaçınılmaz olarak yok olacaktır. Üretimi, üreticilerin özgür ve eşitliğe dayanan birliği esasına göre yeniden örgütleyecek olan toplum, **devlet mekanizmasının bütününü artık o zaman ait**

olduğu yere koyacaktır: Bir eski eserler müzesine, çıkrık ve bronz baltanın yanıbaşına» (182).[77]

ANTİ — DÜHRİNG

Anti-Dühring, 3. bas. (1894). (Önsöz 23.5.1894), s. 301-302 :

«...Proletarya devlet iktidarını ele geçirir ve üretim araçlarını ilk anda devletin mülkiyetine geçirir. Fakat, bunu yaparken aynı zamanda kendi kendisini de bütün sınıf farklılıklarını ve ayrıcalıklarını ve devleti de, devlet olmaktan çıkarıp, fesheder. O ana kadar, sınıf karşıtlıkları içinde yol alan toplumun, devlete yani üretimin maddi-harici şartlarını koruyabilmek ve buna bağlı olarak, özellikle sömürülen sınıfı söz konusu üretim tarzı tarafından tayin edilen baskı şartları (kölelik, serflik veya ücretli emek) altında zorla tutablimek için belirli bir sömürücü sınıfın örgütüne ihtiyacı vardır. Devlet toplumun bütününün resmi temsilcisi, onun elle tutulur bir birlik halinde somutlaşması idi, fakat ancak kendi döneminde, bir bütün olarak toplumu temsil eden sınıfın devleti olduğu sürece bu söz konusu idi : Eski zamanlarda köle sahibi vatandaşların; Orta çağda feodal lortların, zamanımızda ise burjuvazinin devleti. En sonunda toplumun bütününün temsilcisi haline geldiğinde ise, artık kendi kendisini gereksiz kılmış olur. Artık boyun eğdirilecek herhangi bir sınıf kalmayıp, sınıf hakimiyeti ve bugünkü üretimin anarşik yapısından doğan bireysel varoluş mücadelesi ve bü-

tün bunlardan kaynaklanan çatışmalar ve üretim fazlalıkları yok edilir edilmez, geriye boyun eğdirilecek birşey kalmaz, ve özel bir baskı gücü artık gerekli olmaktan çıkar. Devletin gerçekten toplumun bütününün temsilcisi olarak meydana çıktığı ilk eylem —toplum adına üretim *araçlarına el konulması*—, *aynı zamanda*, devlet olarak onun en son bağımsız eylemidir de. Toplumsal ilişkilerin çeşitli alanlarda, devlet müdahalesi giderek gereksiz hale gelir ve daha sonra kendiliğinden yokolup gider. Kişilerin yönetilmesinin yerini, nesnelerin idaresi ve üretim süreçlerinin kontrol edilmesi alır. Devlet 'ilga' edilmemiştir. **O yokolup gitmektedir.** Bu, 'özgür halk devleti' ifadesinin, *hem bir süre için ajitasyon maksadı ile haklı görülebilir* kullanımı, hemde onun kesin bilimsel yetersizliği ve aynı zamanda, sözüm ona anarşistlerin devletin bir gecede ilgası yolundaki taleplerinin, değeri hakkında bir fikir verir» (s. 303, **Anti-Dühring,** s. bas.)[78]

«Halk Devleti»nden Uluslararası Meseleler Üzerine'ye yazdığı önsözde (3.I.1894) Engels «Sosyal-Demokrat» sözcüğü, «ekonomik proğramı sadece, genel olarak sosyalist olmakla kalmayıp, aynı zamanda tamamen komünist olan ve nihayi siyasi gayesi devletin bütününün ve bunun sonucu olarak, demokrasinin de üstesinden gelmek olan bir parti için doğru sayılamasa bile, 'bugün için', 'kabul edilebileceğini'» yazar (7).[79]

F. ENGELS
«OTORİTE ÜZERİNE»

Frederich Enges : Neue Zeit, XXXII, I. (1913-1914), s. 10, 37. (1873 bas.).

Frederich Engels «Otorite Üzerine», «Otorite-Prensibi Üzerine» (37-39).[80]

Otorite «boyun eğme»yi gerekli kılar. Küçük ölçekli üretim, büyük ölçekli üretim tarafından tasfiye edilmektedir. «Otorite olmasa bir örgütlenme mümkünmüdür?» (37).

«Bir **sosyal devrimin** kapitalistleri devirdiğini kabul edersek... **Bu** durumda otorite yok mu olacaktır, yoksa sadece onun biçimi mi değişmiş olacaktır?» (38).

Bir örnek alalım : Tekstil fabrikaları —demiryolları— denize açılmış bir gemi... Bütün bunlar otorite kavramı olmadan düşünülemez.

«En tutucu otorite düşmanlarına bu gibi düşüncelerle karşı çıktığımda bana verebildikleri yegane cevap şudur : Evet, doğru ama burada söz konusu olan, bizim delegelerimize verdiğimiz otorite yetkisi değil, **sadece bir görevdir!** Bu kişiler bir şeyin kendisini değiştirmek için onun ismini değiştirmenin kafi geleceğini zannederler. İşte bu derin şahsiyetler dünyayı böyle hafife alırlar.» (s. 39)

«Böylece bir taraftan, ne şekilde yetki verilmiş olursa olsun, belirli bir otoritenin ve diğer taraftan, belirli bir iteat zorunluluğunun, bütün toplumsal örgütlenme biçimlerinden bağımsız olarak, üretimde bulunduğumuz ve ürünleri dolaşıma soktuğumuz maddi şartlar ile birlikte bize kabul ettirilen şeyler olduğunu görmüş olduk»

«Bunun yanısıra, üretim ve dolaşımın maddi şartları-

nın büyük ölçekli endüstri ve tarım tarafından kaçınılmaz bir şekilde geliştirildiğini ve bu otoritenin sınırlarını gittikce artan bir ölçüde genişletmeye yöneldiğini de görmüş olduk. Bu bakımdan otorite ilkesinin tamamen kötü, özerklik ilkesininde tamamen iyi olduğundan bahsetmek saçmadır. Otorite ve özerklik sınırları toplumsal gelişmenin farklı safhalarına bağlı olarak değişen bağıntılı şeylerdir.»

«Eğer özerklik taraftarları geleceğin toplumsal örgütlenmesinin otoriteye, ancak üretim şartlarının kaçınılmaz kıldığı sınırlar içinde izin vereceğini söylemekle yetinselerdi, onlarla belkide uzlaşabilinirdi. Fakat onlar otoriteyi bir zorunluluk haline getiren bütün gerçeklere karşı kördürler ve en ateşli bir şekilde bu kelimeye karşı çıkarlar.»

«Neden otorite aleyhtarları kendilerini politik otoriteye, devlete karşı haykırmakla yetinmezler? ((Bütün sosyalistler, **devletin ve onunla birlikte politik otoriteninde,** yaklaşmakta olan sosyal devrimin bir sonucu olarak yokolacağını, yani **kamu görevlerinin politik niteliklerini kaybedecekleri ve sadece toplumsal çıkarları gözetmek için idari fonksiyonlar haline gelecekleri** konusunda uyuşum içindedirler))* Fakat otorite aleyhtarı **politik devletin (NB: ne müthiş bir değim!!)** bir vuruşta, ona hayat veren toplumsal ilişkilerin yok edilmesinden bile daha önce ortadan kaldırılmasını talep ederler. Onlar sosyal devrimin ilk icraatının otoritenin ortadan kaldırılması olmasını isterler.

devlet yokolacak sarih değil!!

«politik devlet» (!!)

«Bu baylar acaba hayatlarında hiç devrim görmüş müdürler? Bir devrim mev-

çok iyi konmuş! NB

(*) «Bukharin **sadece** ( ) i aktarıp gerisini kaale almıyor!!»[81]

cut olan şeyler arasında kesinlikle en çok otoriter olanı; nüfusun bir kısmının, onun aracılığı ile kendi iradesini zorla, hepsi de en aşırı ölçüde otoriter nitelikte olan, tüfekler, süngüler, toplar gibi araçlar ile diğer kısmına kabul ettirdiği bir eylemdir.

Paris Komünü tecrübesi

Halkın muzaffer bölüğününde iktidarını **silahlarının gericilere telkin edeceği terör vasıtası** ile koruması gerekir. **Paris Komünü**'nün ömrü, eğer **silahlanmış halkın** otoritesini **burjuvaziye karşı kullanmış** olmasa idi, acaba **bir günden fazla** sürer miydi? **Öbür taraftan, onu bu otoriteden çok az faydalanmakla suçlamamız daha doğru olmaz mı?** Buna göre iki şeyden biri: Otorite aleyhtarları ya ne konuştuklarını bilmiyorlar ki bu durumda sadece zihinlerde karışıklık yaratmış oluyorlar ya da biliyorlar ve durum böyle ise proletaryanın davasına ihanet ediyorlar. Her iki durumda da sadece gericiliğe hizmet etmiş oluyorlar.» (39)

NB

Paris Komünü neden dolayı suçlanmalı?

Engels'in makalesinin sonu.

KARL MARX
SİYASİ VURDUMDUYMAZLIK ÜZERİNE

1874 tarihli İtalyan kolleksiyonunda ki Marx'ın makalesi (1873'te yazılmış) aynen şu başlığı taşır : **«Siyasi Vurdumduymazlık».**

Marks Proudhon'cularla, işçilerin siyasi mücadele sürdürmeleri gerektiği, çünkü bunun devleti tanıma anlamına geleceğine dair iddiaları ile alay ederek başlar! Grev yapmamalıdırlar! Hak elde edebilmek için «mücadele» etmemelidirler! İş gününün kısaltılması ve çalışma şartlarını düzenleyen yasaların çıkartılması için çaba sarfetmemelidirler! Bu «uzlaşmayı kabul etmek» anlamına gelecektir!! ve bunun gibi.

«Eğer işçi sınıfının siyasi mücadelesi ihtilâlci biçimler alır, eğer işçiler burjuvazinin diktatörlüğünün yerine kendi ihtilâlci diktatörlüklerini koyarlarsa, ilkelere karşı gelmek gibi korkunç bir suçu işlemiş olurlar, çünkü, o anın sefil, kaba ihtiyaçlarını karşılıyabilmek ve **burjuvazinin direncini kırabilmek için, işçiler, silâhlarını bırakmak ve onu ortadan kaldırmak yerine, devlete ihtilâlci ve geçici bir biçim vermektedirler.*** İşçiler sendika kurmamalıdırlar, çünkü böyle davranarak, burjuva toplumunda var olan şekliyle toplumsal işbölümü sürdürmüş olurlar ki, işçileri bölen ve onların esaretinin temelini teşkil eden işte bu işbölümünün ta kendisidir...» (40). «kısacası işçiler kollarını kavuşturmalı, siyasi ve ekonomik hareketlere katılarak vakitlerini ziyan etmekten vazgeçmelidirler...», bir rahibin cenneti bekledi-

çok güzel!

(*) **Proudhon'cular ve Bakunin'cilerin hicvedilmesi[82].**

ği şekilde «toplumsal tasfiye»yi beklemelidirler ve bunun gibi.

«Günlük hayatlarında işçiler devletin en alçak gönüllü hizmetkarları olmalı, fakat kendi kendilerine şiddetle onun varlığını protesto etmeli, ve ona karşı derin teorik hor görmelerini, devletin ortadan kaldırılmasına dair broşürleri satın alarak ve okuyarak isbat etmelidirler. Kapitalist sisteme karşı, bu nefret edilen sistemin varlığının artık son bulacağı geleceğin toplumuna dair belagatlı sözler söylemenin dışında bir direnç göstermemelidirler!

«Hiç şüphe yok ki, eğer siyasi vurdumduymazlığın havarileri niyetlerini bu kadar açıkça ifade etmişlerse, işçi sınıfı onları cehennemin dibine kadar yollamalıdır. Orada, bu tavır, ancak burjuva kuramcıları ve kavga için silahların çağdaş toplumdan alınması gerektiği ve bu mücadelenin kaçınılmaz koşullarının, ne yazık ki, bu toplumsal bilimler doktorlarının **özgürlük, özerklik, anarşi** başlığı altında tanrılaştırdıkları idealistce fantazilere tekabül etmediği bahanesiyle her çeşit pratik mücadele aracını inkar edecek kadar budala ve bön olan bu yanlış yola sapmış asil baylar açısından bir hakaret olarak kabul edilecektir» (41).[83]

(Bu bölümü Proudhon'un ekonomi «ilkelerinin» bir eleştirisi takip eder.) ((«şu iyilik sever bağnazlar» — ibid.))

Diğer bir sınıf idareyi ele almalı, Meselenin özü budur.

O çeşit bir demokrasi değil!

Marx'ın «İç Savaş»taki özellikle derin anlamlı sözü, Paris Komünü'nün parlementer bir kurum olmayıp (burada s. 28, 3. maddeye bakın) «fakat çalışan, kanun yapıcı ve yürütme fonksiyonları olan bir organ» olduğu gibi.

Proletaryanın —sosyalist devrimin her biçimi ve hemde cihazı olabilme yeteneği bakımından— bugünün burjuva demokrasisine **değil,** fakat **değişik** bir çeşit demokrasiye, proletrya demokrasisine ihtiyacı vardır. Aradaki fark nedir? Ekonomik açıdan, burjuva demokrasisinin bir aldatmaca olması, vb.

Politik açıdan, (1) proletarya demokrasisinin tam, evrensel, sınırsız olması (nicelik niteliğe dönüşmüştür : tam demokrasi niteliksel olarak tam olmayan demokrasi ile aynı şey **değildir);** (2) parlementer nitelikte olmayıp, «çalışan»? (a) Ekonomik anlamda : Üyeleri işçilerdir; (b) Politik anlamda : Bir «gevezelik yeri» olmayıp iş yapılan bir yer olması, ayrışma yerine bütünleşmenin hüküm sürmesi (3) Yasama ve yürütme görevlerinin birleştirilmesi yönünden onun, devletin işlerini düzenleyecek bir özel organ veya özel organlar **olmayıp** bütün organları olması açısından, **devletin yokedilmesine geçiştir.**

daha bir üst düzeyde tesis edilmiş «ilkel» demokrasi

Ne şekilde? Engels'in kapitalizmin[84] korulları altında kabul etmediği, özel ve yeni bir «halkın doğrudan yasa yapması» şeklinde. Şimdi gerekli olan «idari» ve **bedeni** işin bütünleştirilmesi, sadece fabrikalardaki iş şartlarında değil, fakat aynı zamanda fabrikada (zirai, genel olarak bedeni) işinden zihni çalışmaya **kadar** bir **değişikliktir.**

Kautsky (burada s. 43, NB) tahrif eder : Herhangi diğer bir tip demokrasi hakkında bir fikrin gölgesi bile ortada yok.

KAUTSKY. SOSYAL DEVRİM

Birinci baskı 1902, ikincisi ise **Rus Devrimi** hakkında bir önsöz ile 1907 tarihli, Mamafih sık sık **genel olarak devletten,** (s. 158 ve diğer yerler. II, S, 8) «siyasi iktidarın proletarya tarafından ele geçirilişinden» («proletarya ihtilâlinden», «proletarya rejiminden...») «bürokratik-askeri mekanizmayı kırıp parçalama», «devleti imha etme» görevlerini zikretmeksizin, «devlete olan batıl inanca karşı mücadele konusunda tek bir kelime bile söylemeksizin, bahsediyor...»

I: Sosyal reform ve sosyal devrim

II: Sosyal devrimin bir gün sonrası

Kautsky «devlete sahip olabilmek için verilen mücadelelerden» (s. 32 Rusca Çev., I, S 4) (Um den Besitz dieser (politischen) Macht, I. bas., s. 20), «devlet cihazını ele geçirme çabalarından» (s. 34, ibid.!!) (Bestreben die Staatsmaschinerie zu erobern, I. bas., s. 21) bahsediyor.

NB 1852-1891 den 1847 ye geri adım atış

II, S 2 : «mülksüzleştiricilerin mülksüzleştirilmesi» — **her yerde hep devletten** bahsediyor!!

«Parlementerizmin yeniden geçerlilik kazanabilmesi için bir devrime ihtiyacı vardır» (? kesin değil) (s. 72, I, S6).

«Demokrasi proletaryayı sosyal devrimi **hazırlıyabilme** aracı olarak vazgeçilmezdir. Fakat o, sosyal devrimi engelleme olanağına sahip değildir (s. 74, ibid).

* = *

I, S 7 : «Sosyal devrimin biçimleri ve silahları» («Formen und Waffen der sozialen Revolution») : Başlangıç bölümünde «Machtmittel des modernen Grobstaates : seine Bureaukratie und Armee» («modern büyük devletin kudretinin araçları : Onun bürokrasisi ve ordu») (Alman I. bas., s. 47; Rusca çev., s. 77) **ve hâlâ bu Machtmittel'leri parçalamak hakkında tek bir kelime bile yok!!**

(«Siyasi grev = proletaryanın belkide en devrimci silahı...» (Rusca çev., s. 83 Almanca I. bas., s. 51)... «İç Savaş» olabilir (Rusca çev., s. 79; Almanca I. bas., s. 48) Fakat silahlı ayaklanmalar **olamaz** («bewaffnete Insurrektionen»), askerler «güvenilmez» hale geliyorlar (s. 79), «unzuverlassig» (s. 49).)

ve hepsi bu kadar

çok yetersiz

2 nci broşürde en açık (!) pasaj şudur : «Buna rağmen, halihazırdaki şartlar altında üstünlük elde edemiyeceğimizi söylemeksizin devam ediyor. Devrimin kendisi, onlar sayesinde bugünkü siyasi ve sosyal yapımızı değiştirecek uzun ve derinlere-kök salmış mücadeleleri öngörür» (Rusca çev., II, S 1, s. 97). (Unddoch ist es selbstverstandlich (s. 4), dass wir nicht zur Herrschaft kommen unter den heutigen Verhaltnissen. Die Revolutio selbst

---

* = * Yan yana, ibareler ve ibareler : "ihtilâlci idealizm" "herşeyin üzerinde" (Rusça çev. 91) (Almanca I. bas., 56 : "revolutionarer idealismus" "vor allem"), "devrim düşüncesi" (ibid). İngiliz işçileri **"nadiren küçük burjuvadan fazla birşeydirler"** (s. 91) ("kaun noch etwas Anderes als kleine Bourgeois", I. bas., s. 56).

setzt lange und tiefgehende Kampfe voraus, die bereits unsere heutige politische und soziale Struktur verandern werden».) 1890'da, Ben (Kautsky) kapitalizmden sosyalizme geçiş için olan tedbirlerin programa dahil edilmesine karşıydım... (Rusca çev., II, S I, s. 95-96; Almanca I. bas. s. 3).

NB

«Proletarya demokratik programı gerçekleştirecektir» (II, S 2, Rusca çev., 99-101), ve programın sıralanması SS! Hepsi bu kadar! **Demokrasiyi proletaryanın diktatörlüğü ile birleştirmenin özel biçimi hakkında tek bir kelime bile yok!!**

NB

Almanca aslında : «O 'proletarya', bir zamanlar burjuvazinin temsil ettiği o demokratik programı gerçekleştirecektir» (II, S 2, I. bas., s. 5)

Kesinlikle **onu,** o demokratik programı **değil..**

Tröstler gibi «monopoller» daha şimdiden, bugün çok yaygındırlar ve geniş ölçüde ekonomik hayata hakim olup, büyük bir hızla gelişmektedirler» (II, S 2, Rus. — çev., 104).

NB emperyalizm sorununa dair

askerler arasında ajitasyona karşı oportünistce tavır

Aynı yerde Kautsky'nin **şu şekilde pasajları var** («İhtilâlci perspektif», **Neue Zeit,** 24.II.1904. XXII, I, s. 686) : «Askerlerin iki kısmı arasındaki mücadele»... «'askerlerin güvenilmez olduğu' şeklindeki genel önerinin ancak özel bir biçimi olabilir»... «Fakat bu özel biçimle ilgili olarak daha fazla araştırma yapabilmek için gerekli materyele sahipmiyiz? Geleceğin sorunları ve onların çözümleme vasıtaları üzerine süpekilasyon ancak bugünün pratiği ve teorisi üzerinde bir tesiri olabildi-

görünüşte makul ve... uygun!

ğinde önem kazanır... Ordu içinde propagandaya girişmek ve onu başkaldırmaya teşvik etmek gibi bir niyetimiz olmadığından —Alman Sosyal Demokrasisi içinde hiç kimse böyle bir şeyi düşünmemektedir bile— bu başkaldırmanın hangi biçimleri alabileceği ve alması gerektiği sorununun tartışılması söz konusu değildir...»

KAUTSKY. İKTİDARIN YOLU

I. bas. : 1909, 2 nci bas. 1910 ((s. 112)).

Alt başlık : «İhtilâle Doğru Yöneliş üzerine Siyasi Spekülasyonlar». (2. baskıya önsöz : 1.VII.1910).

1 nci baskıya önsöz, 1 nci satır : «**Politik devrim** sorununun tartışılması...» (2 ci bas. s. 5'den aktarma)... «Genellikle = sosyal devrim üzerine olan broşüre... İlave» (s. 6)

Broşürün konuşu : **Politik** devrim NB

Bölüm 1. : «Siyasi iktidarın ele geçirilişi». Broşürün 1 nci cümlesi... Sosyal Demokrasi «**İhtilâlci** bir Partidir» (Altını çizen K. Kautsky) (s. 15).

s. 16 (Marx ve Engels'in görüşlerini açıklarken bu önemlidir).. «Devlet iktidarını ele geçirme ve sıkıca elde tutma» **«sadece bu kadar! parçalamak söz konusu değil»** olanağı vardır. «İhtilâlin ancak bir **proletarya** ihtilâli olarak mümkün olduğu gittikçe daha aşikar bir şekilde gözük-

hepsi bu kadar işte!

Ne kadar kesin?

mektedir» (altını çizen K. Kautsky) (s. 18).. Siyasi iktidarı «siyasi bir devrim olmaksızın, devletin özünü değiştirmeksizin» ele geçirmek mümkün değildir (s. 18-19)... s. 20 : «**Proletarya diktatörlüğü** kavramını onlar (Marx ve Engels) şekillendirmiş oldukları için (altını çizen K. Kautsky)... Siyasi iktidarını yürütebileceği tek biçim olarak proletaryanın tek başına siyasi hakimiyeti» (20).

Hepsi bu kadar mı?

Ve onun içeriği hakkında tek bir kelime bile yok

((1 nci bölümün bütününde (s. 15-21) ne askeri — bürokratik devlet mekanizmasını parçalamak, ne devlete olan batıl inanca karşı savaşmak, ne de parlementer kurumları ve görevlileri Paris Kamünü tipinde kurumlar ile değiştirmek hakkında tek bir kelime bile yok.))

2 nci bölüm devrim hakkında öngörüşleri ihtiva ediyor ...Devrimci mücadelede yenilgi ihtimaline karşı hazırlıklı olmamız gerektiği, eğer ta başlangıçtan beri, «yenilginin kaçınılmazlığına inanmış...» (s. 26) isek, «hain» durumuna düşeceğimizi...» (aynen alınmıştır!)

Savaş nedeni ile devrim daha zayıf olan tarafın proletaryayı iktidara getirmesinin sonucu olabilir (29)... Fakat aynı zamanda «Savaşın bir sonucu olarak devrim, benzer şekilde, ordu parçalandığında ve savaşın yükünü taşımaktan bıktığında, halk kitlelerinin bir ayaklanması aracılığı ile de gelebilir...» (29).

1909'da Kautsky: «gerçekte olduğumuzdan daha ılımlı gözükebiliriz»

Hepsi bu kadar işte! II nci bölümde **her** devrimci durumdan **devrimci** amaçlar için faydalan-

mak konusunda tek bir kelime bile yok! Hiçbirşey yok! Engels'in Anti-Dühring'teki devrim ve şiddet konuları ile ilgili pasajı karşılaştırın!![85]

3 ncü bölüm «reformculara» (33) ve «revizyonistlere» (34) karşı... «Geleceğin devletine» «geçiş» üzerine ve 4. bölüm.

—4 ncü bölüm— dikkate değer hiçbirşey yok.

5 nci bölüm : **«Ne, herne pahasına olursa olsun devrim, ne de, herne pahasına olursa olsun meşruiyet...»** Anarşistlere karşı, 1893'teki makalesinden (ve İspanya'daki 1873 ayaklanmasından) — ve 1878' de Almanya'daki, 1884'te Avusturya'daki 1886'da Amerika'daki[86] suikast teşebbüsleri. s. 86. Tehlikenin, «fakat bugünkü durum, **bizim kolaylıkla,** gerçekte olduğumuzdan daha 'ılımlı' gözükebilmemiz de» olduğu söylenmekte (59)... eğer kitleler ihtilâlci bir parti olarak Sosyal-Demokrasi'ye güvenlerini yitirirlerse, anarşizme meyledeceklerdir (Fransa'da sendikalizme)... (60).

NB
Aynen alınmıştır!!!

!!!!

«Tarihi durumların keyfi olarak yaratılamıyacağını ve taktiklerimizin onlara ayarlanması gerektiğini biliyoruz» (60).

> «...Bugünkü durumun incelenmesi beni... Şimdi devlet kurumları ve devlet iktidarı için bir mücadele dönemine girdiğimizi farzetmek için her türlü sebebe sahip olduğumuz sonucuna vardırıyor...» (61).

NB

S. 50 : Engels'in Kautsky'e mektubundan (3.I.1895) : ... «Eğer Almanya latin kökenli bir ülke olsa idi, **ihtilâlci bir mücadele kaçınılmaz olurdu.**»[87]

Bürokrasi ve ordunun rolünü biliyor.

6. bölüm · **«İhtilâlci Unsurların Gelişimi»**

Aynı yerde: «Onun (yürürlükteki rejimin) kendi unsurları, bürokrasi ve ordu» (63).

NB **Emperyalizm**

7. bölüm : **«Sınıf Karşıtlıklarının Yumuşaması»** (71-79) s. 76: Emperyalizm... «denizaşırı imparatorluklarının bir Avrupa devleti tarafından ilhakı...»

Pasifizm sorunu üzerine NB

«Mamafih, bir gücün emperyalizmi fetih politikasına ve diğer büyük güçlere karşı saldırganlığa dayanır... Gittikçe artan silahlanma olmadıkça sürdürülemez...» Mülk sahibi sınıflar, aralarındaki farklılıklara rağmen, «militarizm için fedakarlık yapmak konusunda hepsi mutabıktırlar... Proletarya (s. 76) tek başına [!! NB] bir muhalefet teşkil eder»

8. bölüm : **«Sınıf Karşıtlıklarının Şiddetlenmesi».**

Karteller, tröstler, «suni monopolleri» (80)... «yeterince gelişmemiş ihtiyaçları ile yabancı işçiler» (81)... Hayat pahalılığı (83).

Pasifizm sorunu üzerine! NB

Suttner tarzında barış hakkında boş konuşmalar bizi bir adım ileriye bile götüremez. Çağdaş silahlanma herşeyden önce sömürgecilik politikasının ve emperyalizmin bir sonucudur; bu politika varolmaya devam ettiği sürece barış propagandasını sürdürmenin bir faydası yoktur» (90).

«... Emperyalizm politikasının ta kendisi yürürlükteki sistemin çöküşünün başlangıç noktası haline gelebilir» (96).

9. Bölüm : **«Yeni Devrimler Çağı»** (97-112).

Silahlanmanın artması (97)... «ulusal karşıtlıkların keskinleşmesi (100)... «Bu durumun... eğer devrim, savaşın, silahlanılmış bir barışa göre çok daha kaçınılmaz bir sonucu olmasa idi... çok daha önceleri savaşa yol açardı...» (100).

«Batı Avrupa» için «1789-1871 ihtilalci dönemi»; «1905 ten beri... Doğu için... benzer bir dönem» (104). «bir dünya savaşı, tehdit edici bir süratle yaklaşmaktadır. Fakat son on yılların tecrübesi savaşın devrim anlamına geldiğini göstermiştir (105). «O (proletarya) artık **olgunlaşmamış** devrimden bahsedemez»... («girmiş olduğumuz») «Bu ihtilalci dönem» (112)... «İhtilalci çağ başlamaktadır...» (112) (Broşürün sonu).

Aynen alınmıştır!!

((Özetlersek : Sürekli olarak «devrim», özellikle «politik devrim»den sözediliyor, fakat onun Marx ve Engels tarafından 1852, 1871[88] ve 1891'de somutlaştırılması hakkında **hiçbir şey** yok. (88) «parçalamak», «asalak-devlet», parlementer organların yerine çalışan organların konulması hakkında tek bir kelime bile yok.))

Proletaryanın siyasi devriminin belirgin özellikleri kesinlikle hafifce geçiştirilmiş.

İşte Kautsky kendisi için bu şekilde kaçamaklar hazırladı. 1910 yılında, daha o zamandan beri yalpalamakta: «Sürtüşme stratejisi»!! **Neue Zeit, XXVIII, 2,(1910, IV-IX) ve..** Pannekoek'e karşı reformculuğun düzeyine düşüyor: **Neue Zeit,** XXX, 2(1912, IV - IX) **Neue Zeit,** ×××, 2).

Kautsky Pannekoek'e karşı: Pannekoek'in makaleleri: **«Kitle Hareketi ve Devrim»** başlığını taşıyor. NB

Giriş satırlarında Pannekoek «Rus Devriminden Alınacak Dersler» (s. 541) e işaret ediyor... Emperyalizm:... silahlanma, hayat pahalılığı vb. «Siyasi tahakküm, devletin ele geçirilişi... Her devrimci sınıfın gayesi... Siyasi iktidarın ele geçirilişi,» **NB** «Bu politik devrimin koşulları ve yöntemlerinin daha ayrıntılı olarak incelenmesi gerekir» (542). Burjuvazi gücünü nereden almaktadır? (1) Entellektüel üstünlüğünden... (2) Örgütlenmesinden: **«Hakim sınıfın bu örgütlenmesi devlettir»** (Altını çizen Pannekaek) (543). «Görevlilerin toplamı olarak görünmekte»... «Muazzam bir Polip yapısında olan bir şey»... «İktidarın (devletin) daha da güçlü aletleri...» (Hep Pannekoek tarafından altı çizilmiş bölümler).

No. 1 Kautsky'nin birinci aktarması (s. 724)

Proletarya «devletin yönetimini ele geçirmelidir»... **«Proletaryanın mücadelesi sadece buruvaziyle karşı devleti ele geçirebilmek için verilen bir mücadele olmayıp, fakat ayni zamanda devletin kendisine karşı olan bir mücadelesidir de** (544). Sosyal devrim problemi kısaca aşağıda ki şekilde formüle edilebilir: Proletaryanın gücünün, devletin gücünü aşan bir düzeye yükseltilmesi; **ama bu devrimin muhtevası, proletaryanın iktidar araçlarının yar-**

No. 2 Kautsky'nin ikinci aktarması

dımı ile devletin iktidar araçlarının tahrip edilmesi ve sökülüp atılmalarıdır. (Harfi harfine : eritme, **Auflösung**)» (544), (Bu bölümü bir buçuk sayfalık bilgi ve örgütlenmenin önemini belirten budalaca sözler takip etmektedir!!). Ayrıca, «İktidarın parlementer yollardan ele geçirilmesi aldatmacası» üzerine... «resmen», siyasi iktidarın ele geçirilmesi iki bölümden meydana gelir: 1) «Kitlelerin siyasi haklarının ele geçirilmesi»... 2) «Halkın çoğunluğunu sosyalizme kazanmak» (545) ... Proletarya, 1905 Ekiminde Rusya'da [89] olduğu şekilde... en basit biçiminden (gösteriler) en güçlü [???] biçimde kitle görevi (546) ne kadar... çeşitli kitle hareketlerine başvuracaktır (547)... **«Mücadele ancak, onun sonucu olarak, devlet örgütü tamamen yok edildiği zaman son bulur, böylece çoğunluğun örgütü, yönetici azınlığın örgütünü yok ederek üstünlüğünü göstermiş olacaktır»** (548).

Yanlış!!

Reformizme sapma

yanlış!!

Ya 1905 Aralığından nehaber?[90]

No. 3 Kautsky'nin üçüncü aktarması

«... Onun en önemli iktidar aracı olarak gördüğümüz proleteryanın örgütünün halihazırdaki örgüt ve birlikler ile karıştırılmaması gerekir... **Bu örgütlenmenin özü bir dereceye kadar, manevidir»** (548)... «bu manevi öz yeni hareket biçimleri yaratacaktır» (549) (ve birkaç satır aşağıda, «sosyalistlere karşı kanunlar»ın zikredilmesi) (549)... Bütün bunlar «devrimci dönemde» yer alırlar (549) **(NB).**

Pannekoek Kautsky'e karşı K. Kautsky'nin zalimce saldırdığı talihsiz kelime (NB).

«Askerler?... Ulusun evlatları (549), burjuvazi için güvenilmez araç...»

«İmtiâlci sürecin sonunda bu güçten (burjuvazi ve devletin maddi gücü) geriye hiçbirşey kalmaz...» (550).

Ayrıca, «kitlelerin eylemi» üzerine sözler. Kautsky, bununla «sokağı» birbirinden ayırt eder (586). Mamafih, «kitlelerin eyleminden», «biz» bunu değil, **fakat örgütlenmiş (NB) işçilerin kesinlikle yeni bir eylem biçimini** anlıyoruz» (586) (altını çizen Pannekoek). «Kitle hareketleri» = «örgütlenmiş (NB) işçi sınıfını parlemento dışı siyasi eylemleri» (ibid) «anlıyoruz»

Yanlış!!

Kitle hareketlerinin tanımı

Yanlış!!

Ama, bize, «gelecekte hükümete karşı çok sayıda ve güçlü örgütlenmemiş kitlelerin ani ve kudretli ayaklanmalarının gerçekleşmesi kaide dışı olmadığı» söylenir (587).

Kafi değil. Devrim nedir?

S. 591'de Pannekoek, örgütlenmiş kitlelerin eyleminin «örgütlenmemişleri» «hızla kendisine çektiğini» ve mücadeleyi «işçi sınıfının bütününe» malettiğini söyleyerek daha önce söylediklerini düzeltiyor. Kautsky'e göre, yine de kitlelerin eylemi, «herşeyin eskisi gibi sürüp gittiği, tedricen geliştiği» anlamında, «daha önceden tahmin edilemez...» **«Pasif Bekleyiş Teorisi»** (591)... bizim safımızda «devrimci eylem» doktrini, Kautsky de ise «pasif radikalizm» (592)... pratikte «sık sık» «revizyonist taktiklere baş vuruluyor.»

Çok doğru!!

doğru!

S 4 : «Savaşa karşı mücadele» (609-616). Kautsky halkın «istiladan» korkmasını anlatıyor... İşçi sınıfı onu engelliyebilmek için, savaşa karşı çıkmalıdır ve çıkacaktırda. Kautsky **«devrim sürecini görme-**

Bu doğru!

yi reddediyor» (616).

Pannekoek'e cevap olarak, Kautsky «kitlelerin içgüdüsü» (sanki mesele bu imiş gibi), «Marksizm» hakkında bayağıca laf ediyor ve «manevi» sözüne (Pannekoek'in «siyasi») sataşıyor (688). Olağan üstü kanunun şartları altında, «gizli» örgütlenmeler vardı, diyor (690)... «Fakat bugüne kadar hiç kimse proletaryanın örgütlenmesinin gelişmesi ve yetkinleşmesinin böylesine şartlar altında, daha özgür şartlar altında erişilebilecek ölçüyü aştığını meydana çıkaramamıştır» (690).

Kautsky Pannekoek'e cevap veriyor

Gizli örgütlenme sorunundan yan çiziyor **(sahtekar)!**

«...Verebileceğimiz akıl, Engels'in bize son eserinde, siyasi vasiyetinde verdiğidir (692). [Bersntein. Öneriler. 1899. s. 26 : Engels'in siyasi «vasiyeti» ile karşılaştırın!!!] (Ayrıca, aynı ölçüde sahtekarca, Pannekoek'in örgütlenmenin «manevileştirmesine» (692), onun, ne istediğinin «açık olmadığı»na, devrim «yapmak» niyetinde olduğuna (697) v.s. dair laflar.)

Engels'in «vasiyeti»ne[91] dair

sahtekâr ve alçak!!

Vasiyetnameyi kendileri tahrif ettiler

Sonra S IV : «Devletin ele geçirilişi», I. «Devletin Tahrip edilmesi» meselenin esası budur. Kautsky No. I, No. 2 ve No. 3'ü «aktarıyor (burada s. 45-46) — s. 724 — ve «sonuca varıyor»:

IV. Bölüm, S I Marksizmin tahrif edilmesinin can alıcı noktası

«...Şimdiye kadar Sosyal-Demokratlar ile anarşistler arasındaki karşıtlık, birincilerin devleti ele geçirmeye, ikincilerin ise onu yıkmayı istemeleri şeklinde olmuştu. Pannekoek her ikisini birden yapmak istiyor...»

«...Böylece anlatılan, bu örgütte Pannekoek neyi yok etmek istemektedir? Merkezileştirmeyi mi?... (**Marx**'dan alıntı: «Ko-

Marx'tan alıntı!! **Yanlış** şeyi aktarmakta!!

lonya Komünist Duruşması hakkında ifşaatler», s. 81,1850 : «devlet otoritesinin ellerinde iktidarın en yoğun bir şekilde merkezileştirilmesi»). «Eğer Pannekoek de aynı kanaatte ise, o zaman şu ibare ile ne demek istiyor : 'devlet örgütünün tamamen yıkılması'? (724). Belkide memurların devlet görevlerini kaldırmak istiyor? (725). Fakat devlet yönetimini bir yana bırakalım, görevliler olmadan parti ve sendikalarda bile yapamayız. Bizim programımızda devlet görevlilerinin işlerine son verilmesini değil, sadece onların halk tarafından seçilmelerini talep ediyor... Burada 'geleceğin devleti'nin idari avadanlığının alacağı biçimi değil, fakat siyasi mücadelemizin, devlet gücünü, **bizim onu ele geçirmemizden önce** (altını çizen Kautsky) ortadan kaldırıp kaldırmayacağını tartışıyoruz. Görevlileri ile birlikte hangi bakanlık feshedilebilir? «(Eğitim mi? Adalet mi? Maliye mi? Yoksa savaş bakanlığı mı?)» Hayır, bugünkü bakanlıklardan tekbiri bile bizim devlete karşı siyasi mücadelemiz tarafından ortadan kaldırılmayacaktır... Yanlış anlamalara engel olabilmek için, tekrar ediyorum : Burada muzaffer Sosyal-Demokratlar tarafından geleceğin devletine verilecek biçimi değil, fakat bugünkü devletin bizim muhalefetimiz vasıtasiyle nasıl değiştirildiğini tartışıyoruz» (725).

Sahtekar, çünkü Pannekoek kesinlikle «devrim»den bahsediyor!

«...Onun gayesi (kitle grevinin gayesi) devlet gücünü **tahrip etmek** olamaz (altını çizen Kautsky); onun tek gayesi hükü-

Bir reformculuk harikası!

meti belirli bir sorun üzerinde uysallaştırmak, veya proletaryaya karşı saldırgan bir tavra sahip bir hükümeti, ona karşı daha yumuşak olmayı arzulayan bir diğeri ile değiştirmek olabilir (entgegenkommende)...» (726).

«... Fakat asla, hiçbir şart altında, bu (yani, bir «saldırgan hükümet» üzerinde «proletaryanın zaferi») devlet gücünün **tahribine**, (altını çizen Kautsky) yol açamaz; ancak devlet gücü içindeki güçler dengesinde belirli bir **kaymaya / yer değiştirmeye** (Verschienbung) sebep olabilir...» (727).

can alıcı nokta ve özetleme :

«...Siyasi mücadelemizin amacı (732), geçmişte olduğu gibi, parlamentoda bir çoğunluk elde ederek ve parlementoyu devletin efendisi durumuna getirerek devletin ele geçirilmesi olarak kalmaktadır. Ama devletin tahrip edilmesi söz konusu değildir. Eğer kanuni tedbirlerin... Devlet kontrolünün... endüstrinin dallarının... (vs.) yardımı ile olmayacak ise, Pannekoek sosyalist üretim tarzını daha başka hangi şekilde yürürlüğe koyabilir? Pannekoek, proletaryanın devlet gücünün yardımından başka hangi vâsıta ile bu ilişkileri düzenliyebilir? Eğer herçeşit devlet gücü, kitlelerin eylemi ile tahrip edilecekse, tekrar ortaya nereden çıkacaktır?... Bir sene evvel, kitle hareketi üzerine olan makale dizimi sonuca bağlarken aşağıdaki tarzda formüle etmiş olduğum kanaate sadık ka-

NB
Burada devrimden bahsediyor!!

Sonuçta devrimsiz sosyalizme!! ya da siyasi iktidarın, burjuvazinin «devlet cihazının» tahribi olmaksızın devrime varıyor!!

liyorum : '...Örgütlenmeyi geliştirmek, bizim kendi gücümüzle kazanmaya ve sımsıkı elde tutmaya muktedir olduğumuz bütün iktidar mevkilerini ele geçirmek, devleti ve toplumu incelemek, ve kitleleri eğitmek : Diğer hedefleri ne kendimiz nede örgütlerimiz için ileri süremeyiz'» (733).

Bir budalalılık harikası!!

Bu, **Marksizmin tam bir enkazıdır!!** Marx ve Engels'in 1852-1891 arasındaki bütün ders ve öğretileri **unutulmuş** ve çarpıtılmış. Marx ve Engels **«Askeri - bürokratik devlet mekanizması parçalanmalıdır»** diye öğretmişlerdir. Bundan hiç bahis yok. Proletarya diktatörlüğü yerine reformlar için mücadele ütopyası konmuş. Sosyalizm reformcu bir tarzda ele alınmış; reformlar için kitle grevi —iş sonunda buna varıyor—. «Devlete olan batıl inanç»a karşı savaş, proletaryanın parlementer **değil,** fakat «çalışan, yasama ve yürütme yetkisi olan» temsili organlar yaratması hakkında tek bir kelime yok, ve bu 1912 Ağustosunda —İktidarın Yolu'ndan sonra!— **Basle Manifestosu'**nun[92]!! arifesinde, **devrim** konusunda, «politik devrim» üzerine olan bir makaleye özel bir cevapta böyle!! Ne devrimin savunulması, ne de onun meselelerinin değerlendirilmesi söz konusu değil.

Bernstein ve «Paris Komünü»

Bernstein Öneriler'de Marksizmi «Blankicilik» ile suçluyor (II. Bölüm, b) ve kesinlikle «proletarya diktatörlüğü»nü reddediyor; mamafih, Paris Komünü sorunu ile ilgili olarak. (benim tarafımdan yukarıda, s. 31'de aktarıldı), budalaca Proudhon ile karıştırıyor, devlet cihazını «parçalamak» sorunundan sahtekarca **kaçınıyor,** bu konuya tamamen yan çiziyor. (Bernstein,

(Kautsky de kaçınıyor)

183, «proletarya diktatörlüğü» = «Kulüp hatipleri ve yazarların diktatörlüğü» üzerine, s. 137, ücretli görevlisi v.b. olmayan ilkeler demokrasisi, ve onun sendikaların «özgür» (gülünç!!) gelişimi konusunda sapması, Webb ile mukayese edin!!)

Kautsky de, Bernstein'e karşı yazdığı eserinde, «Tam bir rahatlıkla proletarya diktatörlüğü sorununu geleceğe bırakabiliriz» (s. 172). Bir harika! Çok gülünç!! «Tam bir rahatlıkla»!! Siz, bir diktatörlük olmaksızın Yunkerler ve Rockfeller vs. ile biraz zor geçinebilirizsiniz, ben ise proletaryanın sınıf hakimiyetinin «bir sınıf diktatörlüğü biçimini» almayacağını hiç de iddia edemem. Bununla beraber, demokrasi, proletaryanın sınıf hakimiyetinin gerekliliğini ortadan kaldırmıyacaktır (s. 172).

Engels'in Anti Dühring'te[93] devrim üzerine yazdıkları ile mukayese edin!! Marksizm nasıl tahrif ediliyor!!

Bütün bunlardan şu sonuç çıkıyor : Proletarya diktatörlüğünden yanayım, ama bu konuda ısrar etmek ya da bu işe girişmek istemiyorum. Ne onunla birlikte ne de ona karşı!!!!

S. 180 : Proletaryanın siyasi iktidarı **ne zaman** veya **nasıl**, tek bir vuruşta mı?, yoksa bir dizi şiddetli çalkalanmadan sonra mı, ya da tedrici bir gelişme ile mi ele geçirebileceğini bilmiyoruz... Fakat biz bir «sosyal devrim partisiyiz...»

Marx'ın İşçi sınıfının **hazır** devlet cihazının **sadece** el koymakla yetinemiyeceği hususundaki sözlerini Bernstein'in referans vermesiyle ilgili olarak, Kautsky a-b pasajını (yukarıda, bu defterin s. 33'e baskın) aktarıyor ve

aktarma işini bu kadariyle bırakıyor (s. 22)? Bir şey söylemek gerekirse, **sadece** ve **hazır olanı** ele geçirmekle yetinemezsin, ama genel olarak iktidarı ele geçirebilirsin!

KARL MARX ALMANYA'DA DEVRİM VE KARŞI — DEVRİM[94]

Stuttgart, 1907, 2. Baskı

S. 117 : «Günümüzde, ayaklanma, en az savaş veya benzeri diğer bir eylem kadar bir sanattır, ve ihmal edildiklerinde, onları ihmal eden partinin mahvına sebep olacak belirli işleyiş kurallarına tabidir. Böyle bir durumda, karşı karşıya gelinen partilerin ve koşulların yapısından çıkarılan mantıki sonuçlar olan bu kurallar, o kadar ve basittirler ki, 1848'in kısa süren deneyi onları Almanlar'a iyice öğretmiştir. İlk olarak, eğer sonuna kadar sürdürmeye hazır değilseniz, asla ayaklanma ile oynamayınız (kelimesi kelimesine : 'hareketinizin sonuçlarını karşılamaya hazır değilseniz'). Ayaklanma, önemi hergün **değişebilecek** birçok değişkeni olan bir hesaptır; size karşı olan güçler örgütlenmenin, disiplinin, ve itiyat edinilmiş otoritenin bütün avantajlarına sahiptirler; onlara karşı sağlam üstünlükler elde etmedikçe yenilir ve mahvolursunuz. İkinci olarak, ayaklanma eylemine bir defa giriştiğinizde en büyük kararlılıkla hareket edin, ve sürekli hücum edin. Savunma her silahlı ayaklanmanın ölümüdür; bu durumda düşmanla boy ölçüşmeden önce ayaklanma yenilir. Hasımlarınızı, kuvvetleri dağılırken şaşırtın, ne kadar küçük olursa olsun, fakat hergün, yeni başarılar

elde etmek için hazırlanın; ilk başarılı ayaklanmanın size kazandırdığı moral üstünlüğünü muhafaza edin; daima en güçlü atılımı yapanın arkasından giden, ve daima daha güvenilir tarafı kollayan o kararsız unsurları kendi tarafınıza çekin; düşmanlarınızı size karşı kuvvetlerini toparlamadan önce geri çekilmeye zorlayın; devrimci siyasetin bugüne kadar ki bilinen en büyük ustası **Danton**'un deyişi ile, **de L'audace, de L'audace, encore de L'audace!»** (118)[95]

İlk defa 1930'da
Lenin'den Derlemeler XIV
Almanca'dan tercüme edilmiştir.

II

DEVLET VE İHTİLÂL KİTABI İÇİN TASLAKLAR, SİNOPSİS VE NOTLAR[96]

I

KİTAP İÇİN PLANLAR

I

Marksist Devlet Teorisi

Tarihi-dogmatik mi (a) yoksa mantıki mi (b) açıklama mı — hangisini seçmeli?

(a) Marx ve Engels'in görüşlerinin (kronolojik) gelişimi.
1847, 1848, 1852, 12.IV.1871, 1872, 1873, 1875, 1878 (Anti-Dühring), 1891 (Erfurt Programının Eleştirisi), (1891 : Bürgerkrieg'e* önsöz) 1894, (1895)

(b) Klan toplumunda devlet... giriş
Sınıflı toplumda devlet...
Entfremdung**; Burjuvazi demokratik bir cumhuriyette üstünlüğünü nasıl sürdürür.
1887'de Engels. 1894'te Engels (Ursprung***).
Devlet ve İhtilâl (ve sosyalizm).

(*) İç savaş.
(**) Vazgeçirme
(***) Köken.

1847 ve 1848
1852 : Fransız devrimlerinin tecrübesi.
Komün tenrübesi... 1871, 1872, 1873, 1875.
Kapitalizmden sosyalizme geçiş :
Ekonomik olarak : Gotha Programının Eleştirisi : Komünist toplumun 2 safhası.
Politik olarak : Devletten devletin yok olmasına geçiş.
1894'te Plekhanov **hiç.**
K. Kautsky Pannekoek'e karşı 1912.
(Hiç ve hiçten de daha kötüsü)
1905 ve 1917 deneyleri. «Sovyetler..»

2

Etwa

I. Giriş. (Sınıflar-öncesi ve sınıflı toplumda devlet, Devlet nedir?)
II. Modern Devlet.
Demokratik cumhuriyet ve Borsa
Silahlanma ve Savaş.
III. «Devletin yok olup gitmesi»
(Bu kavram özetleniyor.)
IV. 1847 ve 1848 : «Teori».
V. 1852 : Fransız tarihi ve Fransız devriminden alınacak dersler.
VI. Komün tecrübesi.

NB («Endlich-entdeckt[97]»)
12.IV.1871[98] tarihli mektup. [1871]
Komünist Manifesto'ya önsöz
24.VI.1872[99]
1873
1875

VII. Kapitalizmden komünizme geçiş aşamasının ekonomisi.
VIII. Devletten «devletin yokolmasına» politik geçiş.
IX. Marksizmin unutulması ve tahrif edilmesi.
1894'te Plekhanov **hiç.**
1912'de K. Kautsky **geri dönüş**
X. 1905 ve 1917 tecrübeleri

Belkide daha ihtiyatlıcası :
X. Sonuç
(1905 ve 1917 tecrübeleri).

3
Broşürün Planı
Marksist Devlet Teorisi

(s. I) **Önsöz** : Sorunun teorik önemi ve aciliyeti.

1. **Giriş :** s. 36, 37, 38[100]

Ursprung'tan aktarma : Devletin olmadığı sınıflar-öncesi toplum ve devlet ile sınıflı toplum.

Devlet nedir? (Bu bütün oportünistlerin ve Kautskycilerin «bildiği» şeydir).

2. **Modern Devlet :**

Demokratik cumhuriyet ve Borsa (Ursprung'ta Engels) s. 37

Silahlanma ve savaşlar (Anti-Dühring'te Engels)

Emperyalizm «Devlet tröstleri», devlet **monopolleri.** (+ lanlosigkeit üzerine Engels...)[101]

3. **«Devletin yokolup gitmesi».**

Bunu hatırlarlar ama «özgür halk devleti» (ibid. Anti-Dürhring'te Engels)nin eleştirisini unutmuşlar!! s. 38-39

ΣΣ = genel sanuçlar. Genellikle bilinen sonuçlar. **Genel** olduklarından, devrim sorununa, yokolup gitmenin biçim ve yöntemlerine değinmiyorlar. Oportünistce yorumlamalara açık :

«Parçalamaya karşı» «yokolup gitme»

«Yokolup gitme» ile «Anti-Dühring»-ten[102] aktarmayı mukayese edin.

Şiddete dayanan devrime övgü.

I — 3'ün «Sınıflı Toplum ve Devlet» olarak birleştirilmesi* (s .2)

Marx ve Engels'in görüşlerinin somut gelişimi :

4. 1847 (Felsefenin Sefaleti) ve 1848 (Komünist Manifesto) s. 22 s. 22-23

Unutulmuş Pasaj : «devlet yani hakim sınıf olarak örgütlenmiş proletarya...»

Nasıl örgütlenmiş?

5. 1852 : Fransız devrimlerinin öğrettikleri («mekanizmayı parçalamak»)... s. 2-3-4 s. 4

Fransız tarihinin «klasikliği» üzerine Engels :

(*) İlk önce : Muhtemelen 1 - 3'ü, «Marksizmin Devlet üzerine genel teorik görüşleri diye mi birleştirmeli?» olarak ifade edilmişti.

6. **Komün Tecrübesi :**

(a) 12.IV.1871 (Marx'in Kugelmann'a mektubu) s. 1-2

(b) (30.V.?) 28.V.1871 **(İç Savaş)** s. 27-28-29-30-21

(c) Komünist Manifestoya önsöz 24.VI. 1872 s. 1

(d) «Doktriner Demokratlık» üzerine Bernstein. s. 23-24-25-26 s. 1 (B)

1872 : Zur Wohnungsfrage* s. 25 : «devletin ortadan kaldırılması.»

7. Bernstein'in tahrifatı ve Kautsky'nin kaçınmaları («ele geçiremez») («proletarya diktatörlüğü s. 26 NB + 47 s. 39-40-41-42

8. 1873 (anarşistlere karşı)

9. 1875 **Devleti devletsizliğe dönüştürmenin ekonomik temeli.**

(Gotha Programının Eleştirisi'nde Marx) s. 15-16-17-18-19

10. 1875 (Engels'ten Bebel'e) ΣΣ s. 13- (14) (+ 21 in finem** Engels ve Bebel)
1891 : Engels 3. baskıya önsöz s. 32-33-34-35
1887'de Engels : s. 23 s. 5-6-7-8
1891'de, Eleştiride Engels s. 39
Engels : 1894
VI. Bölüm (II). Marksizmin oportünistler tarafından tahrif edilmesi.***

(*) Konut sorunu.
(**) Sonunda.
(***) Elyazmasında önce «unutulmuştu».

(a) Anarşizm üzerine Plekhanov'un broşürü? 1894 — **hiç.**

(b) 1902 (Sosyal Devrim) ve 1909 (iktidarın yolu) da Kautsky, çok fena + 1899'da Kautsky Bernstein'e karşı.

(c) Kautsky Pannekoek'e karşı 1912'de ricat.

(d) Devrimi hazırlamak Quid est?

(1894-1895'de Engels s. 10-II-12)
(+ s. 20 «gerici kitle»)

(+ Özel sayfa : Kautsky : «über Nacht»)[103]

VI. Bölüme (d) maddesi.

«Fransızlar başlayacak, Almanlar ise sonuçlandıracaklardır» diye ilave edin : Engels : 2.VI.1894 s. 11-12.

VI. Bölüm (d) maddesi. Engels, barışçı yol üzerine (1895 önsözü): s. II (+ NB : s. 27)

Özellikle **NB** : «Olduğumuzdan daha ılımlı gözüküyor olabiliriz» (Kautsky) s. 44

s. 43-44-45-46-47

Devrimci gelenek. «Mesihlik mi?» Hayır, 1905-1917'nin incelenmesi «Fransızlar başlıyacaklar, Almanlar ise bitireceklerdir»

s. 11-12... (1915-1916 ile kıyaslayın...

VII. Bölüm (12). 1905 ve 1917'nin öğrettikleri. Sovyetler. Quid est?

(1905 ve 1906, Bolşeviklerin kararları ile kıyaslayın)[104]

Komün ile ayni **cinsten.**

Sosyalist-Devrimciler ve Menşevikler tarafından berbat edilmesi.

Somut geçiş biçimleri ile sosyalizme geçiş (NB)...

VIII. Bölüm (13). Sonuç.

Sosyal-Demokratların programını değiştirme zorunluluğu.

[Sosyalist İşçi Partisi tarafından buna yönelen **adımlar.**[107]]

R.S.D.İ.P.'nin 1917 Nisan ve Mayısında Proğram taslağı.[108]

VII. Bölüm:

1. (a) 1905. 1906'nın Bolşeşik devrimi. Devlet üzerine Batı Avrupa metinlerinde **hiç yok.**
2. (b) 1915: **Sotsial - Demokrat,**daki[105] tezler.
3. (c) 1917 tecrübesi
   - iktidar
   - milis
   - sosyalizme geçiş.
4. (d) Sosyalist - Devrimcilerin ve Menşeviklerin tavrı.
5. (e) Haziran 1917 de Sovyetler Kongresinde ki tahminim[106]
6. (f) 1917 Temmuz ve Ağustosunun öğrettikleri.
7. 1917 Eylülü.
8. «Mesihlik mi»? Kim «başlıyacak»?
9. Mevrim için «hazırlanma» üzerine Engels. Devrimci gelenek.

— Hariç bırakılacak!

2
KİTABIN PLANINA NOTLAR

Proletarya devriminin görevlerinin 1917 Rus devriminin ışığı altında somutlaştırılması üzerine bir bölüm (veya VII. Bölüme ss eklesem mi? Bu çok önemli!

VII. Bölüm (d) yi geliştirmeli.

Mutlaka eklemeli : **Anarşizme karşı tavır.**

«Kimin» Komünü?

Ne zaman nasıl ve hangi açıdan devlete gerek kalmaz?

Bu, konu Engels'in 1873'teki[109] anarşistlere karşı olan makalesinin izahat kısmına eklenebilir.

«Mesihlik sorunu üzerine : «Was ökonomisch formall falsh, kann weltgeschichtlich richtig sein», «Engels'in **Felsefenin Sefaletine önsözü.** S. Alekseyef tarafından Ruscá tercümesi, **Novy Mir,** St. Ptsbg., 1906 s. 7-8 : «Fakat başlangıçta, ekonomi bilimi açısından yanlış olan dünya tarihinin bakış açısından tamamen doğru olabilir.»

«...Biçim yönünden yapılan bir ekonomik hata, büyük ve gerçek bir ekonomik muhtevayı gizleyebilir» (s. 8)[110]

3

KİTABIN BÖLÜMLENDİRİLMESİ İÇİN PLANLAR

1

Belkide, 1-3 : «Marksizmin Devlet Üzerine Teorik Görüşleri» şeklinde bir önsöz (veya 1. Kasım?) olarak birleştirilmelidir (şimdiye kadar oportünistlerin ve Kaustkycilerin bilmek istediklerinin bütünü. Bundan sonra : Marx ve Engels'in devletin devrimdeki ve sosyalizme geçişteki rolü üzerine görüşlerinin somut gelişimi : (a) özet olarak 1847-1848; (b) 1852 Fransa deneyinin özetlenmesi; (c) 1871 deneyi : **ana mesele** ve (d) 1891'in bir özeti ((1894-1847 = 47 sene))

2

Bölüm I: Marx ve Engels'in devlet üzerine herkes tarafından bilinen görüşleri,
II. 1789-1851 deneylerinin özetlenmesi.
III. 1871 deneyi.
IV. Devlet nasıl yokolmaya başladı.*

3

Etwa : **Marksist Devlet Teorisi**
(ve devrimimizin görevleri).

Önsöz.

I. Bölüm Marx ve Engels'in devlet üzerine genel teorik (yanlış kelime) (genel)? görüşleri.

II. Bölüm Bu görüşlerin somut gelişimi : 1848-1852'nin deneyi.

(*) Bu metin, diğer metin üzerine Lenin tarafından kırmızı kalemle yazılmıştı. Onun üzerinde, bir çerçeve içinde, «iyi değil» kelimeleri var. — Ed.

III. Bölüm Paris Komünü deneyi.

[Kimin Komünü? Anarşistlerin ve Sosyal — Demokratların.]

IV. Bölüm Devleti devletin yokolmasına dönüştürmenin ekonomik temeli (6,9-10).

V. Bölüm Engels'in 1890 lardaki sonuca bağlayıcı fikirleri (10'nun tekrarı).

VI. Bölüm Marksizmin unutulması ve tahrif edilmesi.

VII. Bölüm 1905 ve 1917 deneyleri.

VIII. Bölüm Sonuç*

(*) Bu metin Lenin tarafından mavi kalemle yazılmıştı. Onun üzerinde, mürekkep ile «broşürün ihtiva ettikleri» yazılmıştı. — Ed.

4

ÖNSÖZÜN PLANI

Önsöz : (a) Marksizm ve anarşizm arasında ki ayırım*
(b) Özellikle emperyalizm konusunun aydınlattığı, hayati önem taşıyan sorun
(c) Oportünizm ve devlete karşı tavır.
(d) Sosyal devrim «çağı»
(e) 1917.

(*) Başlangıçta, emperyalizm : «(a) Sebep (???) : Marksizm ve anarşizm ayırımı üzerine tartışmalar» şeklinde bir bölümü ihtiva ediyordu. — Ed.

5
KİTABIN III. BÖLÜMÜ İÇİN MALZEME

I
KARX'IN FRANSA'DA İÇ SAVAŞ'INDAN AKTARMALARIN SİNOPSİSİ[111]

I. Daimi ordunun feshedilmesi (s. 28-43- No. 1).
Görevliler : Yeniden seçilebilir, işçilerin arasından : (s. 28-43-44- No. 2).
Siyasi niteliklerinden arındırılmış ve yeniden seçilebilir polis (s. 28-44- No. 4).
Diğer görevliler içinde aynısı (s. 28-44- No. 5).
Ücretler için (s. 28-44- No. 6)...
İmtiyazlarının yok edilmesi (s. 28-44- No. 7).
Kiliselerin feshedilmesi (s. 28-44- No. 8).
Hakimler (s. 28-44- No. 9).
s. 30-47- No. 17.

II. Komün, parlementer değil, fakat çalışan, yasama ve yürütme yetkileri olan bir organ (s. 28-44- No. 3).
NB : Parlementerlerin yerine halkın temsilcileri : s. 29-45-46- No. 13

III. Komün = Fransa'nın bütününün örgütlenmesi : s. 29-45- No. 10.
Ve merkezi güç hakkında : s. 29-45- No.11.
«Ulusun birliği» : s. 29-45- No. 12.
ΣΣ = Komün : Ortaçağ tarzı **değil, yeni** : s. 29-45 No. 14 ; Kahrolsun **parazit** devlet : s. 29-30-45- No. 15 ; s. 30-46-47- No. 16.

IV. ΣΣ = En sonunda keşfedilen politik biçim : s. 30-47- No. 18.

V. Bütün bunların şartı : s. 30-47- No. 19 ve s. 31-47-

2

III. BÖLÜM BİRİNCİ SİNOPSİSİ

1 — Devlet mekanizmasını «parçalama» atılımı.
2 — Onun yerine ne koymalı? Daimi ardu ve memuriyetin feshedilmesi.
3 — Parlementer olmayan, çalışan organlar.
4 — Ulusal birliği nasıl örgütlemeli.
5 — Kahrolsun parazit devlet.
6 — En sonunda keşfedildi.
7 — **Koşullar.**

3

III. BÖLÜM İKİNCİ SİNOPSİSİ[112]

Etva :

1 — Komünarların atılımını 'kahramanca' yapan nedir? s. 18.
2 — Parçlanmış devlet mekanizmasının yerini ne almalıdır? s. 21.
3 — Parlementoculuğun feshedilmesi* : s. 24.
4 — Ulusal birliğin örgütlenmesi** : s. 29.
5 — Parazit devletin feshi*** : s. 32.
6 — «En sonunda keşfedilen» sosyalizme geçiş politik biçimi.

(*) Başlangıçta : «3. parlementer olmayan, çalışan organlar» şeklindeydi. — Ed.

(**) Elyazmasının orijinali : «Ulusun birliğini nasıl örgütlemeli» şeklinde idi. — Ed.

(***) Elyazmasının orijinali «parazit devlet kahrolsun» şeklindeydi. — Ed.

III. BÖLÜM İÇİN BİR PLAN KABATASLIĞI

Etva :

III. Bölüm 1. Komünist Manifesto hangi açıdan zamanı geçmiş hale geldi?
2. Komünün öneminin incelenmesi.
Marx****

(****) 1. ve 2. hususlar Lenin tarafından çıkartılmıştır. — Ed.

6

KİTABIN IV. BÖLÜMÜ İÇİN MALZEME

I

IV. BÖLÜMÜN PLÂNI

IV. Bölüm.

1. 1872'de Engels.
2. 1873'te Engels ve Marx.
3. 1875'te Engels.

Proletarya diktatörlüğü. Anarşizmden ayırt edilmesi. Komün «kelimesinin alışılagelmiş anlamında bir devlet»[113] değildi.

4. 1891'de Engels.

IV. Bölüm.

§ 4.
1891'de Engels. **Programın eleştirisi.**
§ 4. Erfurt program tasarısının eleştirisi.
§ 5. 1891'de Engels. Önsöz.
§ 6. 1894'te Engels : **demokrasiye karşı.**

2

F. ENGELS'İN KONUT SORUNU'NDAN AKTARMALARIN SİNOPSİSİ

1872'de Engels

1) Ev ve meskenlere el konulması
2) «Derhal çaresini bulma»
3) Evlerin kiralanması devam ediyor
4) Proletarya diktatörlüğü
5) «Devletin feshedilmesi...»

7

VII. BÖLÜMÜN PLÂNLARI (YAZILMADI)

1

1. Rus devriminde «halkın yeni eseri» : Sovyetler.
2. 1905'in öğrettikleri.
3. 1917 devriminin arifesi. 1915 tezleri.
4. 1917 devrimi tecrübeleri. Sovyetler ve Sovyetlerin rolü III-IV. Başlangıç ve bakış açısı.
5. Menşevikler ve sosyalist-devrimciler tarafından ihanet edilen Sovyetler. Sovyetlerin gerileyişi. V-VIII. Gerileyişi.
6. Kornilov isyanı[114] IX. Kaybedişin liderlerinin ihaneti.

2

VII. Bölüm. 1905 ve 1917'nin Rus devriminin öğrettikleri : s: 85-

Etwa veya Σ

1. Devrim sırasında «halkın yeni eseri», Quid est? (Plekhanov, 1906'da[115]).
2. 1905'in öğrettikleri. (Menşevik ve Bolşeviklerin 1906 kararları)
3. 1917 devriminin arifesi : 1915 Ekim tezleri.
4. 1917'nin öğrettikleri. Kitlelerin coşkunluğu, Sovyetler. (Onların geniş kapsamlılığı ve zayıflığı : küçük - burjuvaziye bağımlılık.)
5. Sovyetlerin S.R.'ler ve Menşevikler tarafından ihanete uğraması :

milis, halkın silahlanması
askeri kısım. **«Kısımlar»**
ekonomik kısımlar
3-5'in doğrulanması. VII
yetkililerin partiden «bağımsızlıkları»
örgütler.

6. Kornilov isyanı.
Menşeviklerin ve S.R.'lerin maneviyatlarının bozulması.
14-19 Ekim dalaveresi.[116]

7. «Mesihlik». Kim başlayacak? [Yaksa bunu «sonuçta»mı ele almalı?]

KİTABIN İÇERDİKLERİ

Başlık : «Devlet ve **İhtilâl**» olmalı.
Alt-başlık : **Marksist Devlet Teorisi ve Proletaryanın Devrim Sırasındaki Görevleri.**

Asli :
Önsöz : (s. 1)[117]
ya da şöyle :
I. Bölüm (s. 2).
Sınıflı toplum ve devlet*
Oportünistlerin Marksizmi tahrif etmesinin bir kaynağı : **«yokolup gitme».** Bu = «sosyoloji»**

II. Bölüm. Marx ve Engels'in devlet teorilerinin somut tarihi gelişimi. 1. 1848-1852 tecrübesi****

I. Bölüm- (s. 2)
§ 1. Sınıf karşıtlıklarının bir ürünü olarak - Devlet... s. 2
§ 2. «Silahlı insan müfrezeleri», cezaevleri gibi özel kurumlar vs. s. 3 **in finem.**
§ 3. Devlet*** ezilen sınıfın sömürülmesinin bir aleti. s. 5.
§ 4. Devletin «yokolup gitmesi»ve şiddete dayanan devrim : s. 8-11

II. Bölüm. Devlet ve ihtilâl. 1848-1851 tecrübesi. s. 11-18.

(*) İlk önce, elyazması : «Sınıflar-öncesi ve sınıflı toplumla devlet» şeklinde idi. — Ed.
(**) Bu metin elyazmasından çıkartılmıştır. — Ed.
(***) Bunu takip eden «ve Borsa» kelimeleri elyazmasından çıkartılmıştır. — Ed.
(****) «Marx» kelimesinden «tecrübesi» ne kadar olan bölüm elyazmasında üstü çizilmiştir. — Ed.

1. Devrimin arifesi : s. II.
2. Devrimin özetlenmesi : s. 14.

Devrimin
somut siyasi
görevleri

«Devlet : hakim sınıf olarak örgütlenmiş proletarya,» Burjuvazinin devlet cihazı mutlaka **parçalanmalıdır.**

III. Bölüm. Konunun devamı.

II. Paris Komünü tecrübebesi.

Muhtemelen II. (a) Marx (1871)ve 1873, (1872 : Marx ve Engels).

? II. (b) Engels 1872, 1873-1875.

III. Bölüm. Devlet ve ihtilâl. Paris Komünü tecrübesi. Marx'ın incelemesi, s. 18-34.

1. Komünarların atılımını kahramanca yapan nedir? - s. 18.
2. Parçalanmış devlet mekanizmasının yerini ne almalı? - s. 21.
3. Parlementoculuğun feshi : s. 24.
4. Ulusal birliğin örgütlenmesi : s. 29.
5. Parazit devletin feshi - s. 32-34.
6.

IV. Bölüm. Devlet ve ihtilâl. III. 90'larda konunun Engels tarafından özetlenmesi*. Tamamlayıcı açıklamaları.

IV. Bölüm. Konunun devamı. Engels tarafından tamamlayıcı açıklamalar... s. 34-52

1. Konut sorunu... s. 34.

(*) «Devlet» kelimesinden «özetlenmesine» kadar olan metin elyazmasında üstü çizilmiştir. — Ed.

2. Anarşistler ile ihtilaf... s. 36.
3. Bebel'e mektup : s. 39. [+ 39 a, b, c]
4. Erfurt Program tasarısının eleştirisi : s. 40-46.
5. Marx'ın «Fransa'da İç Savaş»ına 1891'deki önsözü : s. 46-50.
6. Demokrasinin «aşılması» üzerine Engels : s. 50-52.

V. Bölüm. Devletin yokolup gitmesinin (feshedilmesinin) ekonomik temeli.

V. Bölüm. Devletin yokolup gitmesinin ekonomik temeli. s. 52.
s. 52-70
1. s. 53 Sorunun Marx tarafından ortaya konuluşu, s. 53.
2. Kapitalizmden komünizme geçiş : s. 55.
3. Komünist toplumun birinci* safhası : s. 59.
4. Daha üst safha : s. 63-70.

VI. Bölüm. Marksizmin oportünistler tarafından tahrif edilmesi : s. 70-84.
1. Plekhonov'un anarşistlerle olan ihtilafı : s. 70-71.
2. Kautksy'nin oportünistler ile olan ihtilafı : s. 71-76.

(*) Elyazmasında ilkönce «alt» sözcüğü vardı. — Ed.

3. Kautksy'nin Pannekoek ile olan ihtilafı : s. 76-84.
VII. Bölüm. 1905 ve 1907 Rus devrimlerinin tecrübesi : s. 85.

Temmuz, Eylül 1917'de yazıldı. Kısmen ilkönce 1931' de **Bolshevik** gazetesi No. 17'de yayınlandı. Tamamı ilkönce 1933'de **Lenin'den Derlemeler XXI'de yayınlandı.**

El yazmasından alınarak basılmıştır.

«DEVLETİN ROLÜ SORUNU» İSİMLİ YAZILMAMIŞ MAKALE İÇİN MALZEME

I

N.I. BUKHARIN'IN «EMPERYALİST DEVLETİN TEORİSİ ÜZERİNE» MAKALESİ HAKKINDA NOTLAR[118]

NB **[Bukharin'in Makalesi üzerine Notlar.]**

(«Emperyalist Devlet Teorisi Üzerine»)
«Devletin sosyolojik teorisi : Bu konu,

Marksizm tarafından ifade edilmiştir... (?)
«...Devlet = hakim sınıfların en **genel** örgütü...»
Loria[119] (7)?
S. 7[120] — Engels'ten aktarma
S. 137. 3 Auflage 1889
S. 180. 6. Auflage

(a) sarih değil («in der Regel»*) s. 178 ile mukayese edin: **6. Auflage**
(b) Niederhaltung : esaret değil, fakat baskı altında tutmak...
(c) Ausnahmsweises** durumları...

(*) Genel kurula göre. — Ed.
(**) İstisnai olarak. — Ed.

S. II — Engels'den aktarma (3. Auflage, S. 135 = S. 177 6. Auflage)[121]

Engels, **Neue Zeit**, XXXII, I, S. 32 (?) («Dell'Autorita»)[122]

S. 13 : «yokolup giden» devlet (daha geniş olarak?)

S. 14 : «değişik tipte» (sarih değil) ... S. 14 : devlet = «geniş (tamamen-kapsıyan?) sosyo-ekonomik yapının politik ifadesi» (???)

S. 15-16 : Marksistler ile anarşistler arasındaki devlet sorunu üzerine **doğru değil** (Anti-Dühring, 3. Auflage, S. 303 ile mukayese edin).[123]

[Devlet kapitalizmi üzerine. İlginç. Özünde, **meşru**]

S. 53. «Buna göre kesin taktik talep : **Sosyal-Demokrasi ilke olarak devlet otoritesine olan düşmanlığını kuvvetle vurgulamalıdır»** (altını çizen Bukharin, s. 53)... (Bütçeye red oyu vermek vs.)

NB

Sonunda (54-55) proletaryanın «kendi iktidarının geçici **devlet** örgütünü yarattığından» bahsediyor **(unklar** : «iktidarının devlet örgütü...» Kimin üzerinde iktidar? Bir bütün olarak, toplumun üzerinde mi? Toplum üzerinde ki iktidar devlet iktidarı-

?

dır. Pleonasm. Tautology...) proletarya «kendi diktatörlüğünü fesheder», «devletin tabutuna son çiviyi çakar...» (makalenin en son cümlesi).

Yazılış tarihi 1916 Ağustosundan daha sonra değil

İlkönce 1932'de **Bolshevik** gazetesi No. 22'de yayınlandı.

El yazmasından alınarak basılmıştır.

2

N. I. BUKHARIN «EMPERYALİST TALAN DEVLETİ» MAKALESİ ÜZERİNE MÜLAHAZALAR[124]

Arbeiterpolitik'in[125] 25. sayısında. alt başlık: Vatana yardımcı hizmet sorunu üzerine teorik (?) inceleme.

sadece taktik değil

açık değil

* Emperyalist **[talan]** devleti. **Zamanımızın en önemli taktik** sarunu, burjuvazinin tamamı ile proletaryanın dünyaları arasındaki ayırım çizgisi bu konuda olduğundan, «anavatanın savunulması» diye adlandırılan sorundur. **Kelimenin** kendisi, gerçekte bu sorunun o ülkenin, yani o ülkenin halkının değil fakat devlet örgütünün, devletin bir sorunu olması açısından, aldatıcıdır. Eğer bir ülke bağımsızlığını kaybederse, bu onun vatandaşlarının kendi (kapitalizm şartları altında zaten hiç sahip olmadıkları) bağımsızlıklarını kaybedecekleri anlamına gelmez; bu, sadece devlet örgütünün varlığı anlamına gelir. Böylece, zararsız «ülke» sözcüğü, özü, kan ve göz yaşları, köleleştirme ve zulüm, talan ve cinayet ile oluşturulan **tahakküm ve boyun eğme ilişkilerinin** üstünü örtmüş olur. «Daha cesur» olanların hepsi, «yeniden öğrenenlerin» — anavatanın savunulması görüş açısından — devleti göklere çıkarmaya, satın alınan bilim ve din ile başlayıp, ordu ve donanma ve hatta polis terörü ve sınıf adaleti ile son bulan bütün kutsal vasıfları dahil olmak üzere, «devlet adamlığı» şerefine heyecanlı övgü ilahileri söylemeye başlayanların ekseriyetinden mü-

(*) Arbeiterpolitik'in 25. sayısında hariç bırakılmıştı (9.XII.1916).

teşekkildir. Bu bakımdan **genel olarak devlet ve** özel olarak da emperyalist talan devleti hakkında açık bir fikre sahip olmak büyük önem kazanmaktadır. *

Devlet, tarihi bir kategoridir. Bu, devletin 1) ezeli ve ebedi bir toplumsal kanunu temsil etmediği, fakat sadece geçici bir 2) toplumsal biçimlenme olduğu anlamına gelir. Başka bir değişle devlet, ancak gelişimin belirli bir aşamasında ortaya çıkar ve bunun aksine, gelişimin diğer bir aşamasında yok olması gerekir. Hakim sınıfın bir örgütlenmesi olarak oluşur ve onun özü burada yatar. O, «en güçlü, ekonomik bakımdan egemen olan, ve devlet aracılığı ile politik bakımdan da egemen olan ve böylece ezilen sınıfı baskı altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar elde eden sınıfın» örgütüdür (F. Engels : Alienin, Devletin, Özel Mülkiyetin Kökeni, s. 137). Buna göre devlet kavramı, kendi öncülü olarak sınıf egemenliği kavramına sahiptir. Sınıfsız devlet, örneğin, sınıfsız kapitalizm, veya kuru su kadar anlamsızdır. Karl Marx **bunu** aşağda ki sözcükler ile ifade etmişti : «Radikal ve devrimci siyaset adamları bile» diye yazıyor («Eleştirel Düşünceler vs.», **Edebi Miras,** 2. cilt, s. 50'ye bakın), «kötülüklerin kökenini devletin özü yerine, bir diğerini tesis etmek istedikleri belirli bir devlet biçiminde ararlar.» Sosyalistlerin amaçları ise tamamen değişiktir : «Bütün sosyalist-

1) Fiiller
2) Olaylar

«bunu» değil

ler» diyor **F. Engels** (İtalyanca makale «Dell'Autorita» Neue Zeit No. 32, I, s. 39' da yayınlandı), «devletin, ve onunla birlikte siyasi otoritenin, yaklaşmakta olan sosyal devrimin bir sonucu olarak yok olacağı, yani 3 No. lu **kamu** görevlerinin politik niteliklerini kaybedecekleri ve sadece toplumsal çıkarları gözetecek idari görevler haline gelecekleri konusunda mutabıktırlar». Yine, Anti-Dühringte (bildiğimiz gibi, Marx tarafından gözden geçirilmiş, hemen hemen neşre hazırlanmış ve kısmende yazılmış bir eser) devletin «yokolup gittiğini» söyleyen de Engels'tir : Geleceğe dair aynı fikir, Ailenin Kökeninde de ileri sürülmüştür. Üreticilerin özgür ve eşit birliği esası üzerine üretimi yeniden düzenliyecek olan toplum, devlet cihazının bütününü ait olduğu yere : bir antikalar müzesine, çıkrığın ve bronz baltanın yanına koyacaktır (s. 140).* Sınıflara dayanan toplumsal sistemin feshedilmesi ile onun si-

No. 3 (hizmetler)

(*) Bu hususta, **sosyalistler** ile **anarşistler** arasındaki ayırımı, birincilerin devletin taraftarları, ikincilerin ise onun muhalifleri olması gerçeğinde aramak tamamen hatalı olduğuna işaret etmek isteriz. Aslında, ayırım devrimci Sosyal - Demokrasinin yeni toplumsal üretimi **merkezileşmiş, yani, teknik açıdan daha ileri** bir üretim olarak örgütlemek istemesinde, buna karşılık **merkezileşmeye** karşı olan anarşist üretimin ancak eski tekniklere, üretimin eski biçimine doğru bir adım geri atmak anlamına geleceği **gerçeğindedir.**

doğru

yanlış, eksik

yasi ifadesi-**devlet** de, aynı şekilde **feshedilecektir.** (Gasprengt) ve orada, devletin olmadığı sınıfsız, sosyalist toplum ortaya çıkacaktır.

yanlış??
?
Kilise?
vs.

Devlet egemen sınıfın en genel örgütüdür, yani, sömürünün hedefleri sadece belirli gruplar değil, fakat sömürülen sınıfın tamamıdır. Bu çok büyük, devasa, halkı doğrudan doğruya kendisi sömüren, ve aynı zamanda «normal» sömürünün bütün şartlarını korumak, devam ettirmek ve genişletmek amacını sağlamaya çalışan bir sömürü **cihazıdır.** Herhangi bir tehlike anında, devlet, bütün-son tahlilde askeri-kuvvetleri ile «düşmana» karşı çıkar : Dışarıya karşı, bu savaş içeride ise isyanların bastırılması şeklinde olacaktır. Silahların gücü, öldürme, bu **devletin ve istisnasız bütün devlet biçimlerinin** değişmez kanunudur. Bu olgunun sadece niceliksel yanı değişebilir, fakat bu bile, devletin tipine göre değişir ki bu da dünya ekonomisinin gelişme derecesi tarafından belirlenir. Evrensel savaş taraftarlığının çok büyük, önüne geçilmez boyutlara ulaşması, günümüzde, emperyalist devletlerin ortaya çıkması ile birlikte mümkün olmuştur.

II

Devlet, egemen sınıfın [her şeyi kucaklıyan] bir örgütüdür. Emperyalizm-öncesi dönemin 4. safhasında, tam olarak söylemek gerekirse, bir örgüttü. Kamu yaşamanın en önemli sahası olan ekonomi,

açık değil*

No. 4 : «O, tam olarak söylemek gerekirse, sadece bir örgüttü.»

tamamen anarşik bir görünüm arzetmekte idi. Devletin kendisine, sadece «sömürü hakkının» genel şartlarını sağladığı, kendisi için «çalışan» ve ancak kendi işçileri ile uğraşmak zorunda olan tek tek müteşebbüsler, kapitalistler — bu, eski ekonominin tipik bir görünümüdür. Bugün ise, durum tamamen farklıdır. Tek tek kapitalistler, kapitalistler topluluğunun üyeleri haline gelmişlerdir. Orta sınıfın hızla yokoluşu ve büyük sermayenin muzafferane ilerleyişi, şüphesizki sınıflı toplumun özel biçimleri olarak ortaya çıkan, ekonomik hayatın belirli yeni biçimlerinin varlık şartlarını oluşturmuştur. İşverenlerin birliklerinin, tröstlerin, sendikaların vs. nin oluşumu ve bunların, birleşmiş müteşebbisler ve büyük bankalar aracılığı ile sağladıkları iç bağlantılar eski biçimleri tamamen değiştirmiştir. Emperyalizm — öncesi dönem bireysel kapitalist mülkiyet ile belirlenirken, modern finans-kapital ekonomisi, kapitalistlerin kendi aralarında organik olarak bütünleşmiş kollektif mülkiyeti ile belirlenir. Fakat aynı süreç sadece ekonomi sahasına özgü değildir. Hayatın bütün alanlarına yayılmıştır. İşçi sınıfı kendi sendikalarını, siyasi örgütlerini, kooperatiflerini, kültürel ve eğitimsel kurumlarını yaşatmakta ise de, burjuvazi aynı işi çok

(*) Lenin'in mülehazası bu kısmın sonunda Bukharın tarafından kullanılan benzer bir terim için de geçerlidir. Bu sözler Lenin tarafından daire içine alınmış ve bir ok ile birleştirilmiştir. — Ed.

daha geniş ölçüde yapmaktadır. Bu yolla, her çeşit burjuva sınıf örgütleri kurulmuş olur : Ekonomik hayatta —işveren birlikleri, tröstler vs., siyasi alanda— **bütün uzantıları ile birlikte siyasi partiler;** bilimsel alanda — gerektiğinde, kapitalist yağmacıların sadık ve en mütevazi hizmetkarları haline gelen her çeşitten bilimsel kuruluşlar v.s. sonunda devlet gittikçe daha devasa bir hale gelir, Mamafih, örgütlenme süreci burada bitmez. Bütün bu kurumlar, bütünleşme ve egemen sınıfın tek bir organizasyonuna dönüşme eğilimine sahiptirler. Bu, kendisini en açıkca savaş sırasında belli eden, gelişmenin en son aşamasıdır. Hepsinden en önemlisi de, burjuvazinin devlet örgütünün ekonomik örgütler ile içiçe girmesidir. Üretimin devlet tarafından düzenlenmesi, tedricen gelişmektedir. Bu olgu iki önemli şekilde meydana gelmektedir : Herşeyden önce, başlıca devlete ait askeri amaçlar (savaş malzemesi ihtiyacı) için olduğu kadar, mali amaçlar (savaş istikrazlarının ödenmesi için de meydana getirilen devlet tekellerinin üretim alanına girmeleri; ikinci olarak, devletin ve işverenlerin ekonomik örgütlerinin ortaklaşa sahip oldukları «birleşmiş müteşebbisler» diye bilinen özel sistem vasıtası ile. Aynı olgu **nakliye alanında** da meydana gelmektedir. Devlet ticaret tekellerinin işe karışmaları, devlet bankaları ile, «özel» bankaların içiçe girmeleri, sabit fiatlar, ürünlerin dağıtılmasına devlet müde-

halesi — bütün bunlar ekonomik hayatın devlet örgütü tarafından massedilmesine yardım eder. «Ulusal ekonomi» gittikçe daha çok bir «devlet ekonomisi» bir «devlet-kapitalizmi tröstü» haline gelir. No. 5. Fakat, birleşen sadece devlet ve burjuvazinin saf ekonomik örgütleri değildir; aynı eğilim diğer burjuva ve sınıf örgütlerinde de meydana çıkar. Bilim, partiler, kilise ve işveren birlikleri devlet avadanlığının içine çekilirler. Bu şekilde, sayısız fonksiyonları ve hem manevi [(halkı aldatmanın çeşitli yöntemleri)] : din, basın, okul vs.) hemde maddi (polis, ordu) anlamda devasa bir güce sahip, yöneten burjuvazinin en — güçlü örgütü olarak, tek bir **herşeyi kucaklayan** örgüt, bir modern emperyalist **talan** devleti oluşturmuş olur. Bu güç, finans-kapital toplumunun derinliklerine kadar nüfuz eder ve zamanımıza kendisine özgü damgasını basar. Burada tarihin diyalektiğini görmekteyiz : **Başlangıçta egemen sınıfın tek örgütü durumunda olan devlet, diğerlerinin hepsini kendi içinde massetmiş tek bir örgüte yeniden dönüşebilmek için, diğer örgütler ile yan yana varlığını sürdüren bir örgüt haline gelmiştir. İşte modern canavar çağdaş devlet ejderhası böyledir.***

No. 5 : + Askeri techizat üzerine olan İngiliz kanununda ifade edildiği şekilde, iş gücünün devlet hizmetine verilmesi, Almanların «anavatana yardımcı hizmet»i vs., bu gelişim sürecinin kaçınılmaz sonuçlarıdır.

?)

(*) [«Savaş sosyalizmi» hakkında tatlı sözcüklerin perdesi altında **dönek** «Sosyal - Demokratlar'ın» alkışladıkları emperyalist talan devletinden başkası değildir.]

III

No. 6 : «reel» (No. 25'te) (belli ki ya bir dizgi hatası!! ya da kalemin yapmış olduğu bir azizlik).

Dünya ekonomisinin gelişimi devlet tarafından örgütlenmiş «ulusal ekonomilerin» en keskin mücadelesine yönelmektedir. Diğer taraftan, emperyalist savaşların devletlerin yapısı üzerinde ters bir etkisi vardır. Eğer yukarıda tanımlanan tip, o şekli ile, **sadece en gelişmiş devletler tarafından** erişilen bir aşamayı, bir emperyalist devletin **6 No. lu ideal görünümünü** temsil ediyor ise, bu taktirde her gün, özellikle **savaşın** her günü, bu olgunun yaygınlaşmasına yönelmektedir. Bu durum, proletaryaya kendisini yeni şartlara ayarlama görevini yüklemektedir. Besbelli ki, emperyalist [**talan**] devleti [(Ona **talan** devleti diyoruz, çünkü onun **hariçteki** kültürel görevi, sistematik bir şekilde **zayıf** ulusların, sömürge ülkelerinin vs. yağmasıdır.] burjuvazinin sınıfsal örgütlenmesi en üst biçimidir. Bu örgütün şiddet araçları, çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu konuda sadece çağdaş militarizmi hatırlamamız yeterlidir. Nitekim işçiler burjuvazinin tamamının birleşmiş güçleri ile karşı karşıya gelmişlerdir.

[Bu gücü ancak daha da büyük bir güçle parçalayabilirler ki, bu da **kitlelerin gücüdür.** Kitle eylemi **başarılı mücadelenin vazgeçilmez bir aracıdır. Kitlelerin eğiticisi olan** ya da hiç olmaz ise öyle olması gereken Sosyal-Demokrasi için, **ilke olarak devlete olan düşmanlıklarını vurgulaması** şimdi her zamankinden daha fazla

gereklidir. Kimki anavatanın savunulması ile işçileri birbirilerini karşılıklı imha etmeye kışkırtmaktadır, o —bugünün sosyal— yurtseverleri gibi — sosyalizme ihanet etmektedir, çünkü gerçekte savaş **devlet** tarafından yönetilen saldırganca bir eylem, sosyalist proletaryanın can **düşmanıdır.**

Bugünkü savaş **devlet örgütlenmesinin köklerinin işçilerin zihinlerine ne kadar derin bir şekilde nüfuz etmiş olduğunu** göstermiştir. Fakat bu aynı savaş, aynı zamanda bu psikolojinin gittikçe daha fazla geri plana çekildiğini de göstermektedir. Bu, daha önceki çağ ile belirli bir benzerliğe sahip bir süreçtir. Geçmişte ustaları ile pederşahi ilişkiler içinde bulunan işçilerin, sömürücülerin çıkarlarını sanki kendi çıkarlarıymışcasına kabul etmelerine benzer bir şekilde, şimdi de işçiler kendi sömürücülerinin ve yağmacılarının çıkarları için döğüşmektedirler. Fakat tıpkı **fabrika** buhar-pistonunun bu safiyane ilişkileri parçaladığı gibi, emperyalizmde, aynı şekilde işçilerin kölece zihniyetlerini yok edecektir, ve savaşın baskısı altında, vahşice zorbalığın ağırlığı ile, proletarya biricik «haklı savaş»ı, sermayenin egemenliğine karşı olan savaşı ilan edecektir.]

XX

No. 7 - Arbeiterpolitik'in 25 No.'lu sayısındaki bu sonun yerine, «bir sol radikaller»in sosyal - emperyalistler ile sermayenin bu hususta sosyalizme hizmet ettiği konusunda anlaştığımız, fakat **«proletaryanın emperyalist devlete karsı zaferi»** zorunlu gördüğümüz için onlardan ayrıldığımız şeklinde tamamen değişik bir son.
(Metinde aynen böyle)

XX

Nota bene

[ ] = Arbeiterpolitik'in 25. sayısında hariç bırakılmıştır.

18 Kasım (1 Aralık) ve 5 Aralık'tan önce olmamak şartı ile Kasım ve Aralık 1916'da, Almanca ve Rusca olarak yazılmıştır.

İlk defa 1933'te, V. I. Lenin'in **No. I. Bukharin'in Devlet üzerine Makaleleri hakkında düşünceler** adlı broşüründe yayınlanmıştır. (Rusca basım). — Ed.

Lenin'in düşünceleri ile birlikte **Jugend-Internationale** gazetesinin metninde basılmıştır.

Almanca'dan tercüme edilmiştir.

3
«DEVLETİN ROLÜ SORUNU ÜZERİNE» ADLI MAKALENİN PLÂNI[126]

Devletin Rolü Sorunu Üzerine

Komünist mi, yoksa Sosyal-Demokrat mı?

Sosyalizm ve komünizm. (Tüketim eşyalarında ya da en azından **zaruri** olanlar da tam iştirak.)

Demokrasi de devleti gerektirir. Absterben... «Devletin yokolup gitmesi»

Neden Abschaffung* ve Sprengung** değil?

Bir fonksiyonun, bir diğerinin peşi sıra «Allmahliches Einschlafen»*** Demokrasi olmaksızın = halkın yönetimi olmaksızın.

«İşçilerin zihinlerine devlet örgütlenmesinin kök salması»?

Oportünizm ve devrimci Sosyal-Demokrasi.

Proletarya diktatörlüğü.

Devletin burjuvaziye karşı kullanılması.

Restorasyon çabalarına karşı koyma.

Devrimci savaşlar.

Demokrasinin başlaması ve korunması.

Demokrasinin rolü :

Kitlelerin eğitilmesi

Yeni düzene geçmesi

Sosyal devrimin biçimi : 1905'in birlikleri .

Emperyalizm : Devlet ve kapitalistlerin ekonomik örgütleri. «Devlet-kapitalizmi tröstleri...»

(*) İmha. — Ed.

(**) İnfilak. — Ed.

(***) «Tedricen yok olup gitme». — Ed.

Emperyalistlerin demokratik reformları ve sosyal devrim.

1844'te Marx (Nachlab, II. Böl, S. 50, sondan bir önceki *paragrafın sonu*)[127]

> Sosyalizmi politikaya karıştırmaktan başka birşey değil. Ruge'nin su katılmamış siyasi radikalizmine karşı! 1847'ye kadar!

Engels («Dell'Autorita» devrim üzerine... (+)
örgüt üzerine...[128] (+)
Marx (ebenda) ((Neue Zeit, 32, I, 1913-1914))

Siyasi nüfus ve **imtiyazlar, haklar** için mücadele üzerine.

Devlet gücünün devrimci amaçlar ile kullanılışı üzerine...[129]

Siyasette iki eğilim (siyaset, **devlet** işlerine katılma, devleti yönetme, devlet faaliyetlerinin biçimlerini, görevlerini ve içeriğini belirlemektir), aportünist ve devrimci,

Yoksa «devlet örgütüne» karşı tavırda iki eğilim mi?

Reformcuların demokrasisi ve devrimin demokrasisi. İki değişik biçim : Azınlık ve kitle. Kitlenin pasifikasyonu mu? Kitlenin **mücadelesine** yardım etmek mi? Kitlenin liderlerin otoritesine itaati mi? Liderlere karşı başkaldırma mı? Engels'in, oportünist liderlerin arkasından giden «kitle»ye **karşı** «esas kitle»si.

Oportünizme karşı devrim olarak özetlenebilir.

Yazılış tarihi : 18 Kasım (1 Aralık) 1916'dan önce değil.

İlk defa 1933'te **Lenin'den Derlemeler** XXI'de yayınlandı.

Elyazmasından basıldı.

NOTLAR

VE

İSİM LİSTESİ

NOTLAR

1. Lenin *Marksizm Devlet Üzerine*'yi Zürih'te Ocak - Şubat 1917 arasında yazdı. İlk defa 1930'da *Lenin'den Derlemeler XIV.* de yayınlandı. Lenin bu eserin malzemesinden *Devlet ve İhtilâl*'i hazırlamakta faydalandı.

Marksizm Devlet Üzerine el yazması (el yazısı ile yazılmış), Lenin'in tekrar tekrar bu konuya döndüğünü gösteren daha sonraki ilâveleri, kenar notlarını ve altını çizerek belirttiği satırları içeren mavi - kaplı, 48 sayfalık bir not defteridir. Not defteri, Lenin'in ilgili düşünce, ekleme, genelleştirme ve sonuç çıkarmaları ile Marx ve Engels'in devlet ve proletarya diktatörlüğü üzerine en önemli sözlerinin hepsini; Kautsky, Pannekoek ve Bernstein'in makale ve eserlerinden pasajları ihtiva eder.

1917 Nisan'ında İsviçre'den Rusya'ya dönerken, Lenin Marksizm Devlet Üzerine el yazmasını ve diğer materyeli, bunların güvenliği açısından, yurt dışında bıraktı. 1917 Temmuz'unda, bu materyali merak ederek, Kamenev'e yolladığı bir pusulada : "Söz aramızda : Eğer beni yokederlerse, not defterim *Marksizm Devlet Üzerine*'yi yayınlamanı senden isteyeceğim (o, Stockholm'de kalmıştı). Mavi kapakla cildlidir. Marx ve Engels'den bütün aktarmaları, aynı şekilde Kautsky'nın Pannekoek'e karşı yazdıklarından aktarmaları belirli düşünceleri, notları ve formülleştirmeleri içermektedir. Bir haftalık bir çalışmadan sonra yayınlanabileceğini sanıyorum. Önemli olduğuna inanıyorum, çünkü sadece Plekhanov değil, fakat Kautsky'de herşeyi yüzüne gözüne bulaştırdı." (Seçme Eserler, cilt 36, s. 454).

Temmuz 1917 olaylarından sonra Razliv İstasyonunda saklanırken, *Devlet ve İhtilâl*'in hazırlanması için ona ihtiyaç duyduğundan, bu not defterinin kendisine iletilmesini istemişti. Mamafih,

not defterinde toplanmış bütün materyali kullanmadı. Buna göre, Devlet ve İhtilâl, Engels'in Fransız İşçi Partisi üzerine Paul Lafargue'e mektuplarını, Marx'ın, Paris komünü üyeleri Frenkel ve Varlin'e mektuplarını ve Marksizm Devlet Üzerine'de belirtilen diğer bazı materyeli içermez.

Lenin'in *Marksizm Devlet Üzerine*'si büyük öneme sahip bir eserdir. Rusça olarak, ayrı bir broşür halinde 1931, 1932, 1933, 1934 ve 1958'de yayınlanmıştır. Bu eser okuyucuya, Lenin'in bilimsel araştırma yöntemini, onun uluslararası komünist ve işçi sınıfı hareketinin en karmaşık teorik ve pratik sorunlarının araştırma ve çözümlenmesine yaklaşımını tanıtır.

2. Eserin içindekileri gösteren bu çizelge Lenin tarafından *Marksizm Devlet Üzerine* not defterinin kapağına yazılmıştır. Yazar sağ tarafta elyazmasındaki konuların sayfa numaralarını gösterir. Elinizdeki kitabın sayfaları küçük ve kare parantezler içinde verilmiştir.

3. Marx'ın *Fransa'da İç Savaş*'ına atıfta bulunmaktadır. (Marx, Engels'in üç ciltlik Seçme Eserler'inin, 2. cilt, Moskova, 1969, 178 - 244 sayfalarına bakınız).

4. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, I. cilt, Moskova, 1969, s. 99.

5. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, I. cilt, Moskova, 1969, s. 100.

6. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, II. cilt, Moskova, 1969, s. 217.

7. Marx'ın *1848'den 1850'ye, Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'nin, Berlin'de 1895 yılında ayrı bir basımına Engels tarafından yazılmış Önsöz'e atıfta bulunulmaktadır. (Marx, Engels, *Seçme* Eserler, I. cilt, Moskova, 1969, s. 186 - 204'e bakınız).

Önsöz'ün yayınlanmasından önce, Alman Sosyal - Demokrat Partisi'nin Yöneticileri/İcra Kurulu, ülkedeki Reichstag'da yeni bir Anti - Sosyalist Kanun tasarısının tartışılmasından doğan gergin durumu hesaba alarak, Engels'i ısrarla eserin aşırı ihtilâlci diye adlandırdıkları havasını yumuşatmaya ve onu daha ılımlı bir hale getirmeye zorladılar.

Parti yöneticilerinin baskısı altında, Engels eserin basım provaları sırasında, bazı pasajları çıkartmayı ve belirli formülleştirmeleri değiştirmeyi kabul etti ki, sonuç olarak Önsöz'ün orjinal metni Engels'in deyimi ile "biraz zarar görmüş" oldu.

30 Mart 1895'te, Alman Sosyal - Demokrat Partisi Merkez Organı Vorwärts Engels'in haberi olmaksızın, onun Önsöz'ünden özel olarak seçilip çıkartılmış, Engels'in "legality quand même" (ne pahasına olursa olsun meşrutiyet taraftarı) olduğu kanısını uyandıran pasajları yazarların belirttiği bir başmakale yayınladı. Engels, *Vorwärts*'ın yöneticisi, Liebknecht'e, bu görüşlerinin değiştirilmesine karşı şiddetle protestoda bulundu. Kautsky'e 1 Nisan ve Lafargue'ye de 3 Nisan 1895 tarihli mektuplarında, Engels duyduğu büyük öfkeyi dile getirdi ve *Die Neue Zeit*'da, Önsöz'ün kısaltılmış metninin, "bu utanç verici kanısının silinebilmesi için" yayınlanmasını istedi. Yine de, Önsöz o gazete de bazı kesintiler ile yayınlandı.

Engels'in ölümünden sonra, Bernstein ile revizyonizm ve oportünizmin diğer ideologları Önsöz'ün tam metnini okuyuculardan —el yazmasının ellerinde bulunmasına karşın— gizlediler ve basılmış metnin içeriğini değiştirdiler; (onun "siyasî vasiyetnamesi" olarak sundukları) Önsöz'ünde, Engels'in daha önceki görüşlerini gözden geçirmiş olduğunu ve hemen hemen revizyonist bir görüşü benimsediğini iddia ettiler.

Engels'e sahte atıflarda bulunacak, revizyonistler Marksizmden sapmalarını ve onun ihtilâlci ilkelerine yönelen hücumlarını gizlemeye çalıştılar.

Engels'in Önsöz'ünün kısaltılmamış metni Sovyetler Birliği'nde, ilk defa 1930'da yayınlandı.

8. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 262 - 63.

9. Lenin, Bakunin'in Fransız Sosyalist Palix'ine 28 Eylül 1870'de yazmış olduğu mektuba atıfta bulunuyor. Mektup, *Y. Steklov* tarafından *Michael Bakunin. Ein Lebensbild*, Stuttgart, 1913, adlı eserinden aktarılmıştır.

10. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 263.

11. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 218.

12. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 253.

13. Marx'ın Kugelmann'a 18 Haziran 1871 tarihli mektubuna bakınız.

14. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar,* Moskova, 1965, s. 263.

15. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* I. cilt, Moskova, 1969, s. 476 - 77.

16. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* cilt I, Moskova, 1969, s. 396.

17. Karl Marx'ın *Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire*'ine bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* I. cilt, Moskova, 1969, s. 477.)

18. Marx'ın Kugelmann'a 12 Nisan 1871 tarihli mektubuna bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Mektuplar,* Moskova, 1965, s. 262).

19. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 355.

20. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 27.

21. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar,* Moskova, 1965, s. 265.

22. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 429 - 39.

23. Marx, Engels, *Werke,* Bd. 38, Berlin, 1968, s. 125 - 127.

24. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 433 - 37.

25. Frederich Engels'in, Marx'ın *Fransa'da İç Savaş*'ına yazdığı Önsöz'e bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 184.)

26. Engels'in *"Söchsiche Arbeiter - Zeitung'un* yazı kuruluna cevap" mektubuna atıfta bulunuyor.

Young — Alman Sosyal - Demokrat hareketi içinde 1890'da gelişen bir küçük - burjuva yarı - anarşist muhalefet hareketi.

Mektubunda, Engels "Young'un teorik görüşlerinin", "Marksizmin tanınmaz hale gelecek ölçüde değiştirilmesi" ni simgelediğini yazar. Young'un gerçeklikten kopmuş, maceracı taktikleri, Engels'in sözcükleri ile, "üye sayısı milyonları bulan, en güçlü partiyi bile, ona düşman bütün dünyayı kahkahadan kıracak ölçüde" mahvedebilir. Engels, partideki katkısı ve taşıdığı anlam itibarı ile, Young'un kendini beğenmesi ve hayalleri ile alay etmektedir. Daha

sonra, Engels, "görmüş oldukları 'akademik öğrenim', ki bunun da baştan başa eleştirel açıdan gözden geçirilmeye ihtiyacı vardır, onlara partide buna uygun bir yer sahibi olmalarını gerektiren bir yöneticilik görevi vermediğini; partimizde herkesin görevine en alt düzeyden başlaması gerektiğini; edebî yeteneklerin ve teorik bilginin tek başına partide sorumlu yerleri almak için, hatta her iki niteliğin de su götürmez olduğunda bile yeterli olmadığını; fakat kişinin partinin mücadelesi ve onun alabileceği biçimlerin yönetilmesi hakkında tam bir bilgiye, sınanmış kişisel dürüstlüğe ve metanete sahip olması gerektiğini, ve son olarak, kişinin savaşçının saflarına gönüllü olarak katılması gerektiğini bırakın anlasınlar; tek kelime ile, bu 'akademik olarak eğitilmiş' kişilerin, genellikle işçilerden, işçilerin onlardan öğrenmesi gerekenden daha fazlasını öğrenmeleri gerekmektedir". (Marx/Engels, Werke, Bd. 22, Berlin, 1963, s. 68 - 70).

Der Sozial - Demokrat — Alman Sosyal - Demokrat Partisinin Anti - Sosyalist, Sosyalistlere karşı kanun döneminde merkez organı; Zurich'te 28 Eylül 1879.dan 22 Eylül 1888'e kadar ve Londra'da da 1 Ekim 1888'den 27 Eylül 1890'a kadar yayınlandı.

27. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 298.

28. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 438.

29. Karl Marx, *Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire*'ine bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* I. cilt, Moskova, 1969, s. 477.)

30. Marx'ın Kugelman'a 12 Nisan 1871 tarihli mektubuna bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Mektuplar,* Moskova, 1965, s. 262 - 63).

31. Engels'in A. Bebel'e, 18 - 28 Mart 1875 tarihli mektubuna; Karl Marx'ın *"Gotha Programının Eleştirisi"* ne (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 31 - 37, 11 - 30) bakınız.

32. *"Devlet ve İhtilâl"* adlı eserinin 1919'daki ikinci basımı-

na, Lenin "Sorunun Marx tarafından 1852'de Konulması" başlığını taşıyan bir ek bölümü dahil etti. Bu bölüm, Marx'ın Weydemeyer 5 Mart 1852 tarihli mektubundan, Marx'ın proletarya diktatörlüğü sorununa ta 1852 yılında eğildiğini gösteren bir alıntıyı içermektedir. (V. I. Lenin, *Toplu Eserler*, 25. cilt, s. 411 - 13).

33. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, I. Cilt, Moskova, 1969, s. 118, 137, 126.

34. Frederich Engels, *"1891 Sosyal - Demokrat Program Tasarısının Eleştirisi"* (Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 3. cilt, Moskova, 1970, s. 435 ve 436).

35. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 2. cilt, Moskova, 1969, s. 188.

36. Engels'in *Paul Lafargue*'a 16 Şubat ve 7 Mayıs 1886; 22 Kasım ve 5 Aralık 1887; 27 Ekim 1890; 6 Mart ve 2 Haziran 1894 ve 3 Nisan 1895 tarihli mektuplarına atıfta bulunulmaktadır.

37. Le Mouvement Socialiste — Pariste Fransızca olarak Hubert Lagardelle'nin gözeticiliği altında çeşitli aralıklar ile 1899 Ocak ayından 1914 Haziran'ına kadar yayınlanmış bir sosyo - politik gazete.

38. Vorwärts — Alman Sosyal - Demokrat Partisi'nin Merkez Organı, günlük bir gazete, Berlin'de 1891'den 1933'e kadar yayınlandı.

39. Le Socialiste — 1885'ten itibaren Fransız İşçi Partisi'nin teorik organı; 1902'den itibaren Fransa Sosyalist Partisi organı ve 1905'ten itibaren — Fransız Sosyalist Partisi'nin organı olarak yayınlanmış haftalık gazete, 1915'te yayın hayatına son verdi.

40. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 472.

41. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 2. cilt, Moskova, 1969, s. 178 - 89.

42. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 487.

43. Marx, Engels, *Seçme Mektuplar*, Moskova, 1965, s. 486.

44. Marx, Engels, *Werke*, Bd. 39, Berlin, 1968, s. 254 - 56.

45. F. Engels'in *Paul Lafargue*'a Londra, 22 Kasım 1887 tarihli mektubuna bakınız.

46. F. Engels'in *Paul Lafargue*'a, Mondra, 27 Ekim 1890 tarihli mektubuna bakınız.

47. New - Yorker Volkszeitung — Alman Sosyal Demokratlarının A.B.D.'de New York'ta 1878'den 1932'ye kadar yayınladıkları bir günlük gazete.

48. Atıfta bulunan nutuk Marx tarafından ekonomistlerin Brüksel kongresinde verilmek üzere hazırlanmıştı. Mamafih, Marx'a kongrede yer verilmedi ve kongrenin bitmesinden sonra nutku basılması için hazırladı ve onu bir Belçika gazetesi olan *Atelier Dèmocratique*'de 29 Eylül 1847'de yayınladı. Ondan geriye kalan sadece, Marx ve Engels'in arkadaşı, Joseph Weydemeyer tarafından 1848 yılında Hamm'da Marx'ın serbest ticaret üzerine 9 Ocak 1848 de verdiği diğer bir nutuk ile birlikte yayınlanan Almanca tercümesinin başlangıç kısmıdır. (Marx/Engels, Werke, Bd. 4, Berlin, 1959, s. 296 - 98).

49. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 3. cilt, Moskova, 1970, s. 31 - 37.

50. Bukharin'in "Der imperialistische Raubstaat" ("Emperyalist Talan Devleti") *Jugend - Internationale* gazetesinin 1 Aralık 1916 tarihli 6 no. lu sayısında basıldı ve *Nota bene* diye imzalandı. Lenin bu makaleyi *"Gençlik Enternasyonali"* isimli makalesinde eleştirdi. (*Toplu Eserler*, 23. Cilt, s. 163 - 66'ya bakınız). Lenin'in Bukharin'in makalesi hakkındaki mütalâaları için, bu kitaba bakınız.

51. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 3. Cilt, Moskova, 1970, s. 11 - 37.

52. Alman Halk Partisi, 1865 kurulmuş olup, başlıca Güney Alman eyaletlerinin küçük burjuvazisinden oluşan demokratik unsurlardan meydana gelmiştir. Bu parti genel demokratik sloganları ileri sürdü ve feodal bir Alman devleti fikrini yaydı; hem Bismark'ın (Junker Prussia)'sının hegemonyası altında Almanya'nın birleştiril-

mesi siyasetine, hem de merkezileştirilmiş bir demokratik cumhuriyet şeklinde birleştirilmesine muhalefet etti.

53. Barış ve Özgürlük Birliği — İsviçre'de 1867'de küçük-burjuva cumhuriyetçileri ve liberaller tarafından kurulan pasivist burjuva örgütü.

54. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 26 - 27.

55. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 17 - 19.

56. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 32 - 34 - 36.

57. Karl Marx, *Felsefenin Sefaleti,* Moskova, 1966, s. 151.

58. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* I. cilt, Moskova, 1969, s. 126.

59. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* I. cilt, Moskova, 1969, s. 118 - 19, 126 - 127, 110 - 11.

60. Marx/Engels, *Werke,* Bd. 21, Berlin, 1962, s. 350 - 51.

61. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 317 - 18, 322 - 23.

62. Frederick Engels'in *Konut Sorunu*'nun ikinci baskısına Önsöz'üne bakınız, (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 303).

63. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 333 - 34, 345 - 55.

64. Bu, *Internationale et Revolution A propas du cangrès de la haye par des rèfugiès de la Commune, ex-membres du Conseil Qènèral de l'internationale,* Londres, 1872 broşürüne atıfta bulunuyor.

65. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 356, 370.

66. Engels'in *Kautsky*'e 3 Ocak, 25 Mart ve 1 Nisan 1895 tarihli mektuplarına bakınız.

67. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 217 - 30.

68. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 217 - 23.

69. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 226 - 227.

70. Engels'in Marx'ın *Fransa'da İç Savaş*'ına Önsöz'üne atıfta bulunuluyor. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969 s. 178 - 89'a bakınız).

71. Engels'in elyazmasında, "Sosyal - Demokrat" sözcüğü burada *"Alman"* sözcüğü yerine kullanılmıştır. Sözcüklerin değiştirilmesi, *Die Noue Zeit*'in yöneticileri tarafından Engels'in eseri yayınlanırken olmuştur.

72. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 180 - 183 - 186 - 187 - 89.

73. Engels'in A. Bebel'e 18 - 28 Mart 1875 tarihli mektubuna atıfta bulunuluyor. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova 1970, s. 31 - 37'ye bakınız).

74. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 240.

75. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 1. cilt, Moskova, 1969, s. 401.

76. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 327 - 28.

77. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 328 - 30.

78. Frederich Engels, *Anti - Dühring,* Moskova, 1962, s. 384 - 85'e bakınız.

79. Marx, Engels, *Werke,* Bd. 22, Berlin, 1963, s. 417 - 18.

80. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 376 - 79'a bakınız.

81. Bu mülahaza, Lenin tarafından elyazmasına eklenmiş bu

paragrafı ve bunu takip eden Engels'in makalesi *"Otorite Üzerine"* den alınmış olanı içeren ayrı bir kâğıt üzerine yazılıdır.

Lenin, Bukharin'in "Emperyalist Talan Devleti" adlı makalesinde Engels'in sözlerini tam olarak aktarmadığına işaret ediyor.

82. Bu mülahaza Lenin tarafından elyazmasına eklenmiş ve Marx'ın *"Der politische Indifferentismus"* adlı makalesinden alınmış olan bu paragrafın bir kısmını içeren ayrı bir kâğıt üzerine yazılıdır.

83. Marx/Engels, ***Werke,*** Bd. 18, Berlin, 1962, s. 299 - 301.

84. Engels'in A. Bebel'e 18 - 28 Mart 1875 tarihli mektubuna bakınız. (Marx, Engels, ***Seçme Eserler,*** 3. cil, Moskova, 1970, s. 34).

85. Frederich Engels, *Anti - Dühring,* Moskova, 1962, s. 253 - 54.

86. Aşağıdaki olaylara atıfta bulunuluyor :

1873 yazında ***İspanya'daki İşçi Ayaklanması*** sözde uzlaşmalar, şehir küçük - burjuvazisinin çıkarlarını dile getiren cumhuriyetçiler, Bakuncilerin takipçileri, anarşistler tarafından başlatıldı. İsyancılar İspanya'nın, İsviçre modeline uygun bir şekilde bağımsız kantonlara bölünmesini talep ettiler. Ayaklanma İspanya'nın birkaç eyaletine de Sevillax Granda ve Valencia gibi şehirlerine yayıldı ise de, zalimce bastırıldı. Anarşistlerin maceracı taktiklerinin İspanya işçi sınıfı hareketine büyük zararı dokundu. Anarşistler her şehir ve eyaletteki bağımsız hareketlerin birleştirilmesine çalışmadılar. Böylelikle bir genel saldırı olanağını engellemiş oldular. Bu ayaklanmadaki anarşistlerin taktiklerinin bir eleştirisi için, Engels'in *Bakuninciler İş Başında,* Moskova 1971 adlı esere bakınız.

Wilhelm'e karşı Max Hödel tarafından 11 Mayıs 1878'de ve Karl E. Nobiling tarafından da 2 Haziran 1878'de girişilen *suikast teşebbüsleri,* Bismark tarafından Anti - Sosyalist Kanunu'nun 1878 Ekim'inde çıkartılması için bir bahane olarak kullanıldı.

1884'de Avusturya'lı anarşistler A. Kammerer, H. Stellmacher ve diğerleri tarafından girişilen *suikast teşebbüsleri* de, Avusturya'da 1884 yılında Bismark'ın Anti - Sosyalist Kanunu'na benzer bir

Anti - Sosyalist Kanunu'nun çıkartılmasına bir bahane olarak hizmet etti.

4 Mayıs 1886 *Şikago olayları,* İşçilere karşı baskı tedbirlerinin arttırılması amacı ile, Şikago'daki bir işçi mitingi sırasında, ajan provokatörler, olayın sonucu olarak dört işçi ve yedi polisin öldürüldüğü bir bomba attılar, Provokatörlerin sahte delillerine dayanarak mitingin yöneticilerinden dördü idam edildiler ve katılanların bir çoğu da uzun süreli hapis cezalarına çarptırıldılar.

87. Marx/Engels, *Werke,* Bd. 39, Berlin, 1968, s. 364.

88. Lenin, Marx'ın *Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire*'i ile *Fransa'da İç Savaş*'ına ve Engels'in *"1891 Sosyal - Demokrat Program Tasarısının Eleştirisi"* ne atıfta bulunuyor.

89. İlk Rus devrimi sırasında, *Rusya'nın bütününü kapsayan siyasî greve* atıfta bulunuluyor.

İki milyondan fazla kişinin katıldığı grevin sloganları : Çarlığın /otokrasinin devrilmesi, bir kurucu meclisin toplanması ve bir demokratik cumhuriyetin kurulması şeklinde idi. Ekim genel grevi işçi sınıfı hareketinin gücünü gösterdi. Kırsal alanlar, ordu ve donanmada ihtilâlci mücadelenin gelişmesine hız verdi. Grev, proletaryayı Aralık ayının silâhlı ayaklanmalarına hazırladı.

90. Burada ilk RUS Devrimi sırasında Rusya'daki *Aralık ayının silâhlı ayaklanmalarına* atıfta bulunuluyor.

Moskova'da 7 (20) Aralık 1905'te bir genel siyasî grev başladı, ve kısa zamanda bu grev bir silâhlı isyana dönüştü. Moskova işçileri barikat döğüşleri sırasında büyük kahramanlık gösterdiler. Ayaklanma dokuz gün sürdü ve ancak çarlık hükümetinin Petersburg'tan Moskova'ya asker göndermesi ile bastırıldı. İşçilerin oturduğu bölgelerde çok kan döküldü ve Moskova varoşlarına birçok tenkil seferleri düzenlendi.

Moskova ayaklanmasını takiben, 1905'in Aralık ve 1906 Ocak aylarında Nizni - Novgorod, Rostov, Novorossiisk, Yekaterinoslav, Perm (Motovilikha), Urfa, Krasnoyarsk, Chita ve Donetz Havzasında isyanlar patlak verdi. Transkafkasya, Polonya, Baltık ülkeleri ve Finlandiya'da ciddî silâhlı hareketler meydana geldi. Mamafih,

bütün bu ayaklanmalar çarlık hükümeti tarafından zalimce bastırıldı.

Aralık ayının silâhlı ayaklanmaları 1905 - 07 devriminin zirve noktasıdır. Onların büyük önemini değerlendiren Lenin, halkın *"ateşin vaftizinden geçtiğini, ayaklanma sırasında çelikleştiğini"* ve 1917'de zafere ulaşan birçok savaşçıyı yetiştirdiğini (*Seçme Eserler*, 31. cilt, s. 356) yazdı.

91. Engels'in Marx'ın *"1848'den 1850'ye kadar Fransa'da Sınıf Mücadeleleri"* ne atıfta bulunuluyor.

92. Basle Manifestosu — 24 - 25 Kasım 1912'de Basle'de toplanan olağanüstü Enternasyonel Sosyalist Kongresi tarafından benimsenmiş, savaş üzerine bir bildiri. Bildiri halkları yaklaşmakta olan bir emperyalist dünya savaşı tehlikesine karşı uyardı, bu savaşın yağmacı amaçlarını açığa vurdu ve bütün ülkelerin işçilerine, barış için enerjik bir şekilde "kapitalist emperyalizmine karşı proletaryanın uluslararası birliği ile karşı çıkarak" mücadele etmeleri için çağrıda bulundu, Basle Manifestosu bir emperyalist savaşın patlak vermesi halinde, sosyalistlerin savaş tarafından yaratılan ekonomik ve siyasî krizden, kapitalistlerin sınıf hakimiyetinin çöküşünü hızlandırmak ve sosyalist devrim için mücadele etmekte faydalanmaları gerektiğine dair Lenin tarafından formüle edilmiş. Stuttgart Kongresi kararından (1907) bir hususu içermekte idi.

93. Frederich Engels, *Anti - Dühring*, Moskova, 1962, s. 253 - 54.

94. Almanya'da Devrim ve Karşı - Devrim (Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 1. cilt, Moskova, 1969, s. 300 - 87) adlı eser 1848 - 49 Alman Devriminin ön şartlarını karakterini ve itici güçlerini açıklıyor. Bu eser Engels tarafından yazıldı, fakat uzun bir zaman için, onun yazarı olarak Marx kabul edildi ve *Almanya'da Devrim ve Karşı - Devrim*'in birkaç baskısı onun ismi ile yayınlandı. Başlangıçta bu eser, Marx'ın imzası ile bir dizi makale halinde, *The New York Daily Tribune*'da yayınlandı. Marx ve Engels'in yaşamları boyunca, bu makale tekrar yayınlanmadı. Ancak 1913'te, Marx ile Engels'in mektuplaşmaları yayınlandığında, Almanya'da Devrim ve Karşı - Devrim'in yazarı olduğu bilinir hale geldi.

95. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 1. cilt, Moskova, 1969, s. 377.

96. "Devlet ve İhtilâl" Eseri için Planlar, Sinopsis ve Notlar Lenin tarafından 1917 Temmuz - Eylül ayları arasında yazıldı ve ilk defa 1931'de *Bolshevik* gazetesinin 17. sayısında yayınlandı.

97. Karl Marx, *Fransa'da İç Savaş* (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 2. cilt, Moskova, 1969, s. 223) e bakınız.

98. Karl Marx'ın *Ludwig Kugelmann*'a yazdığı 12 Nisan 1871 tarihli bir mektuba atıfta bulunuluyor.

99. Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 1. cilt, Moskova, 1969, s. 98 - 99.

100. Burada ve planın daha sonraki paragraflarında Lenin'in *Devlet Üzerine Marxsizm* elyazmasının sayfa numaraları verilmiştir. Bu kitabın (İngilizce baskısı kastediliyor — Ç.N.) sayfa numaraları ile ilgili referanslar küçük ve kare parantezlerde verilmiştir.

101. Frederich Engels'in *"1891 Sosyal - Demokrat Program Tasarısının Eleştirisi"* ne bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, 1970, s. 431).

102. Frederich Engels, *Anti - Dühring,* Moskova, 1962, s. 253 - 54.

103. Die Neue Zeit'in 6 Ekim 1911 tarihli 1. sayısında yayınlanmış Kautsky'nin makalesi "Banditenpolitik" den bir alıntıya atıfta bulunuluyor. Alıntı aşağıdaki şekilde sonuçlanıyor. "O (seçim mücadelemiz) bir gecede (Über Nacht) iktidar mücadelesine dönüşebilir."

104. R. S. D. I. P.'nin Birlik Kongresi için Lenin'in karar tasarısı *"İşçi Vekilleri Sovyetleri"* ne bakınız (*Toplu Eserler,* 10. cilt, s. 156 - 157).

105. Lenin tarafından yazılmış ve *Sotsial - Demokrat* gazetesinde yayınlanmış *"Birkaç Tez"* e bakınız. (*Toplu Eserler,* 21. cilt, s. 401 - 04).

106. Birinci Bütün - Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri Kongresi Petrograd'da 3 - 24 Haziran (16 Haziran'dan 7 Temmuz'a kadar) 1917'de 1090 delegenin hazır bulunması ile toplandı. O dönemde Sovyetler'de bir azınlık olan Bolşeviklerin 105 delegesi var-

dı. Çoğunluk, karar ve konuşmalarında, burjuvazinin geçici Hükümetinin desteklenmesi ve emperyalist savaşa devam edilmesini isteyen ve ısrarla devlet iktidarının Sovyetler'e devredilmesine karşı çıkan Menşevikler ve Sosyalist - Devrimciler blokuna aittir. (Bakan Tsereteli aracılığı ile) Rusya'da iktidarı tamamen almaya hazır herhangi bir siyasî partinin olmadığını ilân ettiler. Cevap olarak, Lenin kongre kürsüsünden Bolşevik Partisi'nin "iktidarın tamamını devralmaya her an hazır olduğunu" söyledi.

107. Amerika Sosyalist İşçi Partisi 1876'da Filadelfiya'daki bir birleşme kongresinde Birinci Enternasyonal'in Amerika şubeleri ile diğer Sosyalist örgütlerin birleşmesi ile kuruldu. Birinci Dünya Savaşı sırasında (1914 - 18), parti enternasyonalizme eğilim gösterdi. Büyük Ekim Sosyalist Devriminden sonra S.İ.P.'nin daha ihtilâlci olan bölümü, Amerika Komünist Partisi'nin kurulmasında aktif bir rol oynadı. Halen, Amerikan işçi hareketi üzerinde bir etkisi bulunmayan küçük bir örgüttür.

108. Lenin'in 1917'de üzerinde çalışmaya başladığı yeni bir Parti programının tasarısına atıfta bulunuluyor.

109. Burada kastedilen Engels'in *"Otorite Uzerine"* isimli makalesidir. (Marx, Engels, Seçme Eserler, 2. cilt, Moskova, 1969, s. 376 - 79'a bakınız.)

110. Marx/Engels, *Werke,* Bd. 21, Berlin, 1962, s. 178'e bakınız.

111. Marksizm, Devlet Uzerine elyazmasında, Marx'ın *Fransa'da İç Savaş*'ından olan aktarmalar ayrı paragraflara bölünmüş ve numaralanmıştır. (Bu kitaba bakınız). Metnin sağ tarafında, Lenin aktarmaların bu numaralarını gösterir. Eserin bugünkü sayfa numaraları kare ve küçük tipli parantezler ile verilmiştir.

112. III. Bölümün ikinci sinopisisi eseri yazarken Lenin tarafından çizilmiş olmalı. Metnin sağ tarafındaki numaralar *Devlet ve İhtilâl*'in elyazmasının sayfa numaralarını gösterir.

113. Engels'in A. Bebel'e 18 - 28 Mart 1875 tarihli mektubuna bakınız. (Marx, Engels, *Seçme Eserler,* 3. cilt, Moskova, s. 34).

114. Burjuvazi ve toprak sahipleri tarafından 1917 Ağustos'unda başlatılan ve çarlık generali Kornilov'un yönettiği karşı

- devrimci ayaklanmaya atıfta bulunuluyor. Komplocular Petrograd'ı ele geçirmek, Bolşevik Parti'sini ezmek, Sovyetleri dağıtmak, ülkede askerî diktatörlük tesis etmek ve monarşinin yeniden kurulmasına yardım etmek istediler. Kitlelerin baskısı ile, Geçici Hükümet Kornilov ve suç ortaklarının tutuklanmaları ve isyan suçundan yargılanmaları için emirnameler yayınlamaya zorlandı.

115. Plekhanov'un, R. S. D. I. P.'nin Dördüncü Birleşme Kongresi'nde (1906), kendisine Narodnik terminolojisini hatırlattığı için, "Halkın yaratıcı eylemi" ifadesini eleştirme teşebbüsüne atıfta bulunuluyor. Plekhanov'a cevap olarak, Lenin *R. S. D. I. P.'nin Birleşme Kongresi üzerine Rapor* adlı broşüründe (1906) şöyle diyordu:

"«Halkın yaratıcı eylemi» hakkında birkaç söz. Kongrede bu sorundan hangi anlamda bahsettim? Ondan *Kadet'lerin Zaferi ve İşçi Partisinin Görevleri* adlı broşürümde bahsettiğim anlamda... 1905 Ekim - Aralık dönemini şu anki Kadet dönemi ile karşılaştırıyorum, ve ihtilâlci dönemde halkın yaratıcı eyleminin (İhtilâlci köylüler ve işçiler) Kadet döneminde olduğundan daha zengin ve daha verimli olduğunu söylüyorum. Plekhanov bunun Narodnaya Volya'cılık olduğunu düşünüyor. Ben ise, bilimsel görüş açısından, Plekhanov'un kanaatinin Ekim - Aralık 1905 döneminin kıymetini takdir etmek gibi çok önemli bir sorundan bir kaçınma olduğunu düşünüyorum." (*Toplu Eserler*, 10. cilt, s. 341 - 42).

116. Petrograd'da 14 - 22 Eylül 1917 (27 Eylül - 5 Ekim) arasında toplanan ve 1500'den fazla delegenin katıldığı *Bütün - Rusya Demokratik Konferansı*'na atıfta bulunuluyor. Menşevik ve Sosyalist - Devrimci liderler, işçi ve köylü temsilcilerinin sayılarını azaltabilmek ve çeşitli küçük - burjuva ve burjuva örgütlerinden gelen delegelerin sayılarını ise çoğaltabilmek için bütün ellerinden geleni yaptılar; böylelikle konferansta çoğunluğu sağlama bağlamış oldular.

19 Eylül'de (1 Ekim), Demokratik Konferans bir Ön - parlamento kurmak üzere bir kararı benimsedi. (Geçici Cumhuriyet Konseyi). Bu, Rusya'da bir parlamenter sistemin yürürlüğe konduğu intibaını yaratabilmek için bir teşebbüstü. Gerçekte, geçici Hükümet tarafından tasvip edilen kurallara göre, Ön - parlamento istişari bir

yönetim organı olacaktı. Lenin Ön - parlamento'yu boykot etmekle, onun içinde kalmak onun devrimin yüklediği görevleri çözebileceği anlamına geleceğinden, israr etti.

Ön - parlamento'nun 7 (20) Ekim'deki açılış oturumunda Bolşevikler bildirilerini okudular ve oturumu terkettiler.

117. Metnin sağ tarafındaki sayılar *Devlet ve İhtilâl*'in el-yazmasının sayfa numaralarını gösterir.

118. N. I. Bukharin'in "Emperyalist Devlet Teorisi Üzerine" adlı makalesi üzerine Notlar Lenin tarafından 1916 Ağustos'undan daha geç olmamak üzere yazıldı ve ilk defa 1932'de yayınlandı. Lenin'in Bukharin ve Zrnoviev ile mektuplaşmasından bilindiğine göre, Bukharin makalesini *Sbornik "Sotsial - Demokrata"* da yayınlamaya niyetlendi, fakat devlet ve proletarya diktatörlüğü üzerine hatalı, anti - Marksist görüşlerinden dolayı yayıncılar makaleyi reddettiler.

119. Bukharin'in makalesinin bu pasajında açıkladığı Loria'nın *Les bases èconomiques de la constitution sociale*, Paris, 1903 isimli eserine atıfta bulunuluyor.

120. Lenin Bukharin'in makalesinin elyazmasına ait sayfa numaralarını metnin sol tarafında gösteriyor.

121. Lenin Engels'in *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'nden Bukharin tarafından açıklanan aktarmaların metinlerini bu eserin Almanca altıncı baskısı ile karşılaştırıyor. İşaret edilen pasajlar için, Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 3. cilt, 1970, s. 326, 327, 328'e bakınız.

122. Engels'in *"Otorite Üzerine"* isimli makalesinden bir pasaja atıfta bulunuluyor. (Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 2. cilt, Moskova, 1969, s. 379'a bakınız).

123. Frederich Engels, *Anti - Dühring*, Moskova, 1962, s. 384 - 85.

124. Nota bene imzası ile *Jugend - Internationale*'in 1 Aralık 1916 tarihli 6. sayısında yayınlanmış olan *N. I. Bukharin'in*

"Emperyalist Talan Devleti" makalesi üzerine düşünceler, gazetenin çıkmasından hemen sonra yazılmış olmalı. Bu makalede, Bukharin, *Sbornik "Sotsial - Demokrata"* nın yöneticileri tarafından geri çevrilmiş "Emperyalist Devletin Teorisi Üzerine" makalesinde ifade edilen devlet sorunu üzerine yarı - anarşist anti - Marxsist görüşlerinin aynısını geliştirmiştir. "1916 Ağustos'unda Lenin, Bukharin'e «Bırak devlet hakkındaki görüşlerin olgunlaşsın» diye yazmıştı. "Ama, o onların olgunlaşmasına imkân vermeksizin, «Nota bene» olarak basın hayatına atıldı, ve bunu o şekilde yaptı ki, Kautsky'cileri teşhir etmek yerine, hataları ile onlara yardım etmiş oldu!!" (Bu kitaba bakın).

5 (18) Aralık 1916'da *Arbeiterpolitik* gazetesinin, içinde aynı makalenin ufak değişiklikler ile yayınlanmış olduğu 9 Aralık 1916 nın 25. no. lu sayısını aldığında, Lenin düşüncelerini yeniden gözden geçirdi ve *Jugend - Internationale*'de, *Arbeiterpolitik*'de hariç bırakılan pasajları belirtti.

125. Arbeiterpolitik — bilimsel sosyalizmin sorunlarına ayrılmış, Almanya Komünist Partisi'ne 1919'da katılmış Sol - kanat radikallerinin Bremen grubunun yayın organı olan haftalık bir gazete; Bremen'de 1916 - 1919 yılları arasında yayınlandı. Gazete sosyal - şövenizme karşı Alman ve uluslararası işçi sınıfı hareketi içinde kampanya yürüttü. Gazeteye yazı verenler arasında N. Bukharin, A. Gullbaux, Alexandra Kollontai, Nadezhda Krupskaya, A. Pannekoek, K. Radek ve Y. Steklov'da vardır.

126. "Devletin Rolü Sorunu Üzerine" Makalesinin Planı, 18 Kasım (1 Aralık) 1916'dan daha erken bir tarihte olmamak üzere. devlete karşı olan Marksist tavır ile ilgili materyal üzerinde çalışırken Lenin tarafından hazırlanmıştı. Bu makalenin planını ihtiva eden yaprak *Devlet Üzerine Marksizm* notdefterine dahil edildi.

Alexandra Kollantai'ye 4 (17) Şubat 1917 tarihli bir mektubunda Lenin: "Marksizmin devlet sorunundaki tavrı üzerine bir makale hazırlıyorum (materyeli hemen hemen hazır)" (*Toplu Eserler*, 35. cilt, s. 286). Makale *Sbornik "Sotsial - Demokrata"* nın 4. sayısında yayınlanması amaçlanıyordu, fakat her nedense yazılmadı. Lenin tarafından toplanan materyel Devlet üzerine Marxsizm

notdefterini (bu kitabın 5 - 80. s. larını) oluşturdu ve *Devlet ve İhtilâl*'de kullanıldı.

127. Marx'ın deyinmeleri (Marx - Engels, Werke, cilt 1, Berlin, 1969, s. 392 - 409) bakınız.

128. Marx, Engels, *Seçme Eserler*, 2. cilt, Moskova, 1969, s 376 - 79.

129. Karl Marx, *"Der politische Indifferentismus"* (Marx/Engels, Werke, Bd. 18, Berlin, 1969, s. 299 - 301) e bakınız.

İSİM LİSTESİ

BAKUNİN, M. A. (1814-1876) — Anarşizmin kurucusu ve ideoloğu, Rus ihtilâlcisi. 1840'dan itibaren yurt dışında yaşadı. Almanya'daki 1848-49 devrimine katıldı. Birinci Enternasyonal'in üyesi, Marksizme karşı çıktı Proletarya diktatörlüğü de dahil olmak üzere, devletin bütün biçimlerini reddetti; proletaryanın evrensel tarihi rolünü anlamadı, işçi sınıfının bağımsız siyasi partisi fikrine karşı çıktı; işçileri siyasi faaliyetlerden uzak tutmak şeklindeki doktrini savundu. Karl Marx ve Friedrich Engels Bakunin'in gerici güçlerine karşı çıktı. 1872'de, bölücü faaliyetlerinden dolayı Bakunin Enternasyonal'den çıkarıldı.

BEBEL, AUGUST (1840-1913) — Alman Sosyal-Demokrasisi'nin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin seçkin yöneticisi. Wilhelm Liebknecht ile 1869'da Almanya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni kurdu; tekrar Reichstag'a vekil seçildi. 1890'larda ve 1900'lerin başlarında Alman Sosyal-Demokrasisi içinde reformculuğa ve revizyonizme karşı çıktı.

BEER, MAX (b. 1864) — Alman sosyalizm tarihçisi.

BERNSTEİN, EDUARD (1850-1932) — Alman Sosyal-

Demokrasisi'nin ve İkinci Enternasyonal'in yöneticisi. Revizyonizmin ideoloğu. 1896-98'de, Neue-Zeit'de «Sosyalizmin Problemleri» başlıklı bir dizi makale yayınladı. Daha sonra bir kitap halinde **Sosyalizmin Öncüleri ve Sosyal-Demokrasinin Görevleri** başlığı ile yayınlanan bu makalelerde devrimci Marksizmin temel, felsefi, ekonomik ve politik önerilerini değiştirdi. Marx'ın sosyalist devrim ve proletarya diktatörlüğü fikrini reddederek, Bernstein işçi sınıfı hareketinin başlıca görevi olarak kapitalizm şartları altında işçilerin ekonomik durumunu düzeltecek reformlar için mücadeleyi ilân etti ve meşhur oportünist sözü «Hareket herşey, nihayi gaye ise hiçbirşeydir.»

BİSMARCK, OTTO EDUART LEOPOLD (1815-1898) — Prusya ve Alman devlet adamı ve diplomatı. 1871'de, Alman devletlerini «kan ve silâhla» Yunker'lerin Prusya'nın hegemonyası altında tek bir Alman İmparatorluğu halinde birleştirdi; 1871 Alman İmparatorluğunun başkanlığına geldi ve 20 sene boyunca toprak sahibi Yunker'lerin çıkarları doğrultusunda bir iç ve dış politika takip etti, aynı zamanda Yunker'ler ve büyük burjuvazi arasında bir ittifak sağlamaya çalıştı. 1878'deki Anti-Sosyalist Kanunu ile işçi sınıfı hareketini bastırmaya muaffak olamayınca, Bismarck demagojik bir sosyal kanunu ileri sürdü ve işçilerin belirli kategorileri için zorunlu güvenlik kanun-

ların çıkarttı. Fakat sefilcesine ayakoyunları ile işçi sınıfı hareketini yozlaştırma çabalarında başarı kazanamadı.

BLANQUİ, LOUİS AUGUSTE (1805-1881) — Seçkin Fransız ihtilâlcisi; 1830-70'in Paris ayaklanmaları ve devrimlerinde yer aldı; birden fazla sayıda gizli ihtilâlci topluluğu yönetti. Marx ve Lenin Blanqui'nin devrimci çalışmalarını büyük ölçüde taktir ettiler, fakat onu komplocu taktikleri ve işçi sınıfının kitle hareketinden tecrit olması açısından eleştirdiler. Lenin «Blanqui'ciliğin insanlığın ücretli kölelikten proletaryanın sınıf mücadelesi yerine, ufak bir aydın azınlığı tarafından düzenlenmiş bir komplo vasıtası ile kurtulacağını umuyorlar» (**Toplu Eserler** 10. cilt, s. 392) diye yazar.

BONAPARTE, LOUİS — Napoleon III.'e bakınız.

BORKHEİM, SİGİSMUND LUDWİG (1825-1885) — Alman yazarı ve demokratı. 1848-49 Alman devriminde de yer aldı; devrimin yenilgisinden sonra ülkesini terketti; İsviçre, Fransa ve 1851'den itibaren İngiltere'de yaşadı. Karl Marx ve Frederich Engels ile dostca ilişkileri vardı.

BRACKE, WİLHELM (1842-1880) — Alman sosyalisti, yayıncı ve kitap satıcısı, Almanya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin (Eisenachers) kurucu ve yöneticisi. Parti neşriyatının en büyük yayıncı ve dağıtımcılarından biri.

BUKHARİN, N. I. (Nota Bene) (1888-1938) — 1906'dan itibaren R.S.D.İ.P.'nin üyesi; Moskova'nın

çeşitli bölgelerinde propagandacı olarak çalıştı. 1911'de ülkesini terketti. 1915'te **Komünist** dergisine katıldı; devlet, proletarya diktatörlüğü ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı sorunlarında anti-Leninist bir tavrı benimsedi. Ekim Devriminden sonra yüksek mevkilerde bulundu; sık sık Leninist çizgiye karşı çıktı. 1918'de «Sol Komünistler»in Partiye-karşı grubunu yönetti; 1920 ve 1921'de sendikalar üzerine tartışmalar sırasında bir «tampon» pozisyonunu benimsedi ve daha sonra Trotsky'nin anti-Leninist grubunun yanında yeraldı 1928'den itibaren partideki sağkanat muhalefetini yönetti. Partiye karşı faaliyetleri yüzünden 1937'de Partiden atıldı.

CLEMENCEAU, GEORGES BENJAMİN (1841-1929) — Fransız politikacısı ve devlet adamı uzun seneler radikal partinin liderliğini yaptı. 1906-09 yılları arasında Fransız hükümetine başkanlık etti. Büyük sermayenin çıkarlarını koruyarak, işçi sınıfına karşı zalimce bir baskı politikası izledi. Birinci Dünya Savaşı sırasında ateşli bir şövendi. 1917 Kasımında yeniden Fransız hükümetinin başı durumuna geldi, ülkede askeri diktatörlük ilân etti; Sovyet Rusya'ya silâhlı müdahalenin telkin ve teşvik edicisi ve örgütleyicisi idi. Sovyet Cumhuriyeti'nin yıkılmasını sağlamaya bir «ekonomik abluka» örgütleyerek çalıştı. 1920'deki başkanlık seçimlerinde yenildi ve siyaset sahasından çekildi.

DANTON, GEORGES JACQUES (1759-1794) — Esas mesleği avukatlık, Büyük Fransız Devriminin yöneticisi. Monarşinin devrilişinden sonra, Jirondenhükümetinde Adalet Bakanı, Konvansiyonda Paris milletvekili, Halk Selamet Komitesi'nin üyesi idi. Danton yetenekli bir hatip olarak, kitleler arasında çok popülerdi. 1792 Ağustos-Eylül'ünün çetin günlerinde, müdahalecilerin orduları hızla Paris üstüne ilerlerken, Danton halkı ihtilâlci anavatanlarını savunmak için harekete geçirmede büyük gayret, inisyatif ve kararlılık gösterdi. Ama, devrimin şiddetini arttırması ve sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi ile, devrim sırasında zenginleşmiş yeni burjuvazinin çıkarlarını temsil eden Danton, bocalamaya başladı. 1794 Nisanında Danton ve onun en yakın destekleyicileri tutuklanarak İhtilâl Mahkemesi tarafından yargılandılar ve idam edildiler.

DÜHRİNG, EUGEN (1833-1921) — Alman filozofu ve ekonomisti, küçük-burjuva ideologu Felsefi görüşleri pozitivizmin, metafizik materyalizmin ve idealizmin eklektik bir karışımı idi. Bazı Alman Sosyal-Demokratları tarafından desteklenen Dühring'in görüşleri, Engels tarafından **Anti-Dühring. Herr Eugen Dühring'in Bilimde Devrimi**'nde eleştirildi. Lenin Dühring'in eklektik görüşlerini **Materyalizm ve Amprio-Kritisizm**'inde ve diğer bazı eserlerinde eleştirdi.

ENGELS, FREDERİCK (1820-1895) —

FRANKEL, LEO (1844-1896) — Macar ve Fransız işçi-sınıfı hareketinin yöneticisi, esas mesleği kuyumculuk. 1860'larda iş aramak için Almanya'ya ve daha sonra Fransa'daki Alman İşçi Birliği'nin lideri haline geldiği Paris'e gitti. 1871 Martında Paris Komünü'ne üye seçildi; Komün'ün Yürütme komitesi'nin azası idi, daha sonra Çalışma, Endüstri ve Ticaret için delege (Bakan) oldu. Paris Komünü'nün yenilgisinden sonra, Birinci Enternasyonal'in Genel Kurulu'nun üyesi haline geldiği Londra'ya göç etti. 1880 Nisanında Frankel ve arkadaşları Macaristan Sosyalist İşçi Prtisini kurdular. İkinci Enternasyonal'in kuruluşunda aktif olarak rol oynadı ve onun 1889'daki açılış Kongresinde başkan vekili idi.

GUESDE, JULES (BASİLE MATHİEU) (1845-1922) — Fransız sosyalist hareketi ve İkinci Enternasyonal'in kurucusu ve yöneticisi. 1901'de, Guesde ve destekleyicileri, 1905'de reformcu Fransız Sosyalist Partisi ile Birleşik Fransız Sosyalist Partisi'ni oluşturmak üzere birleşen Fransa Sosyalist Partisini kurdular. Guesde Fransız sosyalist hareketinin devrimci Marksist kanadını yönetti. 1914'de, Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, sosyal-şövence bir tavır takındı ve Fransız burjuva hükümetinin bir üyesi haline geldi.

HEGEL, GEORG WİLHELM FRİEDRİCH (1770-1831) — Alman filozofu, objektif idealist. Diyalektik materyalizmin teorik bir kaynağı haline

gelen Hegel'in derinlemesine diyalektik araştırması, büyük bir tarihi önem taşır. Ama, onun diyalektiği idealistce idi. Anayasal monarşiyi destekledi.

HEİNE, HEİNRİCH (1797-1856) — Alman şair ve yazarı, 19. yüzyılın en büyük devrimci şairlerinden biri, feodal-Yunker gericiliğine ve Alman milliyetciliğine karşı çıktı. Siyasi görüşleri Karl Marx ile olan şahsi dostluğu ve haberleşmesinden büyük ölçüde etkilenmiştir.

JOUHAUX, LÉON (1879-1954) — Fransız ve uluslararası sendikacılık hareketinin reformcu yöneticisi, Amsterdam Sendika Enternasyonali'nin sağ-kanat lideri; Birinci Dünya Savaşı sırasında bir şöven.

KAUTSKY, KARL (1854-1938) — Alman Sosyal-Demokrasisi'nin ve İkinci Enternasyonal'in yöneticisi. Başlangıçta bir Marksist iken, daha sonraları bir dönek haline geldi. Birinci Dünya Savaşı sırasında, sosyal-şövence tavrını Enternasyonalist ibareler ile gizliyerek Merkezci bir tavır benimsedi, ultra-emperyalizm gerici teorisini geliştirdi. Ekim Sosyalist Devri'nden sonra proletarya devrimine ve proletarya diktatörlüğüne karşı çıktı.

KOLB, WİLHELM (1870-1918) — Alman Sosyal-Demokratı, müfrit oportünist ve revizyonist, Birinci Dünya Savaşı sırasında bir sosyal-şöven.

KUGELMANN, LUDWİG (1830-1902) — Alman Sosyal-De-

mokratı, Karl Marx'ın arkadaşı, 1848-49 Alman Devrimine katılanlardan, Birinci Enternsyonal'in üyesi, 1862-74 yılları arasında, Almanya'daki olayların gelişimi hakkında bilgi vererek Marx ile haberleşti. Marx'ın Kugelmann'a mektupları, ilk defa 1902 yılında **Neue Zeit**'de yayınladı; 1907'de Rusca'ya çevrildi ve Lenin'in bir önsözü ile yayınlandı.

LAFARGUE, PAUL (1842-1911) — Fransız ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin yöneticisi, Fransa'da bilimsel sosyalizme ilk bağlananlardan, Marx ve Engels'in yakın arkadaşı, Birinci Enternasyonal'in üyesi. Guesde ile birlikte Fransa Sosyalist Partisini kurdu. İkinci Enternasyonal'de azimle oportünizme karşı çıktı. Ekonomi politik, felsefe, tarih ve dilbilgisi konularında Marksist fikirleri geliştiren birçok eserin yazarı.

LASSALLE, FERDİNAND (1825-1864) — Alman küçük-burjuva sosyalisti, Alman İşçilerinin Genel Birliğinin kurucusu ve ona başkan olan; birliği oportünist çizgide yönetti. Lassalle ve destekleyicileri, genel oy hakkını savunarak ve Yunkerlerin devletinden para yardımı gören üretim birlikleri örgütleyerek bir «özgür halk devleti» kurmayı umut ettiler. Lassalle'cıların oportünist teori ve politikası Marx ve Engels tarafından eleştirildi.

LİEBKNECHT, KARL (1871-1919) — Alman ve uluslararası işçi-sınıfı hareketinin yöneticisi, Wilhelm Liebknecht'in oğlu. Karl Liebknecht

Sosyal-Demokrasi'nin saflarında oportünizm ve militarizme şiddetle karşı çıktı. Birinci Dünya Savaşı boyunca Kaiser'in hükümetine ve emperyalist savaşa karşı idi. Reichstag üyesi, 2 Aralık 1914'de savaş kredilerine karşı oy verdi, sonraları Spartaküs grubu ve daha sonra Spartakistler Birliği adlarını alan Enternasyonal grubunun kurucusu ve lideri. Anti-militarist propagandası yüzünden 1916'da küreğe mahkum edildi. 1918 Kasımının Alman Devrimi süresince, o ve Rosa Lüxemburg Alman işçilerinin ihtilâlci öncülüğünü yaptılar. Almanya Komünist Partisi'nin kurucusu ve 1919'un Ocak ayındaki işçi ayaklanmasının lideri. Ayaklanmanın bastırılmasından sonra zalimce öldürüldü.

LİEBKNECHT, WİLHELM (1826-1900) — Alman ve uluslararası işçi-sınıfı hareketinin yöneticisi, Alman Sosyal-Demokrat Partisi'nin kurucusu ve yöneticisi 1875'ten itibaren Alman Sosyal-Demokrat Partisi'nin Merkez Komitesi üyesi, ve Parti Merkez Organı, Vorwörts'ın baş-Editörü, Birinci Enternasyonal'de ve İkinci Enternasyonal'in örgütlenmesinde aktif olarak rol oynadı.

LORİA, ACHİLLE (1857-1945) — İtalyan gerici burjuva sosyaloğu ve ekonomisti, Marksizmi tahrif etti.

LOUİS, NAPOLEON — Napolon III'e bakınız.

LOUİS, PHİLİPPE (1773-1850) — Fransa kralı (1830-48), Şubat 1848 Fransız Devrimi sırasında taht-tan indirildi ve İngiltere'ye kaçtı.

MARX, KARL (1818-1883) —

MONTESGUİEU, CHARLES LOUİS (1689-1755) — Fransız sosyoloğu, ekonomisti ve yazarı, Aydınlanma hareketinin temsilcisi, anayasal monarşinin teorisyeni.

NAKHİMSON, M. I. (SPECTATOR) (b. 1880) — Rus ekonomisti ve muharriri, Bund'cu (1889-1921). Birinci Dünya Savaşı sırasında merkezci bir tavır takındı. Dünya ekonomisi üzerine eserlerin yazarı.

NAPOLEON I (BONAPARTE) (1769-1821) — Fransa İmparatoru (1804-14 ve 1815).

NAPOLEON III (BONAPARTE, LOUİS; LOUİS NAPOLEON) (1808-1873) — Fransa İmparatoru (1852-70); I. Napoleon'un yeğeni, 1848 devriminin yenilgisinden sonra Fransız Cumhuriyeti'nin Başkanlığına seçildi, 1 Aralık 1851 gecesi hükümeti devirdi ve kısa bir süre sonra kendisini imparator ilân etti.

NOTA BENE — Bukharin 'N. İ.'ye bakınız.

PANNEKOEK, ANTON (1873-1960) — Hollanda'lı Sosyal-Demokrat, 1907'de Hollanda Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin sol kanadının organı, De Tribune'ü kurdu. 1909'da Parti'nin sol kanadı bağımsız Hollanda Sosyal-Demokrat Partisi'ni kurdu. (Tribünistler Partisi). Birinci Dünya Savaşı boyunca Enternasyonalist, Zimmerwald solunun teorik yayın organı, Vorbote dergisinin yazarlarından. 1918-21 yılları arasında Pannekoek Hollanda Komünist Partisi'nin üyesi idi ve Komünist Enternasyonal'in çalışmalarında

yer aldı. 1921 yılında Partiden ayrıldı, kısa bir süre sonra bir köşeye çekildi.

PETER (BÜYÜK PETRO) (1672-1725) — Rus Çarı (1682-1725).

PLEKHANOV, G. V. (1856-1918) — Rus ve uluslararası işçi-sınıfı hareketinin yöneticisi, Rusya'da Marksizm'in ilk propagandacısı. 1883'te Cenevre'de ilk Rus Marksist örgütü, Emeğin Kurtuluşu grubunu kurdu. 1903'te R.S.D.I.P.'nin ikinci kongresinden sonra, oportünistlere karşı uzlaşmacı bir tavrı benimsedi ve daha sonra Menşeviklerin safına geçti. Birinci Dünya Savaşı sırasında şövence bir tavır takındı. 1917 Şubat devriminden sonra Rusya'ya döndü ve Menşeviklerin bir aşırı sağ-kanat grubu olan Yedinstvo (Birlik) grubunu yönetti. Plekhanov Ekim Sosyalist Devrimine karşı olumsuz bir tavır takındı fakat Sovyet hükümetine muhalefet etmedi.

PROUDHON, PİERRE JOSEPH (1809-1865) — Fransız küçük-burjuva sosyalisti, anarşizmin ideoloğu. 1840'da, büyük kapitalist mülkiyete karşı çıkıp, küçük mülkiyeti idealize ettiği ve onu ebedileştirmenin yollarını araştırsığı **Mülkiyet Nedir?** İsimli eserini yazdı. Proudhon'un geyesi kapitalist üretim ilişkilerini ortadan kaldırmak yerine, kapitalizmi «düzeltmek» idi. Karl Marx Proudhon'un görüşlerini **Felsefenin Sefaleti** adlı eserinde, bu görüşlerin gerici ve bilime aykırı niteliklerini göstererek şiddetle eleştir-

di. Proudhon devletin bütün biçimlerini reddederken, küçük mülkiyete dayanan anarşist bir toplum kurmayı ümid ediyordu.

ROCKFELLERS — AB.D.'deki finans-kapitalin büyük kodamanlarının ailesi. Baba, John Davison Rockfellers (1839-1937) A.B.D.'de petrol endüstrisini tekelleştiren bir tröst olan Standard Oile Kumpanyasını kurdu. Bugün, Rockefellers'ler A.B.D.'deki en büyük mali-tekel gruplarından biridir. A.B.D.'nin iç ve dış politikasında önemli bir rol oynarlar.

RUGE, ARNOLD (1802-1880) — Alman muharriri, Genç Hegelci, burjuva radikali. Karl Marx ile, 1844 yılında, Paris'te **Deutsch-Französische Jahrbücher**'i yayınladı (Sadece birinci, cift nüshası yayınlandı). Frankfurt Ulusal Meclis'ine 1848'de milletvekili seçildi, onun sol-kanadının üyesi, 1866'dan sonra bir milliyetçi-liberal ve Bismarck'ın destekleyicisi idi Almanya'nın Prusya'nın hegemonyası altında birleştirilmesini destekliyen yazılar yazdı.

STEKLOV, Y. M. (1873-1941) — Profesyonel devrimci, 1893'den itibaren Sosyal-Demokrat harekette yer aldı. R.S.D.I.P.'nin ikinci kongresinden sonra Bolşeviklerin yanında yer aldı. Gericilik ve devrimci hareketin yeniden yükselme yıllarında, R.S.D.I.P.'nin Merkez Organı. Sotsial-Demokrat gazetesine ve Bolşevik gazeteleri **Zvezda** ve **Pravda** ya yazı verdi. 1917 Şubat devriminden sonra

devrimci-savunucu bir tavır aldı, daha sonra Bolşevikler'in safında yer aldı. Ekim Sosyalist Devriminden sonra VTSİK (Bütün-Rusya Merkez Yürüntme Komitesi) ve TSİK (Merkez Yürütme Komitesi)nin üyesi, **İzvestia**'nın baş-Editörü oldu. Devrimci hareketin tarihi üzerine birçok eserin yazarı.

SUTTNER, BERTHA (1843-1914) — Avusturya'lı yazar, pasifist. **Kahrolsun Silâhlar** isimli pasifist romanın yazarı.

THİERS, ADOLPHE (1797-1877) — Fransız burjuva politikacısı ve tarihçisi. İkinci İmparatorluğun çöküşünden sonra gerici hükümetin yöneticileri arasına katıldı (4.9.1870), 17 Şubat 1871'de onun başına geçti, İç savaşın ve Paris Komünü'nün ezilmesinin en önde gelen kışkırtıcılarından biri.

VARLİN, LOUİS EUGÈNE (1839-1871) — Fransız ihtilâlcisi, Paris Komünü'nün (1871) seçkin yöneticisi. 1865'den itibaren Birinci Enternasyonal'in üyesi onun Paris şubelerinin kurucu ve yöneticisi. 1871'de Ulusal Muhafız Merkez Komitesi'nin üyesi, Paris Komünü sırasında Konsey (hükümet) üyesi, maliye ve daha sonraları askeri komisyonlar delegesi, Komünün sol azınlığına mensuptu, Versaycıların Paris üstüne saldırıya geçmelerinden sonra 6. ve 11. Paris mıntıkalarının savunmasının başında idi, barikatlarda kahramanca çarpıştı. 28 Mayıs 1871'de Versaycılar tarafından yakalandı, işkence edildi ve öldürüldü.

WEBB, BEARTİCE (1858-1943) ve WEBB, SİDNEY (1859-1947) — İngiliz halkının seçkin şahsiyetlerinden, Fabian Cemiyeti'nin kurucuları, tarih ve İngiliz işçi-sınıfı hareketi üzerine birçok eserin yazarları. Eserleri, **Endüstriyel Demokrasi**'nin birinci cildi Rusca'ya Lenin tarafından çevrildi. Küçük-burjuvazinin ve işçi aristokrasisinin ideologları sosyalizmi kapitalist topluma tedricen ve devrime gerek kalmaksızın sevketmenin mümkün olduğunu savundular. Birinci Dünya Savaşı sırasında sosyal-şövence bir tavır takındılar. Sidney Webb birinci (1924) ve ikinci (1929-31) İşçi Partisi hükümetlerinin bir üyesi idi. Webb'ler Sovyetler Birliğine karşı çok dostane bir tavıra sahipti.

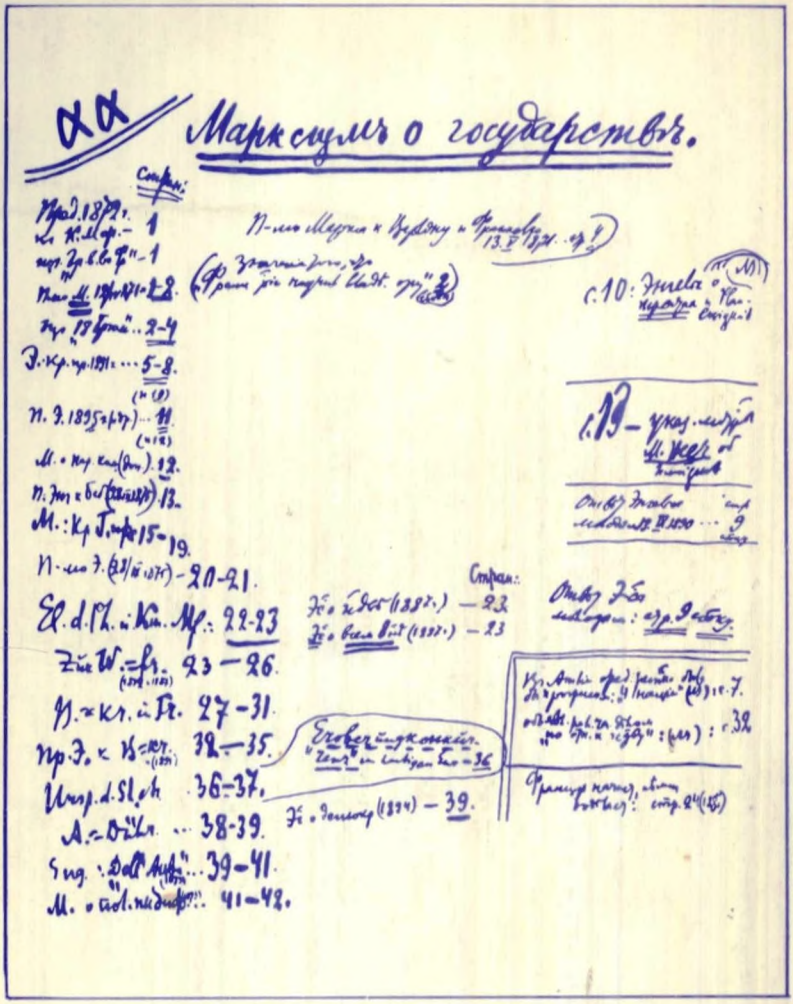
WEYDEMEYER, JOSEPH (1818-1866) — Alman ve Amerikan işçi-sınıfı hareketinin seçkin yöneticisi, Marx ve Engels'in arkadaşı ve yoldaşı, Komünistler Birliğinin üyesi, 1848-49 Alman Devrimine katıldı. Devrimin yenilgisinden sonra, kuzeyin saflarında iç savaşa katıldığı A.B.D.'ye göç etti. A.B.D.'deki ilk Marksist propagandacılardan.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No :
BU KİTAP	5
I. MARKSİZM DEVLET ÜZERİNE	7
Marx'dan Kugelmann'a Mektuplar	9
Onsekizinci Brumaire	12
1891 Sosyal Demokrat Program Tasarısının Eleştirisi	15
Frederich Engels'in Fransız İşçi Partisi'ne Mektupları	25
Engels'den Bebel'e Mektup	29
Gotha Programı'nın Eleştirisi	33
Engels'in Mektubu, 1875	41
Felsefenin Sefaleti	44
Komünist Manifesto	45
Konut Sorunu	48
Fransa'da İç Savaş	53
Engels'in İç Savaş'a Önsözü	66
F. Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni	73
Anti · Dühring	77
F. Engels, «Otorite Üzerine»	79
K. Marx, Siyasî Vurdumduymazlık Üzerine	81
Kautsky, Sosyal Devrim	85
Kautsky, İktidarın Yolu	88
K. Marx, Almanya'da Devrim ve Karşı - Devrim	101
II. «DEVLET VE İHTİLÂL» İÇİN PLANLAR, SİNOPSİS VE NOTLAR	103
* 1. KİTABIN PLANLARI	103
1.	103
2.	104
3.	105
* 2. KİTABIN PLANI İÇİN NOTLAR	110
* 3. KİTABIN BÖLÜMLENMESİ İÇİN PLAN	111

1. 111
2. 111
3. 111
* 4. ÖNSÖZÜN PLANI 113
* 5. KİTABIN III. BÖLÜMÜ İÇİN MATERYEL 114
* 1. Marx'ın Fransa'da İç Savaş'ından Aktarmaların Sinopsisi 114
* 2. III. Bölümün Birinci Sinopsisi 115
* 3. III. Bölümün İkinci Sinopsisi 115
* 4. III. Bölüm İçin Planın Kaba Taslağı 116
* 6. KİTABIN IV. BÖLÜMÜ İÇİN MATERYEL 117
* 1. IV. Bölümün Planı 117
* 2. F. Engels'in Konut Sorunu'ndan Aktarmaların Sinopsisi 117
* 7. VII. BÖLÜMÜN (YAZILMADI) PLANI 118
1. 118
2. 118
* 8. KİTABIN İÇERDİKLERİ 120
* YAZILMAMIŞ «DEVLETİN ROLÜ SORUNU ÜZERİNE» MAKALESİ İÇİN MATERYEL 124
* 1. N. I. Bukharin'in «Emperyalist Devlet Teorisi Üzerine» Makalesi Üzerine Notlar 124
* 2. N. I. Bukharin'in «Emperyalist Talan Devleti» Makalesi Üzerine Mülahazalar 127
* 3. «Devletin Rolü Sorunu Üzerine» Makalesinin Planı 137
Notlar 141
İsim Listesi 159

(*) S.B.K.P. Merkez Komitesi Marksizm - Leninizm Enstitüsü tarafından verilen başlıkları göstermektedir. — Ed.

V. İ. Lenin'in
mavi kaplı not defteri

Fiatı 15 Lira